

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

Δεκέμβριος
1988

Τεύχος 38ο

Τιμή τεύχους: £1.00

Θα ζήσεις
.....

Yaşayacaksınız
.....

Yaşayacaksınız
savaşlarımızın içinde,
yaşamak için seni
durmayacak
nefesim
bir an bile

Θα ζήσεις
μέσα απ' τους αγώνες μου.
Η πνοή μου
ούτε στιγμή
δε θα σταματήσει
να σε κρατάει στη ζωή.



αρχοντικό

εστιατοριο — ταβερνα

λαϊκή γειτονιά τηλ. 450080

καπηλειό

λαϊκό—ταβερνείο

Εστιατοριο ΜΑΤΘΑΙΟΣ

δίπλα απο τη Φανερωμένη και τη Τζαμουδα

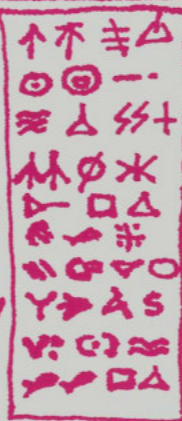
Ανοίγουμε στις 4 το πρωί και κλείνουμε στις 5 το απογευμα. Σερβιρουμε όλων των ειδών σουπες και προγευματα απο το πρωί και όλα τα ειδη κυπριακών φαγητών στη διάρκεια της ημερας.



ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΜΕΤΑΦΟΡΤΙΑΣ

Μαθετε να τυπωνετε τα δικα σας ονειρα -καρτες φανερες με απλα μεσα.

Εγγραφες: 1-10 Σεπτεμβρη Τηλεφ: ΠΑΡΗΣ ΜΕΤΑΦΑΣ Τηλ: 347 957 6-8 μ.μ



Ταβερνα ΑΞΙΟΘΕΑ

Οδος Αξιοθεας 9 τηλ. 430 787

Περαστε τη βραδυα σας στο κλασικο παραδοσιακο δρομακι με τα γερανα. Μαζι με το δροσερο υπαρχει και η αντιστοιχη κουζίνα ποιότητας. Επισης σουβλακια-σεφταλια τεικ αγουει 12 σελ. η πιττα

Αγγειοπλαστικο ΑΓΓΕΙΟΠΩΛΕΙΟ

Γ.Κοντου στη Λαϊκή Γειτονια τηλ. 456977

Όλα τα προϊοντα μας κατασκευαζονται απο μας. Μια αντιπροσωπευτικη συλλογη της κυπριακης αγγειοπλαστικης που ενσωματωνει πνευμα ερευνας και ανανεωσης με σεβασμο στη παραδοση.

Μαιρικο ΓΙΩΡΓΟΣ-ΛΑΚΗΣ

Οδος Πειραιως 10 τηλ. 476 420

Απεναντι απο το ππαρκι του παλιου δημαρχειου

Μαιρικο για οσους βαστουν τζαι οσους εββαστουν

VIRGIN OLIVE OIL ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ SINIF CATEGORY ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA

SEKEP

HALIS ZEYTİN YAĞI KIBRIS ZEYTİN MAHSULLERİ SATIŞ ENCI MENEN



ΠΑΡΘΕΝΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ SINIF CATEGORY ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ SINIF EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA

ΣΕΚΕΠ

ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΗΛ 483266 - ΛΑΤΣΙΑ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ

0-1.5% ΕΜΒΛΙΑΣΗ ΤΑΜΗ ΠΡΟΣΕ

διαλεχτή

εργαστηρι - γκαλερυ κεραμικης αρχιεπισκοπου φιλοθεου - 8, μεταξυ εναλλαξ και ορφεα τηλ. 4 3 7 4 1 8 λευκωσια



SOS ΕΝΤΟΣ

Το «Εντός» βρίσκεται σε πολύ δύσκολη οικονομική κατάσταση. Αυτό είναι βέβαια παλιό μοτίβο, αυτή τη φορά όμως η κατάσταση έχει φτάσει στο απροχώρητο με την έννοια ότι ούτε τα χρέη μας δεν μπορούμε να αυξήσουμε πλέον.

Το γεγονός δεν είναι τελείως απρόσμενο μιας και κάθε έκδοση του «Εντός» αφήνει κατά μέσο όρο πάνω από εκατό λίρες αρνητικό το μήνα, γεγονός που σημαίνει ότι μετά από 3 χρόνια και 7 μήνες έχουμε χρέος που υπερβαίνει τις τέσσερις χιλιάδες λίρες. Οι ελπίδες γαι σταδιακή μείωση του αρνητικού δεν έχουν δυστυχώς επαληθευτεί. Η σχετική δε άνοδος των εσόδων δεν κατάφερε να προλάβει την αύξηση των εξόδων.

Τους περασμένους μήνες κάναμε μια προσπάθεια για εξεύρεση χρηματοδότησης, η οποία έδειχνε να καρποφορεί, εξ' ου και η νότα αισιοδοξίας που μας ξέφυγε. Πλήν όμως δεν τα καταφέραμε τουλάχιστον επί του παρόντος.

Για να μπορέσουμε να συνεχίσουμε είμαστε υποχρεωμένοι να προσφύγουμε για λίγο (ως ελπίζουμε και πάλι) σε ένα πλάνο άκρας λιτότητας, από τη μία και από την άλλη να εφεύρουμε κάποιους τρόπους οι οποίοι να μας δώσουν μερικά χρήματα. Επί του παρόντος σκεφτήκαμε λοιπόν τα εξής δύο:

α. Το τεύχος που έχετε στα χέρια σας έχει μόνο 32 σελίδες. Με αυτό το μέγεθος τα έξοδα της έκδοσης ισούνται με τα έσοδα και επομένως τα χρέη μας δεν αυξάνουν. Είναι πιθανόν να εκδώσουμε ακόμα ένα ή δύο τεύχη των 32 σελίδων.

β. Κάθε μήνα στο οίκημα του «Εντος» θα κάνουμε ένα πάρτυ για να βγάζουμε το νοίκι του και τα έξοδα του. Αυτό το οίκημα που πρόσφατα μπορέσαμε να θέσουμε σε λειτουργία (Μίνως 5) είναι αρκετά μεγάλο και προσφέρεται για διάφορες δραστηριότητες που λογαριάζουμε να βάλουμε μπροστά. Προπαθούμε λοιπόν να μη το χάσουμε.

Κάθε Τρίτη και Πέμπτη βράδυ τουλάχιστον είμαστε εδώ για όσους θέλουν να μας συναντήσουν.

γ. Αναμένουμε μια προσπάθεια από μέρους των φίλων του περιοδικού για αύξηση των συνδρομών. Βρείτε μας νέους συνδρομητές, ανανεώστε τις προηγούμενες συνδρομές σας πριν λήξουν, δωρίστε συνδρομές για τα Χριστούγεννα κ.λ.π. ■ κ.α

431278-348934

Όπως ανακοινώσαμε το «Εντός» μεταφέρθηκε στη Μίνως 5 (το οίκημα του Παλιού Ολυμπιακού). Το νέο τηλέφωνο του είναι : 348934. Μπορείτε όμως να επικοινωνείτε και στο προηγούμενο : 431278 ■

Εκστρατεία για την Νικαράγουα. (ο τυφώνας δεν θα περάσει)

Για να αντιμετωπισθούν οι τεράστιες καταστροφές που προκάλεσε το τελευταίος τυφώνας στην Νικαράγουα αναλαμβάνονται το τελευταίο καιρό διάφορες πρωτοβουλίες.

Από τον σύνδεσμο Αλληλεγγύης (η Φιλίας) με την Νικαράγουα, προγραμματίστηκαν από τις αρχές του Νιόβρη μια σειρά δραστηριότητες.

α. Στις 21 του Νιόβρη έγινε μια παιδική γιορτή στο εργαστήρι του δήμου Λευκωσίας με τίτλο «ζωγραφίζω για την Νικαράγουα».

β. Στις 21 του Νιόβρη έγινε οδικός έρανος με την συμμετοχή διαφόρων οργανώσεων (ΕΔΟΝ - ΕΔΕΝ και Σύνδεσμος Νοικοκυρών.

γ. Ο Σύνδεσμος τύπωσε μια σειρά από Χριστουγεννιάτικες καρτες (οχτώ) με παιδικές ζωγραφιές από την Νικαράγουα.

δ. Για τον Νιόβρη και τον Δεκεμβρη ο Σύνδεσμος άνοιξε ένα κατάστημα (ευγενώς παραχωρηθέν) στο Galaxias Center (πάροδος Μακαρίου) όπου μπορεί να αγοράσει κανείς πολλά όμορφα πραγματάκια.

ε. Συλλέγονται από τον Σύνδεσμο ρούχα, παπούτσια, κονσέρβες, σαπούνια κ.λ.π. Αυτά είτε θα αποσταλούν στη Νικαράγουα από τον Σύνδεσμο είτε θα παραδοθούν στην ΕΔΟΝ που πιθανόν να ανακηρύξει νέο Παγκύπριο έρανο σύντομα για να αποσταλούν όλα μαζί. ■

Μη ξεχνάτε ΤΟΝ Τ.Τ.

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Αντιγράψτε ή κάνετε μια φωτοτυπία

ΟΝΟΜΑ: _____ Τ.Τ.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: _____

ΤΗΛ: _____

Η συνδρομή μου αρχίζει από το τεύχος: _____

Τιμή £10 για 12 τεύχη

Επιτέλους, είναι όμορφη η χώρα μας. Υπάρχουν οι φοινικίδες, το κλαβί της Λεμονιάς, η μυρωδιά του πακιστανού στα στενά δρομάκια καθώς οδευείς μ' ένα φίλο για ένα μεσονύχτιο νεοκαφέ.

Είναι όμορφη η κοιμισμένη παλιά πόλη, το πριν στο σήμερα. Κρίμα που ξυπνά κάθε πρωί.

Όμως ξυπνά.

Υπάρχει το σιχαμένο θέσμη ενός δικαστηρίου για απλήρωτες κοινωνικές ασφαλίσεις, για παράδειγμα, που με συνοπτικές διαδικασίες 2-3 λεπτών ρίχνει απίστευτα πρόστιμα και εγγυήσεις σε μίαν ατέλειωτη σειρά καυμένων, κατά τα ρήματα της νέας εγκεκριμένης από τη Βουλή Νομοθεσίας. Εκεί ο κάθε ένας είναι μόνος του μπροστά στα κουρασμένα απλανή μάτια κατηγορου, δικαστή, γραμματέα, παραδέχεται, παραδέχομαι, κοντός ψαλμός αλληλουτία, πάρε τόσες, ο επόμενος, ο νους ασυναίσθητα πάει στις δίκες των Φερμάδερ. Πάνω τα κόμματα, που είναι οι συντεχνίες, που οι συλλογικοί θεσμοί, τα φτωχάδικα κατακραυγάζονται ανάμεσα στις παρεμβάσεις (Και ο Δίγκλης κάνει παρεστρώκια).

Η νέα οικονομική πολιτική της κυβέρνησης, η μοντερνοποίηση, η στα ευφάντοση, η Κύπρος γίνεται ελεύθερη Κέρκυρα και τα κόμματα της Αριστεράς παίζουν «αποτορριπτικούς» και «ενδοτικούς» και θα ασχοληθούν με τους συντελεστές του Φ.Π.Α. (Αλλά όχι με άλλες νομοθεσίες κοινωνικής πρόνοιας ή παιδείας, για παράδειγμα, που υιοθετήθηκαν δεκάδες χρόνια πριν τον ΦΠΑ στις ερμηνεύσιμες χώρες).

Οι ηρωικοί συνομιλητές ηγέτες των Κυπρίων εισοτρέφουν από τη Νέα Υόρκη για να αρχίσουν να «ουζητούν» τις απόψεις τους. Ωστόσο τόξε παι δέκα μέρες πριν ο κ. Γιλιάς: «Μόνο μετά τις ελληνικές εκλογές πιστεύουμε ότι μπορούν να γίνουν πραγματικά βήματα» και ότι «υπάρχουν περισσότερες από μια διαφορές μεταξύ των δύο χωρών» (σε των μητέρων). Για κοίτη η λύση «επικέτιο» του κ. Παπανδρέου εκτός από τον κ. Λυσσαρίδη, είχε ακόμα ένα στρατό που δεν νωρίζεται (μέχρι το Ντεβός τουλόχι-στον Λονα προφανώς, «ανεπαρκούς» μεταφραστικής δραστηριότητας του τύπου.

Και βέβαια μετά από αυτά ούτε κι οι πιο φτηνοί θεατρίνοι δεν θα παίζουν το ρολό του Δουντά ούτε και τών ανακριτών του, ούτε βεβαίως και του πρεσβη της τιμής (όποιος ανακαλύψει Έλληνα πρεσβη σπώντας κερδίσει με δωρεάν ταφή).

Και το εργοστάσιο του Υπουργού Εμπορίου ρυπαίνει την ατιο-πορεία Ζακακίου. Και η κυβέρνηση μετακαλεί διάφορους ξένους εμπειρογνώμονες για να βρει διάφορες χρυσές τομές, στον Ακάμα, στις παραλίες, στον τουρισμό και στο εργοστάσιο μπαταριών της Ασκατάμης.

Ο δε τρομερός Βενιαμίν θέλει να στείλει τους Τούρκους αυτόμολους στη Τουρκία και θλιβεται ο έρμος που δεν έχει τρόπο να το κάνει.

Παρόλα αυτά είναι όμορφη η χώρα μας. Υπάρχουν οι φοινικίδες, το κλαβί της Λεμονιάς, η μυρωδιά του πακιστανού στα στενά δρομάκια καθώς οδευείς μ' ένα φίλο για ένα μεσονύχτιο νεοκαφέ.



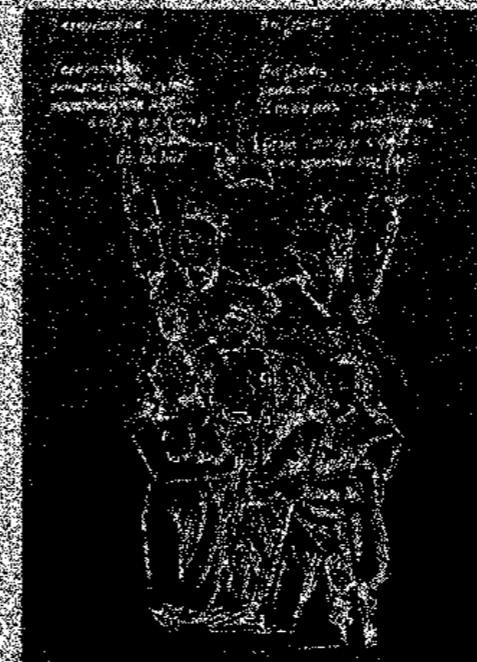
τηλέφωνο: 2246
 εσωτερικός: 1100
 αριθ. τηλεφώνου: 01 00

«Εντός των τειχών»
 το μηνιαίο περιοδικό της Παλιάς Λευκωσίας
 διευθυνση: Μύσος 6B, Παλιά Λευκωσία, τηλ. 431278 346934

- διευθύνεται από συντακτική επιτροπή
- υπεύθυνος για το νόμο, κωστής αγνώστης
- για τα υπογράμμενα κείμενα ευθύνονται οι συγγραφείς τους
- τεχνική επιμέλεια: Printed Matters/leskios publishing services

περιεχόμενα

- εκδοτικό 2
- στο πόδι 4
- η συνέντευξη του Νάζι Kizilurek στην Υακιδίση μετάφραση του Ibrahim Aziz 8
- η εξέλιξη της θεραπείας της σικονένας στην Κύπρο γνίνα μουστέρη 11
- Η.Π.Α. - η διγλώση παιδεία χριστός αγνώστης 14
- οι σχέσεις των δύο φύλων στη λαϊκή ερωτική ποίηση της Κύπρου ελευθέρως Παπαλεόντιου 18
- το λαλώ ποιητόρηδες και λαϊκοί ποιητές Δρ. Κ. Γιαγκελλής 24
- βιβλιοκριτική (από την μαρξιστική σισπείρωση, τεύχος 18) παρεστρώκια - η διγλή σοβιετική πρόκληση (Abel G. Agabbelgiah) του Δημ. Λιβιεράτου 26
- ένα αφησάριστο μήνυμα του φ. Κόντογλου για την Κύπρο Δρα. Θ. Τηλυυρίδη 29
- αρχαιοθήκη 33
- η αίτηση του τεύχους αγάλα στην κ.ε. του ΚΚΚ και ο «λβέλλος απάστιας» - χαιρετισμός στο ΚΚΚ και σ' όλο το προλεταριάτο, επί' άφεση τον αφορισμό του ποιητή
- αντι-ποίηση του κ. π. κύρη



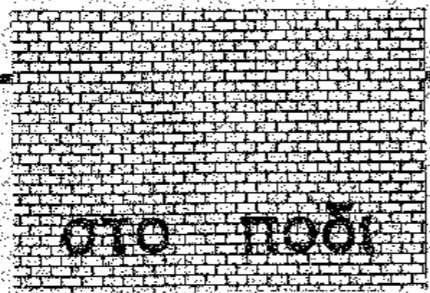
Ημερολόγιο του 1987, η πρώτη έκδοση του περιοδικού «Εντός των τειχών» από τον εκδοτικό οίκο της Παλιάς Λευκωσίας. Το έργο είναι έργο του Απύργου και του Απύργου, σχεδιασμένο από τον Απύργου και τον Απύργου.

**Η ΠΑΡΕΜΒΟΛΗ ΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΕΘΝΙΣΤΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΚΗ ΤΗΣ ΝΤΕΒ-ΓΙΟΛ**

Η συλλήψη των Ελλήνων και Γερμανών στη δίκη της Ντέβ-Γιολ στη Αγκυρά καταράκωσε την μάσκα εκδημοκρατισμού και φιλελευθεροποίησης της δικτατορίας Εβρέν-Οζάλ. Εφερε στην επιφάνεια την ξεχασμένη υπόθεση των μαζικών δίκων των χιλιάδων πολιτικών κρατούμενων, τα βασανιστήρια και πάνω απ' όλα το αναμφισβήτητο γεγονός ότι κανένα από τα στοιχειώδη δημοκρατικά δικαιώματα δεν ισχύει στη «δημοκρατία» των Εβρέν-Οζάλ.

Η άρση συλλήψεων και απελευθέρωση 20 μελών της αντιπροσωπείας και πιο πρόσφατα η κράτηση των τεσσάρων μελών της και η παραπομπή τους σε δίκη, κατέδειξε άμεσα και χειροπιαστά το πως τα καθεστώτα Εβρέν-Οζάλ κατασκευάζει τα κατηγορητήρια για τους πολιτικούς του αντιπάλους που κατά χιλιάδες δικάζει, κρατάει τους πολιτικούς του αντιπάλους στις φυλακές, δολοφονεί στο δρόμο ή στη διάρκεια των βασανιστηρίων και της «ανάκρισης». Είχαμε δηλαδή την ευκαιρία από πρώτο χέρι να διαπιστώσουμε το είδος της δικαιοσύνης που για μας βέβαια δεν ήταν άγνωστο, αλλά τα τελευταία χρόνια με την «επιχείρηση φιλελευθεροποίησης-εξευρωπαϊσμού» τα Νταβός και την επιχείρηση εξωρισμού του κ. Θεοδωράκη (και να σκεφτεί κανένας ότι αυτός ο κύριος ήταν για εφτά χρόνια για την παγκόσμια κοινή γνώμη το σύμβολο του αντιδικτατορικού αγώνα στην Ελλάδα) και παρά τις πυκνές καταγγελίες, τα κινήματα και η κοινή γνώμη, προτιμούσε να «αγνοεί». Το τελευταίο χρόνο ο Φλωράκης και η παρέα του σκίζουν τα ρούχα τους διαμαρτυρόμενοι για την δίκη των Κουτλου-Σαρκίν αλλά για χρόνια κάνουν το ίδιο κοινό μπροστά στις δικές χιλιάδες «μη συντρόφων» της άκρας αριστεράς που κρατούνται, βασανίζονται και σπίζουν στις φυλακές.

Η διπλωματική αναταραχή με την κράτηση των «γεσαύρων», κατέδειξε επίσης την αναδιχιατορική διάθεση της ελληνικής κυβέρνησης που δεν δίδεται να υπερασπίζεται της «ανεξαρτησίας» της ελληνικής δικαιοσύνης αλλά υπερασπίζεται και της «ανεξαρτησίας» της δικαιοσύνης της χούντας Εβρέν-Οζάλ.



ΣΤΟ ΠΟΔΙ

«Σκεφτείτε» βέβαια ο κ. Καϊής για την υπεράσπιση των Ελλήνων υπηκόων αλλά σε απάλων ανύχων γιατί «το πρόβλημα είναι μόνον πολιτικό αλλά θα λυθεί απ' την τουρκική δικαιοσύνη» για την οποία έχουμε την διαβεβαίωση Οζάλ για την ανεξαρτησία της! Αν η υπόθεση στομάταγε ως εδώ, εμείς θα είχαμε όλη την καλή διάθεση να πεισθούμε απ' αυτόν τον διπλωματικό «σκατάωμό» του κ. Καϊή και των ομιλογών του. Δυσκολευόμαστε όμως διότι γνωρίζουμε από πρώτο χέρι πως η δημοκρατική μας ασπινομία και δημοκρατική κι «ανεξαρτησία» μας δικαιοσύνη συνεργάζονται στενά για την εκδίωξη Τούρκων πολιτικών προσφύγων. Ο Τούρκος αγωνιστής πολιτικός πρόσφυγας Χασάν Τουρκάν βρίσκεται ήδη από τις αρχές Οκτωβρίου στις φυλακές Ναυπλίου αναμένοντας την εκδίωξη του όπως απαιτεί η «δημοκρατική» και «ανεξαρτητική» δικαιοσύνη του Εβρέν. Η αλληλογραφία μεταξύ των ελληνικών και τουρκικών μηχανισμών καταστολής αποδεικνύει κατά τον πιο έμπειρο τρόπο την συνεργασία. Η ελληνική αυτονομία και δικαιοσύνη λειτουργεί συμπληρωματικά στην προσπάθεια της δικτατορίας του Εβρέν να απαλλαγεί από τους αντιπάλους της.

Για όλους τους πιο πάνω λόγους μπορούμε να θεωρήσουμε την παρέμβαση στη δίκη των αγωνιστών της Ντέβ-Γιολ σαν μια επιτυχημένη διεθνοπολιτική ενέργεια συμπράξεως προς τους ηρωικούς κρατούμενους και μια ενέργεια υπενθύμισης της κοινής γνώμης για την συνεχιζόμενη δικτατορία στην Τουρκία. ●

Γ.Φ. Αθήνα 15/11/88

ΓΚΟΟΟΟΟΟΟΟΟΟΟΟΟΟΟ

«Η ομάδα που ... έκλεψε την παράσταση στην Ευρώπη την περασμένη Τετάρτη ήταν αναμφισβήτητα η Γαλατά Σεράι Τουρκίας. Χάνοντας με 3-0 από τον πρώτο αγώνα, ανάντηξε τα δεξιά και συνέτριψε την ελβετική Ξαμάξ στον επαναληπτικό με 5-0 παίρ-

νοντας έτσι την πρόκριση για τους «8».

Παρά το γεγονός ότι η Ξαμάξ υποβίασε έντονα επειδή κτυπήθηκε παίκτης της, (πράγματι το παιχνίδι τέλειωσε ενώ ήταν στο έδαφος ένας Ελβετός ποδοσφαιριστής) η νίκη της τουρκικής ομάδας είναι πράγματι πολύ μεγάλη.

Αυτό που είναι ενδιαφέρον να αναφέρουμε και να αναλύσουμε είναι ο παροξυσμός που ακολούθησε μετά το τέλος του αυτού του αγώνα, η καθαρή πολιτικοποίηση της νίκης και η παρουσίαση της σαν μια εθνική νίκη.

Όλοι οι πολιτικοί αρχηγοί, από τον Εβρέν και τον Οζάλ μέχρι τους αρχηγούς της αντιπολίτευσης, έσπευσαν να κάνουν δηλώσεις και να «συμμετάσχουν» στην επιτυχία της τουρκικής ομάδας. Εβρέν, Οζάλ και λοιποί «εξισώθηκαν» έτσι με το λαϊκό αίσθημα και το υψέλιό των ομάδων της Γαλατά Σεράι που πανηγύριζαν για ώρες ολόκληρες μέσα στους δρόμους (και φυσικά είχαν κάθε λόγο και δικαίωμα να το κάνουν).

Παρεμπητικά να αναφέρουμε ότι κάτι παρόμοιο ακολούθησε το χρυσό μετάλλιο που κέρδισε ο Ηαίμ Σουλταμάνογλου στους Ολυμπιακούς της Σεούλ.

Χρυσές ευκαιρίες αυτές για το καταπιεστικό καθεστώς στην Τουρκία και τη χούντα του Εβρέν. Ακόμα και η αντιπολίτευση παίζει το ... παιχνίδι, διότι αν δε παίξει θα ... χάσει!

Με τα προβλήματα σταβγαμένα για τον Τουρκικό λαό, τις πολιτικές ελευθερίες στερημένες και τα δημοκρατικά δικαιώματα καταπτημένα, ο αθλητισμός (αλλά συγκεκριμένα το ποδόσφαιρο που είναι μαζικό άθλημα) προσφέρει στους κρατούντες την εξουσία ένα πεδίο εκτόνωσης και αποπροσανατολισμού του λαού από τα καυτά και ουσιαστικά καθημερινά του προβλήματα. Και αυτό γίνεται κάθε ευκαιρίας, δοθείσης.

Μετατρέπεται λοιπόν το ποδόσφαιρο, το πιο μαζικό, λαϊκό άθλημα σε ένα μέσο, σε μια «βιτρίνα» που ανάλογα γυαλίζει για να λυμπίει. Και παράλληλα μια απλή ποδοσφαιρική νίκη της οποιασδήποτε Γαλατά Σεράι παίρνει διαστρεβλωμένες διαστάσεις και μετατρέπεται σε εθνική νίκη, σε μια νίκη του... λαού!»

(Χαραυγή 12/11/88)

Με το πιο πάνω κείμενο όπου βέβαια αντιμετωπίζεται το ποδόσφαιρο σαν... «όπιο του λαού», συμπανούμε «γενικά». Θα μπορούσαμε να το αφήσουμε να περάσει απαρατήρητο διότι προσομοιάζει «γλασκάν εις Αθήνας», σ' ότι αφορά τον κοινωνικό ρόλο του ποδόσφαιρου και του μαζικού αθλητισμού. Το σημειώνουμε ωστόσο για δύο λόγους:

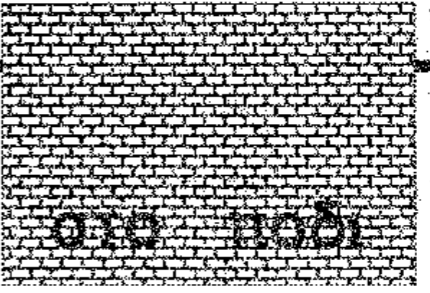
1. Ο ένας είναι ότι δημοσιεύτηκε στη Χαραυγή η οποία δεν φημίζεται για την παρασιτιά της να απελευθερώσει τις μάζες «από το γήπεδο» ούτε για το ότι αφιερώνει λιγότερες σελίδες για τον αθλητισμό απ' ότι οποιαδήποτε σελίδα της δεξιάς, ούτε για το ότι προτείνει οποιαδήποτε άλλη αντιμετώπιση του αθλητισμού.

Ο δεύτερος λόγος είναι για να υποβάλλουμε ένα ερώτημα. Σε μη δικτατορικά καθεστώτα όπως είναι η Κύπρος το ποδόσφαιρο δεν χρησιμοποιείται για εκτόνωση και αποπροσανατολισμό του λαού; Μήπως η ισοπαλία της Εθνικής Κύπρου με την Εθνική Γαλλίας δεν μετατράπηκε σε νίκη του λαού; Η μήπως η νίκη της Ομόνοιας επί του ΑΠΟΕΛ τόνωσε τους εργατικούς αγώνες;

Και βέβαια υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στα δημοκρατικά και δικτατορικά καθεστώτα. Όμως έχω την άποψη ότι για να μπορεί κάποιος να ασχολείται με το ρόλο της Γαλατά Σεράι σ' ένα δικτατορικό καθεστώς, θα πρέπει να έχει ασχοληθεί με το ρόλο της Ένωσης Νέων Παραλυμνίου σ' ένα δημοκρατικό τοίωτο, ιδιαίτερα αν πρόκειται για εκείνο της χώρας του. ● κ.α

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΕΝΑΝΤΙΟΝ
ΠΑΡΚΟΥ**

Για πολλοστή φορά εκφράζεται και πάλιν η πρόθεση να παραχωρηθεί μέρος του Πάρκου Αθαλάσσης για την ανέγερση κάποιου κτιρίου ή ιδρύματος. Αυτή τη φορά του πανεπιστημίου. Προηγούμενα υπήρξε εισήγηση για την μεταφορά εκεί του Ιπποδρόμου και αργότερα για την ανέγερση κάποιου νοσοκομείου. Αυτό έγιναν γνωστά γιατί είναι σχέδια που ακυρώθηκαν μετά από διαμαρτυρίες. Μαζί μ' αυτά υπήρξαν κι



ΣΤΟ ΠΟΔΙ

άλλα που ακυρώθηκαν πριν να γίνουν γνωστά, όπως η δημιουργία εκεί ενός νέου νεκροταφείου για την Αγλαντζιά, ενός συγκροτήματος για αναψυχή κ.λ.π.

Τα προηγούμενα σχέδια ακυρώθηκαν διότι μεταξύ άλλων όλες οι οργανώσεις και κόμματα της Αγλαντζιάς καθώς και άλλες οργανώσεις αντιτάχθηκαν.

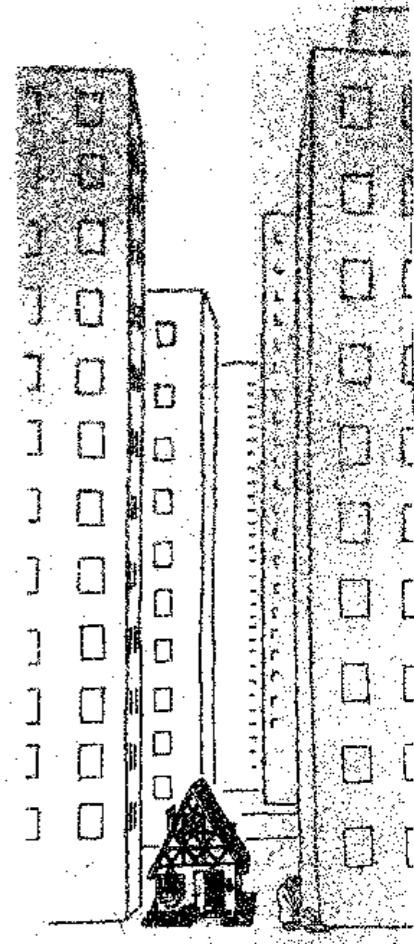
Αυτή τη φορά έχουμε βέβαια την άμεση αντίδραση του Συνδέσμου Πρωτασσίας Περιβάλλοντος στην οποία θα συνδράμουν σίγουρα άλλες οργανώσεις. Όμως είμαι σχεδόν βέβαιος ότι οι Αγλαντζιώτες αυτή την φορά δεν θα είναι σίσσωμοι ενάντια στο σχέδιο. Κι ο λόγος είναι ότι η Αγλαντζιά δεν είναι κοινότητα πλέον αλλά δήμος, με σαν τέτοιος χρειάζεται περισσότερα λεφτά ή εν πάση περιπτώσει έτσι νομίζει, υποκρίπτοντας ως συνήθως στη επίζητηση της ποσότητας και στη παραγνώριση της ποιότητας. Και φυσικά υποβάσκει κι ένας συναγωνισμός μεταξύ των δήμων πρωτεύουσας και προσάτων, με κίνδυνο να μην λειτουργούν έτσι που να συμπληρώνει ο ένας τον άλλον.

Κι αυτό είναι ένα ελάττωμα της αποκέντρωσης που τόσο υποστηρίζουμε. Ένα πανεπιστήμιο σημαίνει ασφαλώς όχι μόνο κύρος κοινωνικό για το δήμο που θα το φιλοξενεί αλλά και λεφτά, και πόλιτικό εκτόπισμα ίσως. Κι όλα αυτά είναι υπερβολικά βαρύ κίνητρο για να σκεφτεί κανένας προεκλογικές υποσχέσεις περιβαλλοντικές ή να νοιώσει ανάλογες ευαισθησίες.

Ένα κρούσμα που είχαμε ήδη στις αρχές του χρόνου αφορούσε το δάσος της Ακαδημίας. Αποκαλύπτουμε για πρώτη φορά αυτό το γεγονός διότι μας επιτρέπει να τεκμηριώσουμε τους φόβους μας για μια πιθανή αντιπεριβαλλοντική συμπεριφορά της τοπικής εξουσίας. Τότε η κυβέρνηση Κυπριανού σχεδίαζε να ανεγείρει ένα γυμνάσιο στο χώρο εκείνο. Ολόκληρο το δημοτικό συμβούλιο σχεδίαζε να αποδεχθεί την ανέγερση παρά το ότι παραβίαζε και το πολεοδομικό σχέδιο και κάθε στοιχειώδη ευαισθησία ως προς το πράσινο. Λίγο αργότερα μόλις η κυβέρνηση

Βουλίσκου βγήκε στην εξουσία προτάθηκε να ανεγερθούν εκεί το νέο δικαστηριακό κτίριο Απέρας Στρατός και δημοτικά αμβουλοί λέγονται ότι είχαν δεχτεί να ποραβιστεί το μέρος της Ακαδημίας κατ' εξαίρεση διότι το προτεινόμενο γυμνάσιο θα ήταν πρότυπο (και άλλες μορφές που αρρόδιζαν) και έπρεξαν να εργαστούν υπέρ της ανέγερσης δικαστηρίου που αφήνει τερασσότερους φόρους. Στην φάση καταμωδία αυτή έθεσε τέρμα το Υπουργείο Γεωργίας που σεβάστηκε το πολεοδομικό σχέδιο.

Υποθέτω λοιπόν ότι ανάλογη συμπεριφορά θα έχουμε και σ' ότι αφορά το Πάρκο Αθαλάσσης και το Πανεπιστήμιο. Γι' αυτό και οι περιβαλλοντικές πρέπει να αρχίσουν να υπογράφουν κλουβια αυγά και όπια φράσεις κ.α.





Επισημ. Γ. Μ. Λαός (1972) για το Νταβός, π. 10/11/1972

Πυκνός ο Νιόβρης που μας πέρασε, σε πολιτικά γεγονότα που συμπυκνώνουν σε μεγάλο βαθμό τις πολιτικές διεργασίες των τελευταίων χρόνων και τις φωτίζουν σε μεγάλο βαθμό. Πίσω από τη «στασιμότητα» του «κυπριακού» όπως αρέσκονταν να καταγγέλλουν οι εκάστοτε αντιπολιτευόμενοι (εν πολλοίς για λόγους συνειδητής παραπλάνησης) ο χρόνος ύφαινε στο δίχτυ του μια σειρά πολιτικών και κοινωνικών εξελίξεων, τόσο στο εσωτερικό (και στις δύο κοινότητες) όσο και στους εξωτερικούς παράγοντες που επηρεάζουν άμεσα (μέχρι και καθορίζουν) το «κυπριακό» (ΝΑΤΟ, ΕΟΚ).

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΝΙΟΒΡΗΣ

ΟΙ διακοινοτικές συνομιλίες προσπαθούν να ευθυγραμμίσουν το βήμα τους με τον τουρκοελληνικό διάλογο όπως προέκυψε από το Νταβός. Αυτός ο τελευταίος σπεύδει βραδέως με την έννοια ότι οι διάφορες επιτροπές εργασίας συνεχίζουν τη δουλειά τους, όμως όπως δηλώνει ο Γιλμάζ (Σημερινή 17 Νοεμβρίου) «μόνο μετά τις ελληνικές εκλογές μπορούν να γίνουν πραγματικά βήματα». Όντως η παρούσα ελληνική κυβέρνηση δεν διαθέτει πλέον το απαραίτητο κύρος για οποιαδήποτε ουσιαστική απόφαση. Το απογύμνωμα της δίνει και την πραγματική διάσταση της, προηγούμενης ανένδοτης πολιτικής της τα αποτελέσματα της οποίας δεν βλάπτουν ούτε το ΝΑΤΟ ούτε την ΕΟΚ ούτε την Τουρκία, ούτε την ελληνική «οικονομική ολιγαρχία» αλλά αντίθετα τις ωφελούν. Τόσο με το εκτονωτικό τους αποτέλεσμα σ' ότι αφορά το ελληνικό λαϊκό κίνημα όσο και με την επαναφορά στο προσκήνιο της υπερεθνικιστικής πτέρυγας των Ελληνοκυπρίων στην διπλο-

νωτική της πλέον, εκδοχή. Εν πάση περιπτώσει ο κ. Γιλμάζ έμμεσα ομολογεί ότι επί του παρόντος θα επιτρέψει την συνέχιση του «διαλόγου» αλλά χωρίς αποτελεσματικότητα, τουλάχιστον μέχρι τις νέες ελληνικές εκλογές. Οπότε είναι δυνατόν να επιδιωχθεί μια λύση μέσα από ένα ευρύτερο παζάρι, που θα αφορά το σύνολο των ελληνοτουρκικών διαφορών, όπως ακριβώς ζητούσε ο κ. Παπανδρέου από την αρχή της αναρρίχησης του στην εξουσία. Γι' αυτό και ο κ. Παπανδρέου υπογράφηε άλωστε το άρθρο 8 του κοινού ανακοινωθέντος στο Νταβός, λέει ο κ. Γιλμάζ, το οποίο «σε αντίθεση με όσα υποστηρίζει η Ελλάς διαπιστώνει ότι υπάρχουν περισσότερες από μια διαφορές μεταξύ των δύο χωρών». Αν αυτό συνάγεται επίσης ότι η κυβέρνηση Παπανδρέου δεν αισθάνεται άνετα μέσα στο ίδιο της το θέατρο. Πράγματι η διατήρηση της κρεμότητας στη Κύπρο της προσφέρει διαπραγματευτικά ατού, τουλάχιστον μέσα στο ΝΑΤΟ, αλλά και εκτρέφει τον «μητρικό»

της ρόλο ως προς όσους τον έχουν ανάγκη. Ο «μητρικός» αυτός ρόλος συνεπαρνει κατά κανόνα όλες ιδιαιτερώς, τους εκάστοτε αντιπροσώπους της Ελλάδας στη Κύπρο (και της Τουρκίας υποθέτω) οι οποίοι έρχονται σαν υπάλληλοι της διπλωματικής υπηρεσίας μεν, σύντομα δε από τη μια βρίσκονται στην ηγεσία του ενός από τα τρία κέντρα πολιτικής εξουσίας πάνω στην ελληνοκυπριακή κοινότητα (κυβέρνηση, εκκλησία, ελληνική πρεσβεία) και από την άλλη περιτριγυρίζονται ομίσως από ένα σφιχτό αυλοκολάκων και εθνολαττών που τους αντιμετωπίζουν σαν μικρούς εθνάρχες, (και βέβαια καλλιεργούν κι οι ίδιοι αυτή την εικόνα καβαλλώντας σύντομα το καλάμι). Αυτό εξηγά και το θράσος των Δούντα-Στομφορόπουλου που ούτε λίγο ούτε πολύ συμπεριφέρονται σαν πολιτικοί ηγέτες (ή αφήνονται τουλάχιστον να χρησιμοποιηθούν σαν τέτοιοι). Η στάση τους μάλιστα είναι αρκετά, λογική σ' ότι αφορά τα ελληνικά κρατικά συμφέροντα (στην υπηρε-

σία των οποίων και βέβαια αναμνησθήκαν). Έχουν αναληφθεί ότι αυτή την εθνοαρχική ουσιαστικά σχέση με την Κύπρο μπορούν να την κατέχουν καλύτερα ΕΑΝ ΤΟ ΝΗΣΙ ΜΕΙΝΕΙ ΔΙΑΙΡΕΜΕΝΟ. Γιατί ακριβώς εξασφαλίζεται η εθνική ομοιογένεια των υποζυγίων. Σε άλλα κείμενα μας, υποστήριξα ότι και ο Παπανδρέου μέσω Νταβός αυτή περίπου την προσωπική προοπτική μέσα όμως μιας θεσμολογίας της. Η δήθεν απορριπτική πολιτική Δούντα έχει όμως ένα σοβαρό πλεονέκτημα. Ανασυντάσσει και επάνασσυγκολά τα θραύσματα της εθνικιστικής ιδεολογίας που αποτελεί το σημαντικότερο στήριγμα της παρουσίας του ελληνικού κράτους στη Κύπρο. Και βέβαια όταν οι τρεις φαστίνες που ανάκριναν τον κ. Δούντα στη τηλεόραση (14 Νοεμβρίου) θέλουν να αποκόψουν τον ελληνικό ρόλο στη κυπριακή υπόθεση και να αποφύγουν τη μελέτη των μακρόχρονων συμφερόντων του ελληνικού κρατισμού στη Κύπρο δεν μπορούν παρά να υποκύψουν στη δύναμη των απλών εκείνων επιχειρημάτων που λέν ότι ουσιαστικά ο διάλογος θα θεσμοθετήσει τον αντικειμενικό σχετισμό δυνάμεων. Ο κ. Δούντας είναι διπλωματικός όχι διότι απορριπτει το διάλογο (ή αυτό το διάλογο) αλλά γιατί αντιπροτείνει μια αναμενόμενη που θα συνοδεύεται από επίταση του εθνικισμού και ενίσχυση του ελληνικού επεχτατισμού. Αντίστοιχο κλίμα, σ' ένα άλλο φυσικά επίπεδο χαρακτήριζε τις διαδηλώσεις της 15 Νοεμβρίου ενάντια στο «κράτος». Για πρώτη φορά, κι αναφερόμαι κύρια στη διαδήλωση των μαθητών στο Άγιο Κασσιανό, υπήρξε μια μαζική δυναμική, ανεξέλεγκτη σε μεγάλο βαθμό, (παρά το ότι απ' αυτήν απουσίαζε ο κ. Πελεκάνος). Η διαδήλωση αυτή θύμιζε προπραξικοπηματική περίοδο. Ο «πιμήνας» των ελληνικών σημαίων φώναζε η «Κύπρος είναι ελληνική» και ο πυρήνας των Κυ-

πριακών η «Κύπρος ανήκει στο λαό της». Η δυναμική της όμως εκδηλώθηκε προς την κατεύθυνση της επιστροφής με μία πρωτοφανή ένταση. Σ' επίπεδο εφημερίδων η ίδια κόντρα εντάθηκε μεταξύ απορριπτικών και ενδοτικών. Η προτίμηση πάντως του Στομφορόπουλου προς τους «άγωνιστές», δείχνει στο κ. Λυσσαρίδη ότι όσο και να το παίζει δεξιά, υπάρχουν δεξιοί που το παίζουν καλύτερα απ' αυτόν. Από τις διεργασίες πάντως που γίνονται μέσα στο ΔΗΣΥ θα εξαρτηθεί ριζικά η εξέλιξη του απορριπτικού μετώπου το οποίο αποκτά όλο και περισσότερο διπλωματική δυναμική.

Πριν από τις συνομιλίες και πριν τη 15η του Νιόβρη είχαμε ένα άλλο σημαντικό γεγονός που γρήγορα επικαλύφθηκε από τις ανωτέρω εξελίξεις: την επίσκεψη των τεσσάρων αριστερών Τ/κυπρίων ηγετών μετά από πρόσκληση του Μάτση. Αυτό είναι ένα στοιχείο που δείχνει επίσης την διπολική ένταση μέσα στο ΔΗΣΥ. Σ' ένα ευρύτερο επίπεδο όμως

αυτή η επίσκεψη έδειξε ανάγλυφα ένα παραλληλισμό πολιτικής αντιμετώπισης ανάμεσα στην Τ/Κυπριακή κοινότητα και την Ε/Κυπριακή. Οι εθνικιστές των δύο πλευρών απέρριψαν με τον ίδιο τρόπο την επίσκεψη. Οι τέσσερις κινδύνεψαν να λυντσαριστούν από τους εθνικιστές βουλευτές σαν προδότες. Ως προς το σημείο αυτό η ενέργεια τους ήταν ηρωική και υποδειγματική. Μια σημαντική δυσκολία ωστόσο στο να αμυνθούν θα πρέπει να προκύπτει από το ότι η πρόσκληση έγινε από ένα βουλευτή της δεξιάς, πρόσκληση την οποία δεν αποδέχτηκαν οι Τ/Κύπριοι δεξιοί. Ακόμη μια φορά η δεξιά μπαίνει στο χώρο μιας άτολμης αριστερας και αποσπασει τέτοιες ενέργειες από την κοινωνική δυναμική τους, δυναμική απαραίτητη για τη διατήρηση του ανεξαρτησιακού στόχου. Για δεκάδες χρόνια ακούσαμε (και ακούμε) ηχηρά αντιποικιακά και απελευθερωτικά συνθήματα από δυνάμεις που το μόνο που καταφέρνουν είναι να προκαλούν το αντίθετο. ● κ.α.

Κατάστημα Αλληλεγγύης με την Νικαράγουα και την Παλαιστίνη

Στο εμπορικό κέντρο «Γαλαξίας» πάροδος Μακαρίου. Κάρτες-κασέτες-είδη χειροτεχνίας από τη Νικαράγουα και την Παλαιστίνη, βιβλία. Στο ίδιο κατάστημα οι Φίλοι της Γης πωλούν επίσης αντίστοιχα πράγματα.

Για καπνιστές και μη καπνιστές κυκλοφορεί το Αντικαπνιστικό Δελτίο του Αντικαρκινικού Συνδέσμου.

Πάρτυ «Εντός»

Στο οίκημα του περιοδικού Μίνωος 5 στις 17 του Δεκεμβρίου. Το έδραμα θα είναι σούβλα και θα πρέπει να πάρετε τα εισιτήρια σας από πριν (Ε4).

μια συνέντευξη του Niyazi Kizilyürek

στην Yenidüzen

Από τη Yenidüzen της θης και θης Σεπτεμβρίου μεταφράσαμε μια συνέντευξη του γνωστού για στους τακτικούς αναγνώστες του «Εντός», Niyazi Kizilyürek. Η συνέντευξη αναφέρεται σε σεμινάριο για το «Κυπριακό», που διοργανώθηκε στα τέλη του περασμένου Αυγούστου από το Νορβηγικό Κέντρο Διεθνών Σχέσεων στο Λήδρα Πάλλας, (29 Αυγούστου - 2 Σεπτεμβρίου). Στο κείμενο περιλαμβάνονται οι πρόλογοι και τα σχόλια της εφημερίδας.

ibrahim aziz

Οι απόψεις του Niyazi Kizilyürek

8 Σεπτεμβρίου 1988

● «Στη συνάντηση δεν συζητήθηκε το μέλλον αλλά το παρελθόν»

● Kizilyürek: Ο Mümtaz Soysal εξέθεσε τις τουρκικές απόψεις τις οποίες στηρίξε πάνω στο ζήτημα της «ανασφάλειας»

Σε μια περίοδο που χαρακτηρίζεται από ένα αισιόδοξο κλίμα η συνάντηση του Λήδρα Πάλλας (που εκτός των άλλων δεν είχε κανένα δεσμευτικό χαρακτήρα) παρουσιάστηκε σαν τεκμήριο απαισιοδοξίας και αδιαλλαξίας. Έτσι άρχισε να εκθέτουμε τις απόψεις του ο Ν. Κ. για την συνάντηση που οργάνωσε πρόσφατα στο Λήδρα Πάλλας το Ινστιτούτο Πολιτικών Ερευνών της Νορβηγίας.

Ο Ν.Κ. τόνισε ότι η συνάντηση δεν είχε δεσμευτικό χαρακτήρα και ανέφερε τα εξής:

Πρώτα απ' όλα πρέπει να πούμε ότι η συνάντηση έγινε μέσα σε μια τυπική

ατμόσφαιρα που δεν εδo-σμευε κανένα.

Η συνάντηση στόχευε στη παρουσίαση των διαφορών παραγόντων που συμμετείχαν με βάση την ατομική τους ιδιότητα. Οι συμμετέχοντες δεν εκπροσωπούσαν πολιτικά κόμματα.

Κατά συνέπεια η προβολή της συνάντησης σαν συνάντησης όπου υπήρχαν διαφορές απόψεων μεταξύ του Λουκάϊδη και του Soysal και αυτή θα ήταν μια πιο αντικειμενική προσέγγιση.

- Τι άλλο τράβηξε την προσοχή σου σ' αυτή τη συνάντηση;

- Σ' αυτή τη συνάντηση κατάλαβα ότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη διάφορα πράγματα όταν γίνονται τέτοιες ενέργειες (συναντήσεις).

Για παράδειγμα, πολύ σημαντικό στοιχείο είναι οι προθέσεις της κάθε πλευράς. Θα μπορούσε κανένας να πει ότι Τ/Κύπριοι ανταγωνίζονταν να εξηγήσουν μπροστά στους Ευρωπαίους ποιός είχε περισσότερο δίκαιο. Κι αυτός ο ανταγωνισμός σίγουρα δεν έγινε με προσηγορικό το μέλλον. Ο καθένας προσπάθησε να αποδείξει ποιός και πως έκανε τα περισσότερα κακά στο παρελθόν. Αυτή η προσέγγιση κατά την άποψή μου είναι λανθασμένη. Κι εγώ σαν άτομο που φέρω μέσα μου τις ανησυχίες ενός επιστήμονα, δεν είχα την άγνοια να μιλώ και δεν είπα τίποτα. Παρακολούθησα. Όμως είπα το εξής στους διοργανωτές: δεν ήξερα ότι αυτή είναι μια συνάντηση πολιτικής πολεμικής. Εγώ ήλθα για να εκφράσω απόψεις πάνω σ'

ένα επιστημονικό επίπεδο για το πως λύεται το κυπριακό, τι δυνατότητες προσφέρει η επιστήμη για τη λύση του και είχε την εντύπωση ότι ντόπιοι και ξένοι επιστήμονες και άλλοι ενδιαφερόμενοι αυτό θα συζητούσαν.

Αρχίσαμε τη συζήτηση με το 1974. Το έφεραν στην ημερήσια διάταξη οι Ε/Κύπριοι. Μετά οι Τ/Κύπριοι πήδησαν στο 1964. Και βρεθήκαμε ξαφνικά να συζητάμε για την μάχη του Malazgirt του 1071.

Εν τούτοις σκοπός της συνάντησης μας ήταν να εκφράσουμε απόψεις πάνω στην ομοσπονδία, και να συζητήσουμε πάνω σε επιστημονικές βάσεις.

- Γιατί ήταν η προσέγγιση του Soysal;

- Η προσέγγιση του Μ. Soysal ήταν ενδιαφέρουσα. Ο ίδιος την χαρακτήρισε σαν μια κοινωνικο-ψυχολογική προσέγγιση. Είπε ότι θα εξηγούσε ορισμένα πράγματα ξεκινώντας απ' αυτή την άποψη. Προσπάθησε να διαγνώσει την ψυχολογία των μαζών της Τουρκίας και Τ/Κυπρίων. Τόνισε ότι η τουρκική κοινή γνώμη έχει τύψεις συνείδησης για τους Τούρκους που έμειναν έξω (από τα σύνορα) το 1923, και ότι ζει με το αίσθημα να τους προστατέψει και συνεισφέρει κοιτάζει την Κύπρο «ζεστό».

Μ' όλα αυτά ο Μ. Soysal ήθελε να καταλήξει στο εξής: μην προπαθήσετε να πείσετε την κοινή γνώμη της Τουρκίας, αυτό δεν θα σας βγάλει πουθενά, εξ' άλλου η κοινή γνώμη της Τουρκίας ζει κάτω από το αίσθημα ενός ιστορικού καθήκοντος, ευθύνης και ενοχής. Συνεπώς δεν

πρόκειται να κάμει υποχωρήσεις σ' αυτό το θέμα. Ο Soysal προχώρησε και πιο πέρα για να πει ότι η τουρκική δαλιωμάτια είναι συνηθισμένη στις πιέσεις και ότι είναι αδύνατο ξένες δυνάμεις να την πιέσουν.

Αναφέρθηκε επίσης στο θέμα της αναγνώρισης της ΓΑΒΚ και είπε ότι η αναγνώριση της Τουρκίας και μόνον είναι αρκετή για να υπερπηδηθούν βασικά προβλήματα.

Και μετά την απειρίθμηση όλων αυτών, είπε ότι αν οι Τ/Κύπριοι θα παρακαθήσουν στη τράπεζα των διαπραγματεύσεων θα το κάμουν εθελοντικά.

Συνοψίζοντας τις θέσεις του, απόφανε να τις χαρακτηρίσει σαν επίσης είτε όπως ότι είναι οι τουρκικές θέσεις.

Κατά τον Soysal ομοσπονδία που θα ιδρυθεί είναι μια τρίτη μονάδα που θα αποτελείται από δύο άλλες ξεχωριστές μονάδες. Οι δύο ξεχωριστές μονάδες θα συνδέονται με μια αδύνατη κεντρική κυβέρνηση. Κατά τον κ. Soysal το μοντέλο αυτό εφαρμόζεται σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει εμπιστοσύνη μεταξύ των κοινοτήτων. Ολόκληρό το μοντέλο του Soysal στηρίχτηκε στο αίσθημα ανασφάλειας.

Εγώ έχω να πω ένα-δύο πράγματα για αυτό το σύστημα. Πρώτο-πρώτα το σημείο εκκίνησης του κ. Soysal είναι η ανασφάλεια και αναπόφευκτα οδηγείται σ' ένα συμπέρασμα ανασφάλειας. Αν το εξετάσουμε προσεκτικά θα δούμε ότι είναι ένα κλειστό μοντέλο, που δεν έχει περιθώρια μεταξέλιξης, διότι δεν αφήνει χώρο για τυχόν ενεργειές που θα θρέψουν την εμπιστοσύνη. Με άλλα λόγια είναι προϋπόθεση για τομεντοποίηση της ανασφάλειας.

Η μ' άλλα λόγια εισηγείται να φτιάξουμε ένα χώρο ΔΙΑΦΥΛΑΞΗΣ της ΑΝΑΣΦΑΛΕΙΑΣ. Εν τούτοις όταν μιλούμε για λύση πρέπει να λύσουμε και το πρόβλημα της ανασφάλειας. Αν το βασικό πρόβλημα είναι η ανασφάλεια,

στη λύση πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σ' αυτήν. Διότι μια λύση που ανάγει την ανασφάλεια δεν θα είναι λύση.

Ο Μ. Soysal αντίκρουσε τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα και ελευθερίες από αυτή την σκοπιά και λόγω της ανασφάλειας υποστήριξε ότι δεν είναι δυνατή η πλήρης εφαρμογή των. Σ' αυτό το σημείο, εκ των πραγμάτων τίθεται ένα άλλο ερώτημα: η λύση θα είναι δημοκρατική;

Ουσιαστικά ο κ. Soysal μας παρουσιάζει την εικόνα ενός καθεστώτος ανελευθεριών, που υποθέτω ότι δεν θα έχει σχέση με την δημοκρατία. Δεν πιστεύω ότι αυτό θα αποτελέσει λύση. Η λύση πρέπει να απακλειδίσει την ανασφάλεια και ταυτόχρονα να στηρίξει την δημοκρατία.

Για παράδειγμα αν μου αντιπαραθέσουν τη λύση από τη μία και τις ελευθερίες από την άλλη, εγώ προτιμώ τις ελευθερίες μου, όχι τη λύση.

Τα θέματα ιδιαίτερης ευαισθησίας για τους Τ/Κ ή τους Ε/Κ προσεγγίζονται με καλή θέληση.

9 Σεπτεμβρίου 1988

Ο Ν.Κ. συνόψισε στο προηγούμενο κείμενο τις απόψεις του Μ. Soysal, συμβούλου του προέδρου. Σ' αυτό το κείμενο θα αναφερθεί στις απόψεις που εξέθεσαν Ε/Κ στη συνάντηση του Αυγούστου στο Λήδρα Πάλλας.

- Κύριε Kizilyürek ποιά ήταν τα κοινά σημεία των Ε/Κυπρίων στη συνάντηση;

- Στη συνάντηση συμμετείχε κάποιος βασιλείου. Δεν πρόκειται για τον Πρόεδρο της Ε/Κ διοίκησης Γιώργο Βασιλείου. Ελπίζω να μην προκαλέσει σύγχυση η συνωνυμία.

Ο Νίκος Βασιλείου είναι οικονομολόγος και επι-

χειρηματίας. Παρόλο που δεν είχε καμμία αρμοδιότητα να μιλά εκ μέρους της Ε/Κ κοινότητας απαρτίθησε τι οι Ε/Κύπριοι γενικά αποδέχονται.

Αναφερόμενος ο Ν. Βασιλείου στις απόψεις του Μ. Soysal είπε ότι ο τελευταίος εισηγήθηκε μια κεκαλυμμένη συνομοσπονδία. Και είπε ότι αυτές οι εισηγήσεις σκοπεύουν να νόμιμοποιήσουν τη ντε φάκτο κατάσταση που δημιουργήθηκε με την στρατιωτική επέμβαση.

Στη συνέχεια είπε ότι δεν μπορούν να γίνουν υποχωρήσεις στις τρεις ελευθερίες.

Και συνέχισε λέγοντας ότι σε μια κοινή οικονομία ή συμμετοχή των Τ/Κυπρίων στο ακαθάριστο εθνικό προϊόν θα είναι γύρω στο 8% ενώ θα συμμετέχουν σε αναλογία 50% στο κράτος που θα δημιουργηθεί κι αυτό δεν θα είναι δημοκρατικό.

Όπως είπα αυτές είναι οι απόψεις του Ν. Βασιλείου. Εδώ σημειώνω ότι και οι Ε/Κύπριοι συνόμιλητες ερχόντουσαν με μια συγκεκριμένη ιστορική αντίληψη. Κάνανε μια υποκειμενική αξιολόγηση. Για παράδειγμα εμείς σαν Τ/Κύπριοι είμαστε ευαίσθητοι πάνω σ' ορισμένα πράγματα.

Πρέπει να τα κοιτάζουμε από πιο κοντά και πιο προσεχτικά. Φέρει πάλι αντιπαραβάλλουν το 8% με το 50% και το θεωρούν αντιδημοκρατικό. Αυτό κατά την άποψη μου είναι εκτίμηση που δέχεται κριτική. Διότι η Τ/Κ κοινότητα έχει πρόβλημα ισότητας συμμετοχής στην εξουσία. Δεν είδα αυτή την ευαισθησία βέβαια δεν αφορά όλους αλλά ορισμένους συνόμιλητες. Όπως αγάφερα και πριν και οι Τ/Κ και οι Ε/Κ όμιλητες ξεκίνησαν από μια συγκεκριμένη ιστορική αντίληψη και υποκειμενικές εμπειρίες. Έχω την άποψη ότι εδώ βρίσκεται το λάθος και η έλλειψη.

Πως κρίνετε τους Ε/Κ όμιλητες που σκέφτονται διαφορετικά;

Η μεγαλύτερη αδυναμία στη προσέγγιση του

Ν. Βασιλείου ευρίσκεται στην προσπάθεια του να καταλήξει σε μερικά πολιτικά συμπεράσματα ξεκινώντας από μερικά στοιχεία και μένοντας σ' αυτά.

Ετσι δεν μπορούν να ανακαλύψουν τους τομείς ιδιαίτερης ευαισθησίας των κοινοτήτων. Δεν μπορούν να αντιληφθούν τις ευαισθησίες που κρύβουν μέσα τους οι κοινότητες.

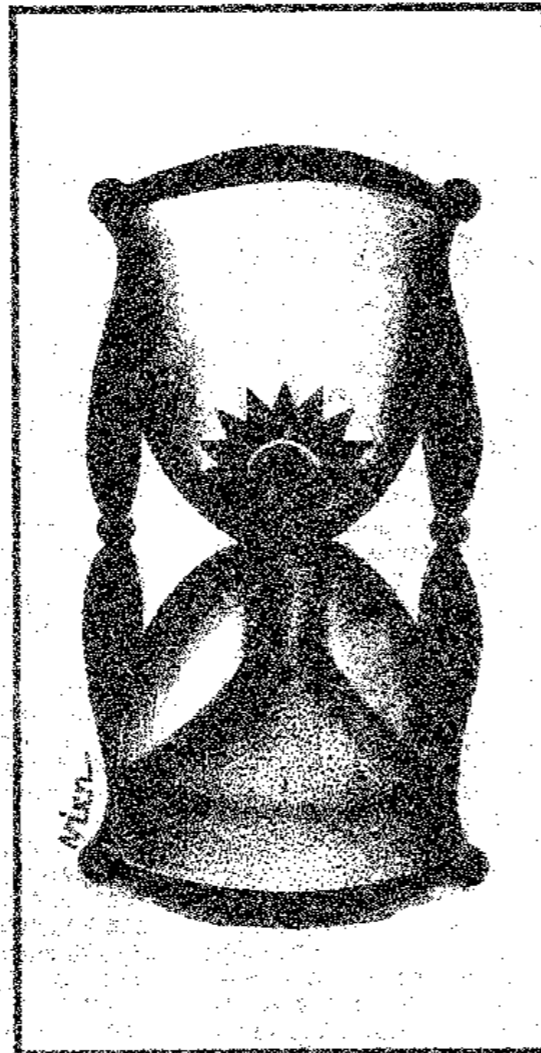
Αυτό δεν είναι μια δημιουργική προσέγγιση. Η αντιπαραβολή του 8% με το 50% που έγινε προηγουμένως για παράδειγμα είναι πρώτα-πρώτα μηχανιστική προσέγγιση η οποία είναι αδύνατο να στηριχτεί επιστημονικά, και δεύτερο κατ'εμμέ δεν συμβάλλει στη λύση. Απεναντίας είναι η μέθοδος που συμβάλλει στη μη λύση.

Εξ' άλλου ο Μ. Ατταλίδης στη πολύ σύντομη ομιλία του και στη στάση που τηρήσε αναφέρθηκε στην ισότητα των πολιτών και των περιφερειών μέσα στην ομοσπονδιακή δημοκρατία. Είπε επίσης ότι οι ελευθερίες δεν πρέπει να περιοριστούν και ότι η ομοσπονδία είναι ένα πολιτικό καθεστώς.

Σε ποιά θέματα είναι ευαίσθητοι οι Ε/Κύπριοι;

Χωρίς να εννοούν υποχρεωτικά ότι όλοι οι πρόσφυγες πρέπει να επιστρέψουν ανάφεραν ότι υπάρχει αυτό το πρόβλημα το οποίο πρέπει να συζητήσουμε. Έχω την άποψη ότι πρέπει να είμαστε προσεχτικοί σε τέτοια θέματα.

Πρέπει να προσεγγίζουμε με καλή διάθεση τα θέματα όπου υπάρχει ιδιαίτερη ευαισθησία από τους Ε/Κύπριους και Τ/Κύπριους και να πιέζουμε μέχρι τέλους τις δυνατότητες της τεχνικής της λύσης. Πολλοί παραγνωρίζουν το τι είναι εφικτό να γίνει και προβάλλουν στις πολιτικές πλατφόρμες ανέφικτα αιτήματα. Αυτή η προσέγγιση δεν βοηθά. Το θέμα των προσφύγων εν πάση περιπτώσει πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο ενός επιστημονικού σεμιναρίου.



Από αυτή την έννοια η συνάντηση του Λήδρα Πιάλας ήταν ανεπιτυχής. Και ήταν διότι προσπάθησε να φέρει μαζί τους επιστήμονες και τους πολιτικούς. Οι δύο κατηγορίες δεν μπόρεσαν να ταυτιστούν και οι επιστήμονες δεν μπόρεσαν να έχουν επιρροή.

Αλλά σημεία που είναι ευαίσθητοι οι Ε/Κύπριοι;

Είπαν ότι δεν θα μπορούσαν να κάνουν υποχωρήσεις στο θέμα των τριών ελευθεριών.

Από την άλλη ο Μ. Soysal είπε ότι υπήρχε διαφωνία στην κατανόηση των εννοιών.

Και έχει δίκαιο γιατί εξ' άλλου οι έννοιες δεν συζητήθηκαν. Αυτό αφορά και τις δύο πλευρές.

Απόδειξη αυτού είναι η προβολή της συνομοσπονδίας από τον Μ. Soysal ενώ συνεζητήτο η ομοσπονδία. ●

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Ντίνα Μουστερή
Κλινική Ψυχολόγος



Η δημιουργία της θεραπείας της οικογένειας στην Κύπρο ταυρίζεται με την ανάπτυξη του Τμήματος Θεραπείας της Οικογένειας της Ψυχιατρικής Υπηρεσίας. Το Τμήμα δεν έχει ακόμα καθιερωθεί επίσημα σαν ανεξάρτητη υπηρεσία παροχής εξειδικευμένης θεραπευτικής βοήθειας και η οργάνωσή του παραμένει υποτυπώδης. Αντίθετα ο κοινωνικός και επαγγελματικός του ρόλος στο Κυπριακό χώρο είναι αρκετά σημαντικός κι έχει αρχίσει να επηρεάζει την καθ' όλα προσέγγιση των ψυχιατρικών προβλημάτων του τόπου.

Για να αναληφθούμε την διαδικασία δημιουργίας οποιαδήποτε νέας επιστημονικής προσπάθειας στην Κύπρο θα πρέπει να δούμε κάποιες ιδιαίτερες συνθήκες που καθορίζουν τις εξελίξεις στο τόπο. Ένα βασικό χαρακτηριστικό είναι η απουσία Κρατικού Πανεπιστημίου και κατ'επέκταση η απουσία ενός Κεντρικού Φορέα Επιστημονικής Καθοδήγησης για έρευνα και συντονισμό των επιστημονικών ρευμάτων που κατακλύζουν τον τόπο από τους Κύπριους Επιστήμονες κυρίως που επιστρέφουν από τις σπουδές τους.

Ένα δεύτερο χαρακτηριστικό είναι το πολιτικό πρόβλημα δηλαδή η παρατεταμένη κατοχή του μισού νησιού από τα Τουρκικά στρατεύματα. Η διεκδίκηση της κρίσης στο πολιτικό επίπεδο συντηρεί την προσήλωση των επιστημόνων δραστηριοτήτων γύρω από το εθνικό πρόβλημα, σε βάρος των νέων δημιουργικών πειραματισμών στον κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα. Η έλλειψη Πανεπιστημίου εξ' άλλου δεν είναι

όσοση από το πολιτικό πρόβλημα, μια και υπάρχουν ανεκμεταλλούμενες τάσεις γύρω από την ερώτηση του Πανεπιστημίου. Γενικά υπάρχει έντονο το φαινόμενο της σύγκρουσης αντιθετικών δυνάμεων, αυτών αφ' ενός που πιέζουν προς την αλλαγή και την εξέλιξη και που στηρίζονται στην οικονομική ανάπτυξη, τον τουρισμό και την εισροή ιδεών από το εξωτερικό κι εκείνων αφ' ετέρου των δυνάμεων που στηρίζονται στις παραδοσιακές εθνο-κοινωνικές αξίες και που συντηρούν στην επικράτηση μιας συντηρητικής νοοτροπίας.

Με αυτά τα δεδομένα, ιδιαίτερα μάλιστα αν λάβουμε υπ' όψη το μικρό μέγεθος της Κυπριακής Κοινωνίας (γύρω στις 700.000 κατοίκους μόνο), βλέπουμε να αποκτούν ιδιαίτερη σημασία οι μεμονωμένες, ατομικές πρωτοβουλίες στην δημιουργία νέων ιδεών και πρακτικές στον επιστημονικό κι επαγγελματικό τομέα. Αυτό έχει τις θετικές και τις αρνητικές τους πλευρές. Θετικές γιατί κάποιος μπορεί να βρει πρόσφορο έδαφος για την διάδοση και εφαρμογή καινοτόμων ιδεών, αφού δεν προϋπάρχουν οργανωμένοι θεσμοί προς αυτή την κατεύθυνση. Αρνητικές γιατί αυτή η ίδια η έλλειψη οργανωμένων θεσμών δεν επιτρέπει την δημιουργική αξιοποίηση των διαφόρων ατομικών προσπαθειών. Εξ' άλλου, ευνοείται μ' αυτό τον τρόπο ο ερασιτεχνισμός, η προχειρότητα και ο τοσαρλατανισμός.

Εκτός από αυτή υπάρχουν και παγίδες, όπως π.χ η τάση να δίνεται η εντύπωση από τα ευρύτε-

ρα γραφειοκρατικά συστήματα ότι επιτρέπονται οι αλλαγές πρωτοβουλίες, ενώ στην πραγματικότητα αγνοούνται αυτές από τις Υπηρεσίες, μέχρι της απειληθούσας σοβαρά κάποιες παραδοσιακές δομές, όπως γίνεται οι μηχανισμοί ελέγχου, με μεγαλύτερη ή μικρότερη επιτυχία. Τα ίδια μπορεί να συμβεί και στο θέμα της κοινωνικής ζωής και των αλλαγών που επιχειρούνται στους τομείς της ιδιωτικής ζωής και ηθικής.

Μέσα σ' αυτή τη πλαίσιο άρχισε να αναπτύσσεται σταδιακά από το 1962 η Θεραπεία της Οικογένειας μέσα στις Ψυχιατρικές Υπηρεσίες της Κύπρου. Η άδηση δόθηκε από το προσωπικό ενδιαφέρον μιας μικρής ομάδας ατόμων κυρίως ψυχολόγων με επικεφαλής τον ψυχίατρο Δόκτορα Πύργου. Τα άτομα αυτά είχαν αρχίσει να παραμερίζονται στο πεδίο των ψυχοθεραπευτικών προσεγγίσεων γενικά εφαρμοζόμενων βασικά στην ψυχαναλυτική θεωρία. Στην συνέχεια παρακαταστάθηκαν προς την ταυτιστική ψυχοθεραπεία με ιδιαίτερη διοργάνωση του Δεληγιάννη Σπυριδίου στην Κύπρο και την ενίσχυση που προκάλεσαν. Είδικα όπως οι Γ. Βασιλείου, Μ. Ασηή, Θ. Ρίπα Πράλα, τον Σεπτέμβριο του 1962. Από τότε δημιουργήθηκε ομάδα από ψυχολόγους και νέους ψυχιάτρους αρχικά και που θεωρούνθηκε σταδιακά με επαγγελματίες του ιδιωτικού τομέα. Βασικά στελέχη της ομάδας ήταν ο ψυχίατρος Δόκτορας Πύργος και η Κλινική Ψυχολόγος Ντίνα Μουστερή που ανέλαβαν, σε συνεργασία με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας κι επαγρόμετα από την Υπηρεσία, να προσεγγίσουν

την επιμόρφωση στον τομέα της Οικογενειακής Θεραπείας.

Πραγματοποιήθηκε στην συνέχεια μια σειρά από συμμετοχές, με προσωπικά έξοδα, σε Συνέδρια και Σεμινάρια του εξωτερικού, καταρτίστηκε μια μικρή δανειστική βιβλιοθήκη και δόθηκε έμφαση στην διοργάνωση επιμορφωτικών Σεμιναρίων στην Κύπρο, πάντα με προσωπικά έξοδα των συμμετεχόντων, με εμπειρογνώμονες προσκεκλημένους διεθνούς φήμης στον τομέα της Οικογενειακής Θεραπείας. Ονόματα όπως ο Ian Bennan, Γιώργος Βασιλείου, Luigi Boscolo, J. Schlicht κ.α διηύθυναν εντατικά σεμινάρια σε Κύπριους Επιστήμονες ενώ παράλληλα απολάμβαναν τον ήλιο και την θάλασσα του νησιού.

Αξίζει να τονίσουμε ότι εκτός από 2 περιπτώσεις (2 εντατικά θερινά σεμινάρια του Πύργου στο Μιλάνο και μια 5μηνη εξάσκηση της Μούστερ στο Maudsley του Λονδίνου) όλα τα άλλα επιμορφωτικά ταξίδια έγιναν με οικονομική επιβάρυνση των θεραπευτών και όταν η απουσία από την Υπηρεσία δεν παρακώλυε την «κανονική» δουλειά για την οποία πληρώνονταν οι λειτουργοί. Η ίδια λογική εφαρμόζοταν και εφαρμόζεται ακόμα και σήμερα, σε σχέση με τις ώρες που χρησιμοποιούνται για την Οικογενειακή Θεραπεία.

Το καλοκαίρι του 1987 γίνεται η πρώτη επίσημη αναγνώριση από του Υπουργείου και τις Ψυχιατρικές Υπηρεσίες με την διοργάνωση του του Επισήμου Σεμιναρίου με θέμα την Οικογενειακή Θεραπεία, που επιχορηγήθηκε από την W.H.O. Το Σεμινάριο διηύθυνε το J. Schlicht με συντονιστή (coordinator) τον Β. Πύργο, και απευθυνόταν όχι μόνο σε λειτουργούς των Ψυχιατρικών Υπηρεσιών αλλά και σε εκπαιδευτικούς άλλων Τμημάτων του Υπουργείου Υγείας, του Υπουργείου Παιδείας και σε λειτουργούς Ευημερίας.

Εν τω μεταξύ, από τα τέλη του 1985 το Τμήμα είχε αποκτήσει από δωρεές εθελοντών, ειδι-

κές εγκαταστάσεις (σύστημα μονοδρομικού καθρέπτη με μικρόφωνα και βίτεο) κι ειδικό χώρο που στεγάζεται, από τότε, στο κτίριο της Ψυχιατρικής Κλινικής του Γενικού Νοσοκομείου Λευκωσίας, μακριά από το Ψυχιατρείο που είναι η έδρα της ψυχιατρικής πρακτικής και δίπλα από τα γραφεία των εξωτερικών ιατρείων.

Μέχρι σήμερα δεν υπάρχει ακόμη αποσπασμένο προσωπικό, ούτε αρχείο, γραμματέας, οργανωμένη βιβλιοθήκη, τακτικές ώρες λειτουργίας και σαφή κριτήρια άσκησης αυτής της θεραπείας, ούτε καθορισμένη μέθοδος αξιολόγησης, ώρες και προσωπικό για έρευνα. Παρ' όλα αυτά οι ενδείξεις φανερώνουν την ύπαρξη θετικών αποτελεσμάτων. Μια πρώτη εκτίμηση μας λέει ότι 135 οικογένειες επικοινωνήθηκαν το Τμήμα το 1984 και μετά. Από αυτές όλες οι 83 οικογένειες που έτυχαν περισσότερων από 2 συνεδριών παρουσιάζουν σαφή επιτυχή έκβαση 48,1% (σχεδόν οι μισές). Από τις 83 σαφή αποτυχία παρουσιάζουν μόνο 12% και για τους 39,1% είμαστε χωρίς καθόλου στοιχεία για την έκβαση της θεραπείας τους.

Ο ρόλος του Τμήματος μέσα στο Ψυχιατρικό Σύστημα είναι αρκετά διαφορετικός. Οι θεραπευτές της Υπηρεσίας βρίσκονται στην παράδοξη θέση να χυατατούν το δικαίωμα τους να βλέπουν οικογένειες όχι σε συνάρτηση με το ενδιαφέρον και την κατάρτιση τους στον τομέα αυτό, αλλά σε συνάρτηση με την ικανότητα τους να απασχολούνται σε άλλους τομείς άσχετους με την θεραπεία της οικογένειας. Η άσκηση της Οικογενειακής Θεραπείας θεωρείται ακόμη τέτοια πολυτέλεια που δίνεται από την Υπηρεσία σαν δώρο σε κάποιον που δεν την επιζητεί πολύ επίμονα γιατί έτσι δείχνει ότι δεν θέλει να παραμελήσει την «δουλειά» του.

Σίγουρα αυτό το πρόβλημα συνδέεται με το γενικότερο φαινόμενο της ισοπέδωσης, όπου η δουλειά δεν αξιολογείται με βάση την ικανότητα και πρωτοβουλία του επιστήμονα αλλά με κάποιους α-



ριστους κανονισμούς που εξυπηρετούν την διατήρηση της παραδοσιακής λειτουργίας στην Υπηρεσία.

Τα τελευταία χρόνια, πρέπει να σημειώσουμε, υπάρχει μια αισθητή πρόοδος στις Ψυχιατρικές Υπηρεσίες. Έχει φανεί η ανάγκη για κάποια εξειδίκευση σε τομείς και δημιουργία μιας νέας κεντρικής πολιτικής. Οι ιδέες για κοινωνική ψυχιατρική και αποκέντρωση, έχουν διεισδύσει σοβαρά και επηρεάζει τις κατευθύνσεις δραστηριοτήτων. Παράλληλα έχουν εντοπισθεί τομείς όπου χρειάζεται να δοθεί έμφαση, όπως π.χ. ο αλκοολισμός και τα ναρκωτικά κι ο τομέας της κοινωνικής αποκατάστασης των ψυχιατρικών αρρώστων. Η εξέλιξη αυτή ήταν το αποτέλεσμα δραστηριοποίησης κάποιων λειτουργών - ψυχιάτρων και ψυχολόγων - με προσδευτικές αντιλήψεις αλλά συντελείται κυρίως κάτω από την πίεση εφ' ενός των διεθνών εξελίξεων στην ψυχιατρική και των αλλαγών στις κοινωνικές αντιλήψεις και κοινωνικά προβλήματα του τύπου που σπρώχνουν προς τον εκουχρονισμό στην παροχή βοήθειας και στην μεταβολή της επίσημης κρατικής πολιτικής στα θέματα υγείας.

Το πιο ενδιαφέρον όσο αφορά το «Τμήμα Θεραπείας της Οικογένειας» είναι ότι από την αρχή της δημιουργίας του μέχρι και σήμερα ακόμα φαίνεται να λειτουργεί παράλληλα και στο περιθώριο κατά κάποιο τρόπο ως προς το υπόλοιπο Σύστημα και να μην ακολουθεί τις φυσιολογικές εξελίξεις που πραγματοποιούνται στην Υπηρεσία. Εξακολουθεί να μη ανήκει στις προτεραιότητες της και πρέπει να λειτουργεί όταν και εφ' όσον δεν παρεμποδίζει την λειτουργία των υπολοίπων δραστηριοτήτων. Αξίζει να αναρωτηθούμε που οφείλεται το γεγονός ότι συνεχίζει να υπάρχει, να αναπτύσσεται και να διατηρεί την ιδιαίτερη θέση του στην Υπηρεσία.

Κατά την δική μου άποψη δύο είναι οι βασικοί λόγοι: Ο 1ος έχει να κάνει με τον ρόλο που

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

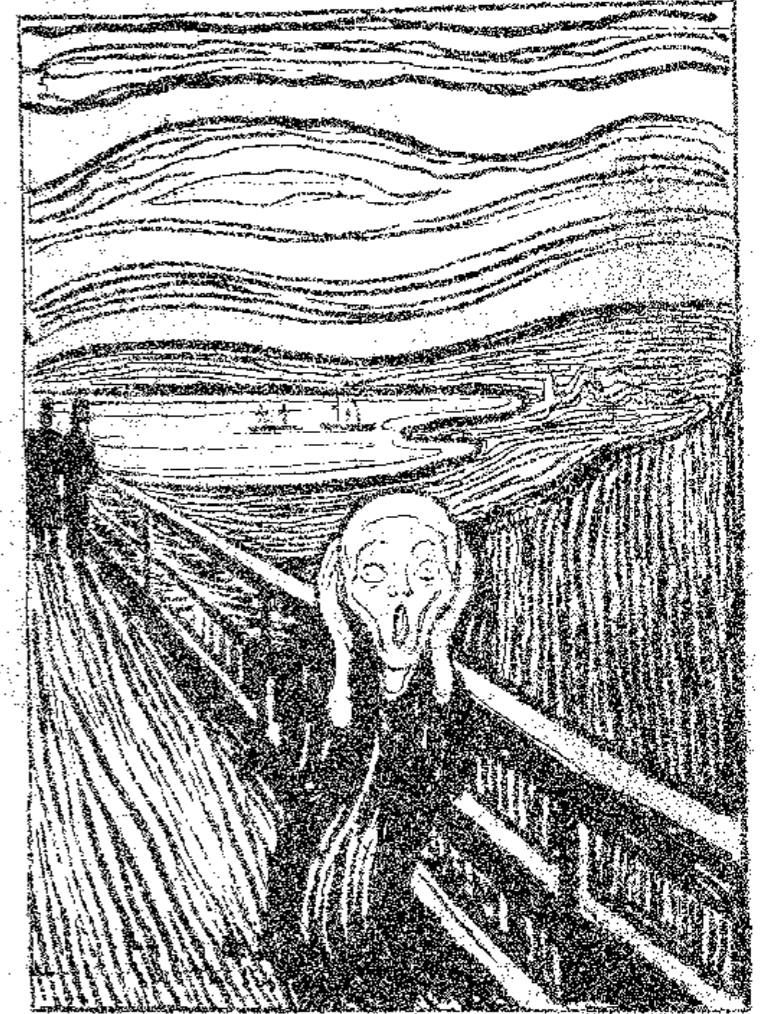
παίζει το Τμήμα μέσα στο Ψυχιατρικό σύστημα και ο 2ος με τον ρόλο του μέσα στην ίδια την κοινωνία.

Θα αναφερθώ πολύ σύντομα στους 2 αυτούς λόγους:

1) Όσον αφορά τον ρόλο του Τμήματος μέσα στην Υπηρεσία από την αρχή της ίδρυσης του καθήκοντος να προσελκύσει άτομα που ενδιαφέρονται για την εφαρμογή νέων ιδεών στην Ψυχιατρική και που χρησιμοποιούσαν μεθόδους άλλες από την καθαρά φαρμακευτική κι οργανιστική. Αποτέλεσμα έτσι ένα πολύ έλλειξη για τις ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις γενικά, γιατί δεν υπήρχε άλλος χώρος που να προσφέρεται για αυτό τον σκοπό. Επειδή ο όρος Θεραπεία της Οικογένειας ήταν γενικός και άγνωστος αρχικά, η ομάδα που αναζητήθηκε μ' αυτό το θέμα στην πραγματικότητα προσπάθησε να παραμαθηθεί εφαρμόζοντας διάφορες ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις και δοκιμάζοντας τα διάφορα θεωρητικά πρότυπα που άλλοτε αφορούσαν ατομική αντιμετώπιση, άλλοτε ψυχοθεραπεία ομάδας και άλλοτε καθαρά συστημική ψυχοθεραπεία.

Αυτοί οι πειραματισμοί είχαν σαν αποτέλεσμα να λειτουργήσει η ομάδα Θεραπείας της Οικογένειας καταλυτικά μέσα στο σύστημα των Ψυχιατρικών Υπηρεσιών και να προκαλέσει ένα προβληματισμό και ένα διάλογο για την επιστημολογία της Ψυχιατρικής άσκησης.

2) Όσον αφορά τον κοινωνικό ρόλο του Τμήματος φάνηκε πολύ γρήγορα πως η άσκηση της Θεραπείας της Οικογένειας θα εύρισκε πρόσφορο έδαφος μέσα σε μια κοινωνία όπου η ανάγκη για κατοχύρωση της οικογενειακής ζωής ήταν πρωταρχική, ύστερα από την κρίση του 1974, δηλαδή της Τουρκικής κατοχής και της προσημιακής και μέσα στο κλίμα της διαρκούς πολιτικής ανασφάλειας που ενισχύθηκε από τις απότομες κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές που προκάλεσε ο εκμυστηριωτισμός και η οικονομική πρόοδος. Η Θεραπεία της Οικογένειας σαν πρακτική άρχισε να προκαλεί το ενδιαφέρον των Μαζικών Μέσων Επικοινωνίας και των πιο εξειδικευμένων περιοδικών που εξέφραζαν την Κοινή γνώμη και γρήγορα του ίδιου του Υπουργείου Υγείας που περέλαβε στην πολιτική φρασεολογία την προώθηση της Θε-



« Η κραυγή » του Edvard Munch (1895)

ραπείας της Οικογένειας στα πλαίσια της προσπάθειας του για εαυτοχρονισμό στην προσφορά υπηρεσιών και ταυτόχρονα για προστασία και συντήρηση του θεομού της Κυπριακής Οικογένειας.

Έτσι βρισκόμαστε ακόμα σ' ένα στάδιο όπου οι οικογενειακοί θεραπευτές μέσα στο Ψυχιατρικό Σύστημα λειτουργούμε σαν οι «διανοούμενοι» κατά κάποιο τρόπο της Ψυχιατρικής αυτοί δηλαδή που αντιπαραβάλλουν ένα διαφορετικό Μοντέλλο απ' αυτό των φαρμάκων, του ηλεκτροσπύκου αλλά και της επέκτασης της ψυχιατρικής εξουσίας προς τα έξω. Μ' άλλα λόγια λειτουργούμε σαν αυτοί που αντιστέκονται λίγο ή πολύ στην ψυχιατρικοποίηση της κοινωνίας και αντιπροτείνουν την χειραφέτηση του ατόμου μέσα στο ίδιο του το σπίτι.

Αντίθετα στο κοινωνικό μας

ρόλο οι θεραπευτές της οικογένειας έχουμε την εικόνα των καλών νοικοκυριών και των καλών γονιών που προσπαθούν τις αξίες της οικογένειας κι επιδιώκουν την διάλυση της.

Παρεμένει το ερώτημα ποιά θα είναι η εξέλιξη της θεραπείας της οικογένειας, κατά πόσο θα υποταχθεί τελικά στη προτεραιότητα μιας τεχνοκρατικής ψυχιατρικής επέκτασης προς την ικανότητα με την κατοχύρωση του ψυχιατρικού Μοντέλλου ή αν θα επεκταθεί σ' ένα πραγματικό αυτόνομο επιστημονικό Τμήμα που θα δημιουργεί σοβαρούς επαγγελματίες με ουσιαστική πρόσφορα στον τόπο. Η έκβαση εξαρτάται από την θέληση της ομάδας να συνεχίσει την εκπαίδευσή της και την δουλειά της με στόχο να πείσει για την αποτελεσματικότητά της κι ελπίζουμε να το πετύχουμε. ● ντ. μ

Η.Π.Α. η δίγλωσση παιδεία

Χρ. Αχνιώτης

Οι ΗΠΑ είναι μια χώρα χωρίς επίσημη γλώσσα για ευνόητους λόγους: Δεκάδες φυλές και κουλτούρες συνυπάρχουν έτσι ώστε η επισημοποίηση της μιας γλώσσας εναντίον της άλλης να δημιουργούσε σοβαρές αντιδράσεις.

Οι πρώτοι κάτοικοι της Αμερικής, οι Ινδιάνοι μιλούσαν τις δικές τους γλώσσες. Η Ισπανική γλώσσα χρησιμοποιούνταν στην Καλιφόρνια, Νέο Μεξικό, Κολοράδο και Τέξας και οι πολιτείες αυτές ανήκαν στο Μεξικό.

Η κυριαρχία της Αγγλοσαξωνικής κουλτούρας έδωσε ώθηση στην Αγγλική γλώσσα σε σημεία που να χρησιμοποιείται από πολύ από τις άλλες. Η Ισπανική από γλώσσα πλειοψηφίας έγινε γλώσσα μειοψηφίας. Σαν αποτέλεσμα οι Ισπανόφωνοι ως επί το πλείστον μιλούν και Αγγλικά, οι δε μετανάστες είναι αναγκασμένοι να μάθουν Αγγλικά. Η προσπάθεια των τελευταίων όμως συνήθως αποτυγχάνει γιατί δεν τα καταφέρνουν να αφομοιωθούν στην Αμερικανική κοινωνία η οποία θάλεγα δεν τους δέχεται. Αναγκάζονται τελικά να μείνουν αποκλεισμένοι σε φτωχές περιοχές και να κάνουν τις χειρότερες δουλειές. Τα δε παιδιά τους μπαίνουν σε δίγλωσσα προγράμματα ώστε να συνεχίσουν ομαλά την μόρφωσή τους. Τα δίγλωσσα προγράμματα, δίνουν όλα τα μαθήματα στην μητρική γλώσσα των παιδιών ενώ ταυτόχρονα τα παιδιά κάνουν ταχύρυθμα μαθήματα Αγγλικών. Όταν φτάσουν στο σημείο που μπορούν να παρακολουθούν όλα τα μαθήματα στα Αγγλικά, τότε σταμάτα η διδασκαλία στην μητρική γλώσσα, με εξαίρεση των μαθημάτων που είναι συνδεδεμένα με την μητρική κουλτούρα.

Το θέμα της Δίγλωσσης Εκπαίδευσης (ΔΕ) αν και φαίνεται απλό, δημιουργεί τέτοιες αντιθέσεις οι οποίες εκφράζονται συχνά στα Αμερικανικά μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Σκοπός αυτού του κειμένου είναι πρώτον να κάνει μια ιστορική αναδρομή της ΔΕ και δεύτερον να εξετάσει τα υπέρ και τα κατά επιχειρήματα, κατά τρόπον που να ξεσκεπάσει την πολιτική ιδεολογία που τα συνοδεύει.

σύντομη ιστορική αναδρομή

Ολες οι Αφρικάνικες γλώσσες που μιλιόντουσαν από τους σκλάβους απαγορεύτηκαν.

Το 1868 η ομοσπονδιακή κυβέρνηση πέρασε νομοσχέδιο που ανάγκαζε τα Ινδιάνικα να φύγουν από τους κατήλιτους και τα σχολεία τους και να φοιτούν σε αγγλόφωνα σχολεία.

Το 1891, η αγγλική έγινε η επίσημη γλώσσα στο Νέο Μεξικό παρόλο που μόνο 5% του πληθυσμού μιλούσαν Αγγλικά.

Το 1919 απαγορεύτηκε η διδασκαλία στα Ιαπωνικά στη Χαβάη.

Την δεκαετία του 1920 και 30 η Αγγλική έγινε η γλώσσα διδασκαλίας στο Ριέτο Ρίκο ασχέτως ότι κανένας Πορτορικανός δε την μιλούσε. (Το Ριέτο Ρίκο δεν έχει γίνει ακόμα Αμερικανική πολιτεία).

Η απαγόρευση των εθνικών γλωσσών που μόλις ανέφερα δεν είχε άλλο σκοπό παρά τον έλεγχο και την πολιτιστική υποδούλωση των πιο πάνω λαών.

Το 1917 η ομοσπονδιακή κυβέρνηση τερμάτισε τα δίγλωσσα προγράμματα αναγκάζοντας τις πολιτειακές αρχές να απαγορεύσουν την χρήση άλλων γλωσσών για διδασκαλία.

Σ' αυτή την περίοδο ξεκινά ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος και η Γερμανική γλώσσα απαγορεύτηκε.

Η ΔΕ έγινε ξανά θέμα συζήτησης, γύρω στο 1960 επί ευκαιρία του κινήματος για δημοκρατικά δικαιώματα και το κίνημα εναντίον του πολέμου στο Βιετνάμ. Ίσως τα γεγονότα ότι αυτό το θέμα εμφανίζεται σε μια περίοδο λαϊκής κινητοποίησης να μην είναι τυχαίο. Σύμφωνα με τους Νέγρους και Λατινοαμερικανούς (που έλαβαν μέρος σ' αυτά τα κινήματα), η ΔΕ, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το αντιπολεμικό αίσθημα είναι μόρφες έκφρασης μιας κοινής ιδεολογίας όπως ο αντιδίγλωσσις, ρατσισμός και μιλιταρισμός μιας άλλης. Κατ' αυτούς η δίγλωσση εκπαίδευση δεν εδόθηκε στο λαό όπως είπε ο Bennet

(Γενικός Γραμματέας εκπαίδευσης των ΗΠΑ) «σε μια ειρηνική επανάσταση όπου η ομοσπονδιακή κυβέρνηση προχώρησε στο να δημιουργήσει ίσες ευκαιρίες για όλους». Αυτές οι παραχωρήσεις εδόθηκαν στον λαό μετά από σκληρούς αγώνες και όταν η αστυνομία έσπασε στο ξύλο τον μισό πληθυσμό των νέγρικων και ισπανόφωνων κοινοτήτων.

επιχειρήματα υπέρ

Ας δούμε όμως τι λένουν μερικοί από τους υποστηρικτές της ΔΕ για την αποτελεσματικότητα της μεθόδου τους: Σύμφωνα με την Migdalia Romero (Καθηγήτρια της γλωσσολογίας στο City University of New York) τα παιδιά που πηγαίνουν στην Αμερική από άλλες χώρες, παίρνουν μαζί τους ακαδημαϊκές γνώσεις τις οποίες μπορούν να εκφράσουν μόνο στην μητρική τους γλώσσα. Είναι σπουδαίο αυτές οι γνώσεις να αναγνωριστούν από τους νέους τους δασκάλους και οι μαθητές να βοηθηθούν ώστε να προχωρήσουν πιο πέρα και με τον ίδιο ρυθμό. Αυτό φυσικά δεν μπορεί να γίνει στην Αγγλική αν ο μαθητής δεν την γνωρίζει. Και μετά όταν οι μαθητές καταλάβουν έννοιες στην δική τους γλώσσα θα μπορούν να τους δώσουν ονομασία στην δεύτερη τους γλώσσα.

Αν ο μαθητής χρειαστεί δυο χρόνια για να φτάσει στο σημείο να παρακολουθεί μαθήματα στα Αγγλικά και κατά την διάρκεια των δύο αυτών χρόνων δεν συνεχίζει με τα άλλα του μαθήματα μέσω της ΔΕ, αυτό σημαίνει οπισθοδρόμηση πέραν των δύο χρόνων.

Η Migdalia Romero μας παρουσιάζει τον ψυχικό κόσμο του ξένου παιδιού που θα νιώσει εντελώς χαμένο μέσα σε μια ξένη κουλτούρα και γλώσσα, όπου δεν τυχάνει καμιάς αναγνώρισης.

Ο Edward Fiske στο άρθρο του «Μια γλώσσα ή δύο» ονομάζει την διδασκαλία στην νέα εθνική γλώσσα του παιδιού σαν διδασκαλία με πιθανότητα



«βουλιάματος ή επίπλευσης». Μας περιγράφει το αποτέλεσμα: «Πολλοί βούλιαξαν και πολλοί επέπλευσαν».

Πολλοί δημοσιογράφοι που έγραψαν πάνω στο θέμα μας παραθέτουν την γνώμη τους, ως επίσης και εμπειρίες εκπαιδευτικών που δίδαξαν σε μονόγλωσσα και δίγλωσσα προγράμματα:

Η Judith Walker de Felix, γράφει ότι η ΔΕ είναι αποτελεσματική και ότι ο λόγος που υπάρχει είναι η έλλειψη επιτυχίας των ξένων παιδιών.

Οι Zappert και Cruz (1977) γράφουν ότι η ΔΕ αύξησε την επιτυχία των ξένων παιδιών, ελάττωσε τις απουσίες τους στο σχολείο και βοήθησε τους γονείς στο να δείχνουν πιο πολύ ενδιαφέρον για την μόρφωση των παιδιών τους.

Οι Cummins (1978) και Richardson (1980) γράφουν ότι οι στατιστικές έρευνες που έχουν γίνει σ' ολόκληρο τον κόσμο δείχνουν ότι ΔΕ ύψωσε αισθητά την αποδοτικότητα των ξένων παιδιών.

Οι Rosier και Farella (1970) περιγράφουν την περίπτωση παιδιών από την Ινδιάνικη φυλή Navajo τα οποία σε διαγωνίσματα έπαιρναν βαθμούς που κειμήνονταν πιο κάτω από τον εθνικό μέσο όρο. Μέσω της ΔΕ πέρασαν πάνω από τον εθνικό μέσο όρο.

επιχειρήματα κατά

Τώρα θα περάσουμε στην άλλη πλευρά του στρατοπέδου για να δούμε την γνώμη διάφορων προσωπικοτήτων του Αμερικανικού κατεστημένου οι οποίοι αντιτίθενται στην ΔΕ. Ο S.I. Hayakawa σPECIALΙΣΤΑΣ στην γλωσσολογία και πρώην γερουσιαστής στην Καλιφόρνια είχε μια συνέντευξη με το US News and World Report. Σε ερώτηση αν η ΔΕ είναι αναγκαία για την ομαλή μετάβαση του παιδιού από την διδασκαλία στην μητρική γλώσσα, στην διδασκαλία στην δεύτερη γλώσσα ο Hayakawa είπε ότι δεν έχει προσωπική εμπειρία πάνω στο θέμα. Εκφρασε όμως με σιγουριά την άποψη ότι είναι εύκολο για ξένα παιδιά να μάθουν Αγγλικά σε γρήγορο χρονικό διάστημα φτάνει να μπουν σε τάξεις όπου 3/4 των μαθητών είναι αγγλόφωνοι.

Η άλλη ερώτηση ήταν σχετικά με το αν η εκπαίδευση πάνω στην βάση «επιπλέον ή βουλιάζω» (δηλαδή διδασκαλία στην Αγγλική την στιγμή που ο μαθητής δεν ξέρει Αγγλικά) βοηθά τις μάζες των μεταναστών, ο πρώην γερουσιαστής απάντησε ότι ο Αμερικανική κοινωνία έχει την ικανότητα να αφομοιώνει ξένους πληθυσμούς και ότι ενώ ο μετανάστης πατέρας του ήταν παι-

τάς, αυτός έγινε γερουσιαστής. Είπε επίσης ότι οι μετανάστες απ' όλα τα μέρη του κόσμου μπορούν με την πάροδο του χρόνου να γίνουν σταρ του σινεμά, πολιτικοί, επιχειρηματίες κλπ. Και ότι επίσης για να υπάρχουν αυτές οι ευκαιρίες, οι μετανάστες πρέπει να μάθουν Αγγλικά.

Το κίνημα εναντίον της ΔΕ αντιπροσωπεύεται και από αξιωματικούς της Αμερικανικής κυβέρνησης. Έχουν δημοσιεύσει ένα ντοκουμέντο το οποίο πηλοφορείται «English First» και προσπαθούν να το περάσουν από το Κογκρέσο ώστε η Αγγλική να αναγνωριστεί σαν η επίσημη γλώσσα των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής. Αν περάσει αυτή η τροπολογία στο Αμερικανικό σύνταγμα τότε θα απαγορευτεί η ΔΕ και οι δίγλωσσες υπηρεσίες. Μια και το κείμενο αυτό είναι σπουδαίο, πρέπει να το περιεργαστούμε:

Στην πέμπτη γραμμή του κειμένου διαβάζουμε: «Δυστυχώς πολλοί μετανάστες αυτές τις μέρες αρνούνται να μάθουν αγγλικά». Αυτό είναι γραμμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να υπάρχουν όλων των ειδών τα εκπαιδευτικά προγράμματα και ευκολίες για να μάθουν οι ξένοι Αγγλικά. Εκτός του ότι τα μέσα αυτά είναι περιορισμένα, υπάρχουν σημαντικοί λόγοι που απεχθάνονται τους μετανάστες σε κοινότητες όπου διατηρούν την δική τους ταυτότητα με όλες τις συνέπειες που μπορεί να προκύψουν. Ενας σημαντικός παράγοντας είναι ότι οι ξένοι κουλτούρες προπάντων οι τριτοκοσμικές δεν χαιρόνται κανέναν σεβασμό μέσα στην Αμερικανική κοινωνία. Οι δε τριτοκοσμικοί θεωρούνται πολίτες δεύτερας κατηγορίας.

Ο Jim Horn που είναι ο υπεργραφέας του «English First» υποστηρίζει λέγοντας ότι «οι μετανάστες ταύτιζονται αρνούνται να μάθουν αγγλικά δεν γίνεται ποτέ χρήσιμοι και παραγωγικοί στην Αμερικανική κοινωνία».

Από το πιο πάνω βγαίνει το συμπέρασμα ότι οι μετανάστες που δεν ξέρουν αγγλικά δεν γίνονται παραγωγικά μέλη της Αμερικανικής κοινωνίας. Αυτή η κατηγορία εκτός του ότι είναι ψεύτικη και ρατσιστική μετατρέπει τους μετανάστες αυτούς από θύματα σε ενόχους. Οι άνθρωποι αυτοί κάνουν τις χειρότερες δουλειές και δεν μπορούν να αμυνθούν ούτε και στις πιο απάνθρωπες αδικίες που γίνονται εις βάρος τους. Φανταστείτε όμως τους εκατομμυρίους του «English First» να ονομάζουν ένα ξένο εργάτη (που πληρώνεται \$3.35 την ώρα) μη παραγωγικό μέλος της κοινωνίας. Πως θα μπορούσε ο ξένος εργάτης να τους ονομάσει αυτούς

που έχουν πλουτίσει χωρίς να κουνήσουν το δαχτυλάκι τους και να μιλήναι και από πάνω. Σε πολλές περιπτώσεις, λέγεται από τους ίδιους κύκλους ότι οι ξένοι εργάτες κλέβουν τις δουλειές των ντόπιων εργατών.

Είναι μήπως αυτό μια συνειδητή προπαγάνδα που τείνει να πάρει την προσοχή μακριά από την ταξική εκμετάλλευση και να σπείρει ρατσιστικά αισθήματα εναντίον των ξένων εργατών; Τελικά δηλαδή είναι οι ξένοι που ευθύνονται για την ανεργία και όχι το σύστημα που ο Jim Horn και οι φίλοι του υποστηρίζουν;

Το πιο πάνω θέμα σχετίζεται άμεσα με αυτούς που κατηγορεί ο Horn ότι «ζούν από κοινωνικές πρόνοιες» (δηλαδή επιδόματα ανεργίας, κούπονια διατροφής κ.α.). Μα αν οι επιχειρήσεις κλείνουν γιατί οι εργοδότες δεν τις βρίσκουν αρκετά κερδοφόρες, το φταίξιμο δεν πρέπει να πάει στους άνεργους. Εάν οι εργοδότες ζήνουν μισθούς πεινάς για τις πιο χυδαίες δουλειές, λογικό είναι να τις αποφεύγει ο κόσμος και να γυρεύει τρόπους να ζει από κοινωνική πρόνοια. Εδώ μπορώ να αναφέρω ότι οι κατώτερες μειονότητες στην Αμερική, δεν είναι δεχτές σε πολλές δουλειές κυρίως καλοπληρωμένες. Η κυβέρνηση και οι εργοδότες κοροϊφώνονται ότι το οικονομικό τους σύστημα είναι το καλύτερο, παρ' όλα αυτά παραπονιούνται για τα ψίχουλα που δίνουν στους φτωχούς. Και ως μην αναφερόμαστε στα οικονομικά σκάνδαλα των τελευταίων χρόνων που έχουν μπει στα περισσότερα γραφεία των πολιτειακών και ομοσπονδιακών αρχών.

Ο Horn συνεχίζει: «Στοιχίζει (κοινωνικές πρόνοιες) εκατομμύρια δολάρια στους Αμερικανούς εργαζόμενους». Το θέμα ως αναφορά, το που πάνε τα λεφτά των εργαζομένων είναι σοβαρό. Τουλάχιστον 300 δισεκατομμύρια δολάρια παρμένα από φόρους διατίθενται για εξοτιλισμούς οι οποίοι υποβοηθούν τις Αμερικάνικες πολυεθνικές να συνεχίσουν την οικονομική εκμετάλλευση ανθρώπων και φυσικού πλούτου, μέσα και έξω από την Αμερική. Οι τρομοκρατικές οργανώσεις, όπως οι Contras στην Νικαράγουα και οι δικτατορικές κυβερνήσεις που στήριξαν οι ΗΠΑ, έχουν επίσης φάει λεφτά. Η δε CIA εκτός από λεφτά τρώει και κόσμο. Όλες αυτές οι δαπάνες θα μπορούσαν να αλλάξουν τον κόσμο προς το καλύτερο.

Ο Horn κοντεύει να ξεψυχήσει, αλλά συνεχίζει: «Αυτή η τροποποίηση (English First) μέσα στο Αμερικάνικο σύνταγμα θα θέσει τέρμα σ' αυτό τον κίνδυνο που απειλεί τον δικό μας τον

Αμερικάνικο τρόπο ζωής». Ο συγγραφέας μάλλον θα εννοεί ότι αυτός και οι όμοιοι του χρειάζονται μια (γλωσσολογικά και πολιτιστικά) ομοιογενή κοινωνία. Ίσως θα υποστηρίξει μετά, μια τέτοιου είδους κοινωνία, εξυπηρετεί συγκεκριμένα συμφέροντα.

Και πώς το τέλος του κειμένου του ο Horn μας ρίχνει και την βόμβα: «Να κτίσουμε το καλύτερο έθνος της γης». Αυτή η ιδεολογία έχει κλείσει το μάτι σε εκατομμύρια Αμερικανούς εργάτες στο να δούν ότι ο εχθρός είναι μέσα στη χώρα τους και όχι έξω. Και δεν είναι μέσο η Αμερικάνικη αστική τάξη που δουλεύει αποτελεσματικά πάνω σ' αυτό αλλά και πολλές άλλες σε σημεία που οι αστοί βλέπουν με ικανοποίηση τον εθνικισμό να αποπλίζει οποιοδήποτε αγώνα για κοινωνική απελευθέρωση. Είναι αυτός ο εθνικισμός που έδωσε την ευκαιρία στις κατά καιρούς Αμερικάνικες κυβερνήσεις να μπουν στους πιο βρώμικους πολέμους.

Υπάρχει ακόμα ένα σπουδαίο ντοκουμέντο με το οποίο θα ασχοληθώ λίγο. Είναι η ομιλία που έκανε ο William Bennett (Γενικός Γραμματέας Εκπαίδευσης των ΗΠΑ) στις 26 Σεπτεμβρίου 1985.

Ο Bennett παραπονιόταν ότι τα σχολεία «δεν καταφέρνουν να επιτύχουν αυτό που πρέπει». Τι πρέπει να πετύχουν; «Να προωθήσουν τις τέχνες, να βοηθήσουν στην δημιουργία χαρακτήρα, να διδάξουν τον πολίτη. Και επίσης αναμένουμε τα σχολεία μας να διδάξουν την Αγγλική, την κοινή μας γλώσσα»... (σελ.2)

Παραπονιόταν επίσης ότι «έχουμε εγκατελείψει τον στόχο μας ο οποίος είναι η εκμάθηση της Αγγλικής - το κλειδί για ακαδημαϊκή επιτυχία. Τουναντίον πολλές οργανώσεις βλέπουν την ΔΕ σαν μέσο εκμάθησης όχι μόνο της μητρικής γλώσσας αλλά και κουλτούρας». Συνεχίζοντας λέει ότι «η ΔΕ δεν είναι πλέον ένας τρόπος για να μάθει κάποιος αγγλικά. Εγινε έμβλημα που κάνει τον μαθητή περήφανο για την πολιτιστική του κληρονομιά και επίσης στο να βλέπει θετικά τον εαυτό του.» Ε αυτό το τελευταίο δεν είναι και λίγο!

Στην συνέχεια αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο δίγλωσσο πρόγραμμα διαρκείας 4 χρόνων το οποίο όπως λέει δείχνει την αποτυχία της ΔΕ. Όπως φάνηκε όμως, μερικοί από τους μαθητές που ήταν στο πρόγραμμα, μήκαν γιατί είχαν Λατινοαμερικάνικα επώνυμα και όχι γιατί ανήκαν εκεί. Το να βάλεις αγγλόφωνους μαθητές σε δίγλωσσο πρόγραμμα και να αποτύχεις είναι φυσικό.



Ο Bennett συνεχίζει να παραπονιόταν: «Επιπρόσθετα οι Λατινοαμερικάνοι μαθητές, η μεγαλύτερη εθνική ομάδα που λαμβάνει μέρος στην ΔΕ, αποδίδει πολύ χαμηλότερα από το μέσο εθνικό επίπεδο.» Αυτό το επιχείρημα όμως δεν κτυπά την ΔΕ αλλά του Λατινοαμερικάνους σαν ράτσα.

Στην αρχή της ομιλίας του λέει: «Το παρελθόν μας διαφέρει, παράλληλα όμως ζούμε αρμονικά. Στην Αμερική και περισσότερο στην Νέα Υόρκη μπορούμε να πούμε ότι είμαστε πολλοί, αλλά γίνουμε ένας». Εάν πραγματικά αυτό ήταν αλήθεια, ο Bennett δεν θα μιλούσε για τους Λατινοαμερικάνους όπως μίλησε πριν. Ούτε θα προσπαθούσε να μας πείσει για εθνική οντότητα. Αυτό θα ήταν γεγονός αν όλοι οι κάτοικοι της Αμερικής ήταν ένα.

Λέει μετά ότι για να είναι κάποιος Αμερικάνος πολίτης «πρέπει να έχει κοινές πεποιθήσεις, αναμνήσεις και μια κοινή γλώσσα για να συζητούμε τις υποθέσεις μας... Εμπιστευόμαστε αυτό το καθήκον στα σχολεία μας». Φανταστείτε όμως τις κοινές αναμνήσεις και υποθέσεις του Legoy που ζει στο Χάρλεμ σε υπόγειο χωρίς εξουσιοδότηση και κάποιον που ζει 1 χιλιόμετρο μακριά στο Park Avenue τον οποίο περιμένει ο οδηγός του με την Rolls Royce να κατέβει από το απέραντο και πολυτελές διαμέρισμά του.

Το τι μάλλον ανησυχεί τον Bennett είναι ότι η ΔΕ βοηθά τον μα-

θητή να νιώθει περήφανος για την γλώσσα και την καταγωγή του σε σημείο που να μην νιώθει συνδεδεμένος με την Αμερικάνικη κουλτούρα. Αυτό θα δημιουργούσε σοβαρά προβλήματα σε περίπτωση που χρειαζόταν εθνική ενότητα όπως π.χ. προετοιμασία για πόλεμο.

Τι κάνει τους αντιδιγλωσσιστές να τρέχουν

Και ενώ η Αμερικάνικη κυβέρνηση κάνει φασαρία για το ότι παιδιά ξένης καταγωγής δεν μαθαίνουν αγγλικά, δεν λέει τίποτε για Αμερικανόπουλα που ζούν σε φτωχές συνοικίες και δεν ξέρουν να γράφουν και να διαβάζουν. Εδώ θα προσθέσω ότι σε πολλές περιπτώσεις τα λεφτά που διατίθενται για εκπαίδευση σε μια συγκεκριμένη συνοικία είναι ανάλογα με τους φόρους που πληρώνει η συνοικία. Δηλαδή μια φτωχογειονιά με πολλούς ανέργους ή και χαμηλούς μισθούς θα έχει φτωχά εκπαιδευτικά μέσα.

Άλλοι συγγραφείς εκφράζουν την γνώμη τους κτυπώντας απ' ευθείας το στόχο:

Οι Dyer και Quigg λένε ότι: «η ΔΕ τραντάζει τα θεμέλια της κοινωνίας μας» και ότι «η χρήση της ισπανικής γλώσσας σε επίσημο ντοκουμέντο είναι το πρώτο βήμα ενός εκφυλιστικού προοτίσου για την κοινωνία μας».

Ο Bennett σε άλλη του ομιλία ει-

πε ότι: «...οι μαθητές μας δεν θα καταλάβουν τους κινδύνους στη Νικαράγουα αν δεν δούν ότι η ιστορία κινδυνεύει να επαναληφθεί». Ο Bennett σαν ο κατ' εξοχήν αστός εκπαιδευτικός θέλει να προωθήσει μέσα στην μαθητική νεολαία το δικό του πολιτικό καταλαβένω. Αν συμφωνήσει με αυτό η νεολαία, θα ακολουθήσει οποιαδήποτε σχέδια της Αμερικάνικης κυβέρνησης όσον αφορά την Νικαράγουα, συμπεριλαμβανόμενης και στρατιωτικής επέμβασης στην κεντροαμερικανική αυτή χώρα.

Ποιά είναι τελικά η σχέση μεταξύ ΔΕ και προετοιμασίας για πόλεμο; Αλλά για να μπει η Αμερική σε πόλεμο πρέπει να έχει κατορθώσει κάποιου είδους ενότητα. Για να γίνει αυτό δυνατό (μεταξύ άλλων) χρειάζεται μια εθνική γλώσσα και κουλτούρα. Αυτά είναι αναγκαία για τον Αμερικάνικο εθνικισμό αλλά και για άλλους. Για να πάει ένας Αμερικανός στρατιώτης (με Λατινοαμερικανική καταγωγή) να πολεμήσει εναντίον μιας Λατινοαμερικανικής ή Κεντροαμερικανικής χώρας όπως η Νικαράγουα πρέπει από πριν να έχει ξεκόψει από οποιοδήποτε συναισθηματικό δεσμό με αυτές τις χώρες. Σε περίπτωση δηλαδή που ο στρατιώτης δεν έχει αμερικανοποιηθεί θα αρνηθεί να πολεμήσει εναντίον της Νικαράγουας π.χ. ή θα πολεμά με το στανό του. Πολλοί νέγροι στρατιώτες στην δεκαετία του 60 και 70 ταύτιζαν πιο πολύ τους εαυτούς τους με τους Βορειοβιετναμέζους μαχητές παρά με την Αμερικάνικη κυβέρνηση.

Είναι σημαντικό να αναφέρω εδώ ότι η κατάταξη στον αμερικάνικο στρατό γίνεται εθελουσιαστική λύση όταν κάποιος δεν μπορεί να βρει άλλη δουλειά. Ένας από τους λόγους ανεργίας μέσα στις μειονότητες είναι βέβαια και η ανύπαρκτη ή χαμηλή ακαδημαϊκή πρόφηση. Και φυσικά όταν η παιδεία είναι μόνο στα Αγγλικά, το ακαδημαϊκό επίπεδο των ξένων μειονοτήτων δεν θα ανέλθει.

Συμπέρασμα

Όμως δεν είναι μόνο οι μαθητές ξένης καταγωγής που δεν μαθαίνουν στο σχολείο. Οι επίσημες στατιστικές του κράτους λένε ότι 30% των Αμερικάνων δεν ξέρουν να διαβάζουν και να γράφουν. Η αποτυχία του Αμερικάνικου εκπαιδευτικού συστήματος είναι τόσο φανερή που κανείς δεν θα τολμούσε να πει το αντίθετο.

Είναι μήπως αυτός ένας ενδραπέταί κάποιος γιατί το Αμερικάνικο εκπαιδευτικό σύστημα δεν μορφώνει την νεολαία του Μόλλον να. Το να νιώσει κάποιος άνετα με τα βιβλία λόγω του ότι ζει μαζί τους καθημερινά, σημαίνει επίσης και ότι έχει πιο πολλές πιθανότητες να γνωρίσει καταστάσεις που για κάποιον άλλον μπορεί να μείνουν για πάντα ξένες. Χρειάζεται συνήθως ένα καλό μετροφύλλημα βιβλίων για να φτάσει ένα άτομο στο σημείο να αντιμετωπίσει το καταστημένο και την ιδεολογία του. Πηγαινόμενος πίσω στην δεκαετία του 60 και 70 βλέπουμε ένα μεγάλο μέρος της Αμερικάνικης νεολαίας να ριζοσπαστικοποιείται και ένα μεγάλο του μέρος να βλέπει προς σοσιαλιστικές λύσεις. Είχε αναπτυχθεί μια εναλλακτική κουλτούρα, ασυμφιλίωτη με το σύστημα. Η πλειοψηφία των ατόμων που κατηγορήθηκαν στο κίνημα για δημοκρατικά δικαιώματα ήταν ως επί το πλείστον άτομα με μόρφωση. Η αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων γίνεται περισσότερο στα Αμερικάνικα σχολεία, παρά σε άλλους χώρους της κοινωνίας αυτής. Το πικρόβατο η Αμερικάνικη κυβέρνηση είναι ότι μια καλή μόρφωση βοηθά στην έρευνα για εναλλακτικές λύσεις και στο πιθανό ξεπέρασμα της εμπειρίας που είχε η νεολαία στη δεκαετία του '60.

Η ΔΕ βοηθά τις ξένες μειονότητες στο να έχουν καλύτερη υάρφωση και σαν αποτέλεσμα καλύτερη γνώση των πραγμάτων. Είναι αυτή η γνώση που θα τις βοηθήσει να ξεφύγουν από την παρούσα μίζερια που τις διακατέχει. Και είναι για αυτό που η ΔΕ αντιμετωπίζει την αντίθεση του αμερικάνικου καταστημένου. ● χ.α

Οι σχέσεις των δύο φύλων στη λαϊκή ερωτική ποίηση της Κύπρου

Ελευθέριος Παπαλεωντίου
(συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος)

2.3 Γάμος - τεκνοποιία VS η σεξουαλική πράξη ως αντικείμενο λόγου.

Ο γάμος θεωρείται απαραίτητο στάδιο για την κοινωνική κατάσταση του άντρα και πολύ περισσότερο της γυναίκας. Με τις ευλογίες του θεού και της Εκκλησίας νομιμοποιείται η ένωση αρσενικού - θηλυκού και ενδυναμώνεται η αντρική υπεροχή από τη μια και από την άλλη κατοχυρώνεται η γυναικεία υποτέλεια. Όσο κι αν το ιερό μυστήριο του γάμου θέλει να προβάλλει την ενότητα και να επισημοποιήσει τη συμβίωση του ζευγαριού, ωστόσο μέσα στην ίδια την τελετουργία εγκλείονται σπέρματα διαφοροποίησης του ρόλου των δύο φύλων: «Η γυνή να φοβείται τον άνδρα», επιβεβαιώνει ο ιερέας και ο γαμπρός σπειύει να πατήσσει τη νύμφη στο πόδι.

Στην παραδοσιακή κοινωνία, τα προξένια, η προίκα και προπάντων η τιμή της παρθενιάς είναι τα σημαντικότερα υποκατάστατα για την «αποκατάσταση» της νέας.

Όπως είδαμε, για τις ερωτικές σχέσεις του άντρα και της γυναίκας ισχύουν δύο μέτρα και δύο σταθμά: Το αρσενικό επιζητά από νωρίς τον έρωτα και καυχιέται για παράνομες ερωτικές συννομιλίες. Για το θηλυκό, όμως, απαγορεύονται αυστηρά οποιοσδήποτε προγαμιαίες ερωτικές δραστηριότητες απώλεια της παρθενιάς σημαίνει απώλεια της τιμής, του «θησαυρού»:

«Κοπέλα που πειράχτηκεν εν σπήλιος ανωνιμένος
τζ' αν τύχει τζαι ξανανοιχτεί να μεν γυ-
ρεύεις ευρετή γιατ' έφαν την ο ξέ-
νος!»

Στον προγαμιαίο έρωτα - κι όταν μάλιστα αυτός δεν οδηγήσει σε γάμο - ο μεγάλος χαμένος είναι φυσικά η γυναίκα, της οποίας η τιμή σπλώνεται κι αυτόματα η αξία πέφτει κατακόρυφα. Δικαιολογημένα λοιπόν ο πατέρας συμβουλεύει:

«Το φτιν τ' αθρώπου, κόρη μου, ξέρε
το έντζε δρώννει,
τα σπασμένα η γεναίκα εις το τέλος
τα πιερώννει.

(...) Η ομορφιά έντζε τρώεται, κόρη, με το κουτάλι, έσεις τον νούν τζαι την τιμήν, εν θέλεις άλλην μάλιν».

Είναι χαρακτηριστική η σπουδή με την οποία η απιασμένη κόρη στο «Άσμα του Μελαχρονού» οδηγείται σε γάμο με τον διακορευτή της:

«(...) Τι έχουν τ' αματιάκια σου τ'α καλοχολλιασμένα κόρη, κι είν' βουρκωμένα».

Αμπελουργός μ' εφίλησεν 'που κάτω που ν' τ' ασχέλια με χάχανα με γέλια.

Να παν να φέρουν τον παπάν να τους εστεφανώσουν κι άλλι να σας εστρώσουν».

Πήαν και φέραν τον παπάν και τους εστεφανώσαν της ώρας τους εστρώσαν».

Ο μόνος τρόπος για να κουκουλωθεί αυτή η παρανομία είναι ο γάμος. Διαφορετικά, και όταν μάλιστα η νέα μείνει έγκυος από την παράνομη συνουσία, προβλέπεται ότι θα μείνει στο «ράφι», στιγματισμένη από το κοινωνικό σύνολο. Είναι αξιοσημείωτη η έπαρση και η περιφρόνηση του νέου στο «Άσμα των εκατόν λογίων», όταν παίρνει την τιμή της κοπέλας:

«(...) Άνου να πας 'πο δαχαμαί, σαρδέλλα βρωμισμένη, κουβελλαριά κα-
τάβαρη και λόττα γεννημένη.
Πήγαινε πες της μάνας σου που σ' έχω
αγγαστραμένην έτσι, ως σ' εκατην-
τησα, κανένας εν σε θέλει (...)»

Αλλού, ο κουρσευτής της πολύτιμης παρθενιάς γίνεται πιο ιταμός:

«Λάμνε να πας που δαχαμαί, κου-
νέλλα τζερατούνα γιατί με τα 'πορίμμα-
τα σ' αλείφω τη μουτσούνα».

Αφού λοιπόν η παραδοσιακή κοι-
νωνία θεωρεί ανεπίτρεπτο για μια κόρη να έχει προγαμιαίες γνωριμίες, τα προ-
ξένια είναι ο μόνος και ο νόμιμος δρό-
μος που θα την οδηγήσουν στο γάμο. Ο πατέρας της νέας είναι αυτός που θα έχει τον πρώτο λόγο σε ένα ενδε-
χόμενο γάμο με προξένια:

«(...) Εννά σ' αρμάσω, κόρη μου,
να μεν σε λόμενι ή έννοια
μα να 'βρουμεν κανέναν
τζ' αν σ' αγαπούνι να 'ρκουνται κοντά
μου εμέν προξένια

οι λαλούν σου εσέναν (...)»

Η γιορτή της «σήμερης» - δηλ. η Κυριακή της Τυροσφάγου - προσφέρεται για προξένια. Είναι από τις λίγες ευκαιρίες που έχει η κόρη να βγει έξω από το σπίτι της, να συνανασταθεί με τις φίλες της, για να τη δούν οι «σκάτπουλλοι», δηλ. οι ανύπαντροι νέοι:

«Γίόφιε σαν τούντες Σηκώσες, εν
νύχτες για προξένια
τζ' όσες σαστούν καλά είναι, βκαίνουν
που τούντην έννοιαν που την χάρά
τους σπάζουσιν από τα βούρα-βούρα
τζαι τζέινες που 'να μείνουν
το στόμαν του σποντζίζουσιν, λαλούν,
με την παλλούσαν».

Μπαίνει όμως στη μέση και το πρόβλημα της προίκας. Σε αρκετές περιοχές της Κύπρου (αν όχι σε όλες) διατηρείται και σήμερα έντονα αυτός ο θεσμός. Για μια εύπορη οικογένεια το θέμα λύνεται εύκολα, όταν μάλιστα η κόρη είναι σχετικά ευπαρουσίαστη. Αλλά τα πράγματα δυσχεραίνουν κατά πολύ όταν η νέα είναι φτωχή:

«Χώρε, μανά την Χρυσταλλούν,
γιατ' έσει νακκόν μάλι
κόμα ν' εξέβην που τ' αβκόν, με γίνηκεν
γεναίκα,

τζ' έτο χαρτώθην τζιαμπρού τον Κώ-
σταν του Μιχάλη.

Τζι' εγιώ που μαι καλύτερη, γοιον τζέι-
νην ξιάζω δέκα,
εν έσει πλάσμαν να με δει, με να
μ' αναορέψει»

Η γέννηση θηλυκού παιδιού μέσα σε μια φτωχή οικογένεια σημαίνει τερά-
σια οικονομικά έξοδα, συνεχή αγώνα και αγωνία για την επίτηρηση και απο-
κατάσταση του, ενώ θεωρείται πληγή και αρρώστια για το σπίτι:

«Επλάστηκεν ο θηλυκός μεσ
στού φτωχού το σπίτιν σαν που βκάλλει
στο μερίν κόντραν, γαρών, καρφίτην.

(...) Έστ' εν τζι οι κόρες του φτω-
χού, νοιώθει τες τζιαι τζεγγέται
τζαι αν δεν έβρουσιν να αρμαστούν, έν-
τζε παρηορκέται».

Η αγωνία του πατέρα συνεχίζεται και εντεινεται κατά την ενηλικίωση της κόρης: θα πρέπει με κάθε θυσία να δημιουργήσει προίκα γι αυτήν, διαφορε-
τικά θα του μείνει «στο ράφι»:

« (...) Ρκάννεσαι, τζιαι το μάλιν
σου πάει για τόκους πκιέρωμαν ειδέ
'να μείνι τζειαχαμαί να την θεωρείς
ξημέρωμαν».

Αλλοίμονο αν ο «γέναικος» - που παρομοιάζεται με κρέας πάνω στο τσιγ-
γάκι έτοιμο για πουλήμα! - περάσει ένα ορισμένο όριο ηλικίας και μείνει αζητη-
τός: εκλείπει κάθε ελπίδα για εμφάνιση νυμφίου:

«Έσσω τ' αδρώπου ο γέναικος
κρίας π'α' στο τζεγγέλι,
κρέμμεται πάνω στο ττελίν να πάει όπ-
κοιος θέλει.

Αν πουληθεί ως πον' νωατά, κά-
μνειδουλαίαν κκιαρεύει,
ειδέ τζαι μπουν πιτόμουγιες, ένας πκιον
εν κοντεύει».

Ωστόσο δε λείπουν και οι περι-
πτώσεις στις οποίες ο άντρας συγκινεί-
ται από την ομορφιά κάποιας φτωχής
νέας και την παίρνει γυναίκα του χωρίς
προίκα:

«Ο τζύρης σου αν μεν έσει με
σπίθια με ριάλια

να μεν το σκέφτεσαι με σου
για μέναν προίκα σου εν τα δικά
σ' αγχάλια».

Το μυστήριο του γάμου - και η όλη τελετουργία του - εμπεριέχει μια ποικιλία από κώδικες, οι οποίοι υπαγορεύουν μια σειρά από τρόπους και συμπεριφορές στα δύο φύλα, τονίζοντας πάνω από όλα την κοινωνική αντίθεση αρσενικό/θηλυκό. Ακόμη, όπως σημειώνεται, η τελετουργία του γάμου «καταδειχνει συμβολικά και υλικά ότι ένας άντρας και μια γυναίκα σχετίζονται και συζούν με ένα τρόπον που, όχι μόνο εγκρίνει η κοινωνία (κοινωνικά αποδεκτό), αλλά και τον περιβάλλει με κύρος και τον προβάλλει ως το μόνο σωστό».

Η πατριαρχική κοινωνία λοιπόν φρόντισε να περιβάλλει το ιερό μυστή-
ριο του γάμου με μια σειρά από έθιμα και κώδικες, που σηματοδοτούν τις κα-
τά φύλα σχέσεις. Ο γάμος, που θεω-
ρείται ως ένα από τα καθοριστικά στά-
δια της ζωής του ανθρώπου, λειτουργεί ως «διαβατήριο έθιμο» σημειώνει το πέ-
ρασμα από μία κοινωνική κατηγορία σε μια άλλη, από την ομάδα των (κοινωνικά αμφισβητούμένων) ανύπαντρων σε εκείνη των (κοινωνικά αποδεκτών) παντρεμένων.

Αξίζει να σημειωθεί ο τρόπος με τον οποίο συνδέει η πατριαρχική ιδεολογία το γάμο με την τεκνοποιία. Κατά την ημέρα του γάμου, την ώρα που στολίζεται η νύμφη και ο γαμπρός (ο καθένας σε ξεχωριστό χώρο), ετοιμάζε-
ται στην αυλή με ιδιαίτερη επισημότητα το κρεββάτι των μελλονύμφων - ο κώ-
σμος παρακολουθεί τις εφτά μονοστέ-

φανες γυναίκες να ράβουν το στρώμα με συνοδεία του βιολιού και του λαγού-
του, ενώ ο «λαϊκός τραγουδιστής» κα-
θοδηγεί:

«Βάρτε τους τέσσερις σταυρούς
στα τέσσερα καντούνια
να πιές η νύμφη τζι ο γαμπρός σαν
τα φιλικουτούνια».

Παρατηρούμε ότι το κρεβάτι, το εσώτερο των δύο, ο κατεχοχόν ιδιαίτε-
ρος χώρος του παιδοποιητικού ζευγα-
ριού, γίνεται αντικείμενο λόγου και θεά-
ματος. Η κοιλίδα της τεκνογονίας «πλουσιάζεται» με λεφτά (σημάδι ευφο-
ρίας), δέχεται το κύλισμα ενός μικρού αγοριού (σημάδι γονιμότητας και μάλι-
στα αρσενικής) και στην συνέχεια χο-
ρεύεται από χειροδύναμους άντρες.

Το στόλισμα του γαμπρού και της νύμφης γίνεται με συνοδεία βιολιού και μουσικής:

«Παρτέρη χτένισ' τον καλά, κάμε
τη χωρισίαν του, να πα'να βρει το ται-
ριν του πόν' το θησαύρισμα του».

Περισσότερο πολύπλοκη είναι η ετοιμασία της νύφης, το λευκό φόρε-
μα της οποίας θέλει να υπογραμμίσει την αγνότητα, την παρθενιά. Εξυμνού-
νται τα χαρίσματα της, ενώ δε λείπουν και οι συμβουλές για τη στάση της απέναντι στο μέλλοντα σύζυγο της:

«Σαν τους γονιούς σου την καρ-
κιάν έτσι ναν' τζι η καρκιά σου
να σεβεσάι τον άντρα σου πον' ναν' η
συντροφικιά σου».

Ανάλογη συμβουλή - με σημαντική ωστόσο απόκλιση - δίνεται και στο γα-
μπρό:

«Γαμπρέ την νύμφη ν' αγαπάς, να μην την εμαλλώνεις
τζαι τούτη εν το ταιρι σου πον να την
καμαρώνεις».

Παρατίθενται στην συνέχεια άλλα έθιμα του γάμου που είναι επίσης ενδει-
κτικά για το διαχωρισμό των δύο φύ-
λων:

α. Ο γαμπρός υποβάλλεται από την Κυριακή του γάμου σε μια συμβολι-
κή δοκιμασία: θα πρέπει να σχίσει με αξίνα ένα χοντρό ξύλο, ενώπιον του πεθερού του. Αν το κατόρθωνε «εσή-
μαινε πως θα ήτο ικανός να εκτελέσει τα συζυγικά του καθήκοντα από την πρώτη νύχτα του γάμου των». Την ώρα της δοκιμασίας, ο υποψήφιος γα-
μπρός ενθαρρύνεται από παρευρισκόμε-
νους με πονηρά υπονοούμενα πχ.
«Δος του γαμπρέ τζαι μεν φούσαι» ή
«φτυμάκωσε τζαι δος του με ούλλην
σου την δύναμιν». Ακόμη και η νύμφη -
που κρυφοκοιτάζει με αγωνία από την πόρτα του νυφικού θαλάμου συμβου-
λεύει:

«Πούρι, πούρι το σιτάριν / δος

του, παίθκια, πασ' στο ζάριν».

β. Μετά το μυστήριο του γάμου και προτού ο γαμπρός εισέλθει στο σπίτι της νύφης, αποκεφαλίζει πάνω στο κατώφλι έναν πετεινό, «για να πάρει ο γαμπρός από τις ικανότητες του πετεινού».

γ. Όταν τελειώνει το γάμο του γάμου και έφρευαν όλας προξένιαν οι γονείς των νεονύμφων και ο κειμπάρος για να εξακριβώσαν ότι πηγάσαι η νύ-
μφη ήταν παρθένα:

«Το ανδρόγυνο κωμώχεται στο νυφικό θάλαμο. Μετ' ολίγο εξήρχεται και έδειχνε στον κειμπάρο τα σημάδια της παρθενιάς τα οποία έφερε σ' ένα πανέρι. Ο κειμπάρος πυροβολούσε στο αέρα για να γίνει αυτό γνωστό σ' ολόκληρο το χωριό».

δ. Το νιόπαντρο ζευγάρι δεν επι-
τρέπεται να βγει έξω από το σπίτι ηρο-
τού πρώτους τρεις ημέρες, κι αφού μάλιστα τους «διαβάσει» ο παπάς, δια-
φορετικά, κάτι κακό θα γίνει στο χωριό.

Στα παραπάνω έθιμα του γάμου μπορούν να γίνουν οι έξι παρατηρή-
σεις:

1) Δίνεται ιδιαίτερη σημασία για την σεξουαλικότητα του άντρα - ούτε λόγος όμως για γυναικεία σεξουαλικότη-
τα. Ο υποψήφιος γαμπρός του οποίου οι «ικανότητες» δοκιμάζονται στο πρώ-
το έθιμο, περισσότερο παροτρύνεται να αναλάβει ενεργητικό και αποκλειστικό ρόλο ως «εκτελεστής» των συζυγικών καθηκόντων.

άντρας - αξίνα VS
γυναίκα - ξύλο

Το δεύτερο έθιμο εστιάζει να εν-
δυναμώσει τη φαλλοκρατική ιδεολογία του πρώτου ο υφαγμένος κειμπάρος μεταβιβάζει τις πολυγαμικές αντιλήψεις του στο νιόγαμπρο:

άντρας - πετεινός VS
γυναίκα/ες - κότα/ες

2) Από την άλλη, όχι μόνο δε γί-
νεται «λόγος» για γυναικεία σεξουαλικό-
τητα, αλλά επιβάλλεται επίσημος και δημόσιος έλεγχος για την παρθενιά της νιόνυμφης. Και φυσικά ούτε υπαινιγ-
μός για αντρική παρθενιά - κάτι που θα ήταν (το λιγότερο) υποτιμητικό για το γαμπρό.

3) Το τέταρτο έθιμο φαίνεται να επαληθεύει την άποψη ότι η τελετουρ-
γία του γάμου είναι «διαβατήριο έθιμο». Ο περιορισμός του νιόπαντρου ζευγα-
ριού στο σπίτι για τρεις μέρες δείχνει ότι το ανδρόγυνο βρίσκεται σε ένα με-
ταβατικό στάδιο, σε μια «ανώμαλη» -

οριακή κατάσταση. Ο εγκλεισμός αυτός, καθώς και το «διάβασμα» του ιερέα σημειώνουν το πέρας του ζευγαριού από την ομάδα των ανύπαντρων σε εκείνη των παντρεμένων.

Ο λαϊκός ερωτικός λόγος προβάλλει ιδιαίτερα τη σημασία του γάμου, συνδέοντας τον με την τεκνοποιία. Το ζευγάρι λοιπόν που ενώνεται με τα νόμιμα δεσμά του γάμου, αναλαμβάνει να επιτελέσει κοινωνικό ρόλο ως παιδοποιητική μηχανή:

«Τ' αντρόγυνον π' αρμάσαμε να ζήσει να γεράσει
να κάμει βιάδεκα παιδιά, τζ' ούλα νε τ' αρμάσει».

Για να γίνει λοιπόν ο άνθρωπος κοινωνικά αποδεκτός και χρήσιμος πρέπει να παντρευτεί και να κάνει παιδιά. Παρόλο που ο γάμος περιορίζει τις κινήσεις του άντρα, ωστόσο τον περιβάλλει με ημιά και τον καταξιώνει ως κοινωνική μονάδα:

α. Πολλοί καλούν η παντρεία τον αδρόστον χαλά τον,
μία βιάζει πάνω του την τζ' ο κόσμος εκτρά τον».

β. Το πλάσμα πόν αρμάσαμε, άνθρωπος εν γέρνει
εν πείκος π' αν τον κόψουσαν, εν βκάλλει πικόν πορίζ».

Η γυναίκα - σύζυγος είναι αυτή που θα ολοκληρώσει τον άντρα θα του κρατεί συντροφιά, θα φροντίζει το νοικοκυριό, θα του γεννοβολήσει παιδιά:

«Εν η γυναίκα π' στη γη η ομορκιά του τόπου
για την καθαριότητα τζαι συντροφική τ' αδρώπου(»)

Ποιός να σάσει τα παιδικά μας για γαν' πάντα καθαρά τζ' η ζωή μέσα στο σπίτι να πηγαίνει μια χαρά; »

Ο φαλλοκρατικός λόγος, λοιπόν, προβάλλει τη γυναίκα ως παραγωγική μηχανή: τα γυναικεία κάλλη (αγκάλια, στήθη, σεξουαλικά όργανα) υμνούνται σε σχέση με τη γεννητική λειτουργία τους. Συνδυάζεται έτσι το τερπνό με το ωφέλιμο:

α. «Το χιόνιν και τα στήθη σου έχουν αφρόσφονη
και που να μπει στ' αγκάλια σου γεωρκά την παιδιοσύνη».

β. «Πού κάτω που τ'αρφάλιν της εν' ο κάμος τ' αδρώπου, εν το χωράφιν που γιαρκά τα πλάσματα του τόπου».

Από την άλλη, η στεία σύζυγος περιφρονείται αφού δεν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του άντρα και του κοινωνικού συνόλου: «Ωσπου θωρώ τον ουρανό με νέφη φορτωμένον, ρουφά τα μέσα τζ' εν ρίβκει βροσύν σταξιματά,

θαρκούμαι ότι πως θωρώ γέναικον αρμασμένον που εν μαρμόρα τζ' εν πικάνει, που εν κάμνει παιδικά».

Όσο όμως καταξιώνεται κοινωνικά και αποδοκμάζεται ο γάμος και η τεκνοποιία: Είδαμε παραπάνω το νέο στα «Εκατόλογα» να βρίζει μετά την ερωτική συνουσία τη διακορευμένη νέα, να την αποκαλεί «βρωμαμένη σαδέλλα», γκασιρωμένη προβατίνα» και «ξενονημένη γουρούνα», απειλώντας την πως δεν τη θέλει κανένας αφού έχει νε έγκυος.

Γάμος και τεκνοποιία, λοιπόν, είναι δυο έννοιες αλληλένδετες, οι οποίες αποτελούν το βασικό προορισμό στη ζωή του ανθρώπου. Η πατριαρχική ιδεολογία, ακολουθώντας τις επιταγές της Εκκλησίας, κέρπει φαίνεται να υποβαθμίζει τη σεξουαλικότητα, η οποία (σύμφωνα με τους οικολογιστικούς κανόνες) δεν είναι παρά μόνο το μέσο για να επιτελέσει ο άνθρωπος τον κύριο σκοπό στη ζωή του: δηλ. να παντρευτεί και να κάνει παιδιά. Θα πρέπει έτσι, η σεξουαλική πράξη να είναι ελεγχόμενη και υποκειμένη στη δια του γάμου τεκνοποιία. Διαφορετικά υπάρχει κίνδυνος να βλάσθη η ίδια η τεκνοποιητική λειτουργία:

«Αγάπη λαμπροπόρομα του μετεξίου κάμινιν
κι όπου την άνεραστεί χάννει την παιδιοσύνη».

Είναι χαρακτηριστικό ότι, ενώ στο λαϊκό ερωτικό λόγο εξμυώνεται η γυναίκα ομορφιά (έξω και ως αντικείμενο της αντρικής επιθυμίας), ο (αντρικός μη σαρκικός) έρωτας, ο γάμος σε συνδυασμό με την τεκνοποιία κτλ., δε γίνονται σαφείς αναφορές στη σεξουαλική πράξη. Αυτή συμπαραδηλώνεται με διάφορους τρόπους, όσο γίνεται πιο «ανάδυνα». Αξίζει να σημειωθεί ότι στις συμπαραδηλώσεις της σεξουαλικότητας και κατά επέκταση των σεξουαλικών οργάνων των δύο φύλων - δεν υπάρχει, ούτε διαφαίνεται οποιαδήποτε τάση εξιδανίκευσης ή ωραιοποίησης. Αντίθετα, οι συμπαραδηλώσεις αυτές χαρακτηρίζονται από μια πειρακτική και ανάλαφρη - μη σοβαρή διάθεση: άλλος ένας τρόπος για να υποβαθμιστεί η σεξουαλική πράξη σε αντίθεση με το γάμο και την τεκνοποιία:

α. «Μια παπαδιά που το πωρνόν έλαμνε με κατάρες πως μ' εύρεν με την κόρη της τζαι κάμνομεν πελλάρες».

β. «(...) Το πρώτομ πιάσμαν πικάννει τημ πάνω στο ποινάριν τ' επιάξισιν τα πόδια τους σαν τον αναφαντόρη».

Παρατηρούμε ότι η σεξουαλική

πράξη αναφέρεται ως «πελλάρες» (τρέλλες), ενώ το ερωτικό συμπλέγμα παρομοιάζεται με αράχνη.

Μέσα από τις (καταδηλώσεις) συμπαραδηλώσεις που αφορούν τα σεξουαλικά όργανα των δύο φύλων διαφαίνεται επίσης ο διαφοροποιημένος ρόλος του άντρα και της γυναίκας στην ερωτική πράξη:

αρσενικό-υποκειμένο δράσης VS
θηλυκό-αντικείμενο δράσης.

Παρατίθενται εδώ μερικά δείγματα στα περισσότερα, τα σεξουαλικά όργανα των δύο φύλων συμπαραδηλώνεται σε συνδυασμό με την ερωτική πράξη:

α. «Η κεφαλή της εν χοντρή και το κορμίν μεάλον κι εκρέμασε τα χείλη της σαν τα φτερά του γάλου».

β. «Εν να γινώ καλόρησ τζαι σκούφια να φάρσω τζαι μέσα στην λαρτοκούμνα να μπα να λατουμερκήσω».

γ. «Ποτέ μου εν αγάπησα τζ' είπα να δοκιμάσω τζ' από την μάλλαν έλαψε τη νύχτην μου να χάσω».

δ. «Απλήρησα του ποταμού και ππεσα μετ' την μέσην μου πεσε και το κούρουκλιν και μενα με το φέαν».

ε. «Απλήρησα πο τον γουμάν και βεσα μετ' στην γούστην κι από τ' απήνη το πολλάν η κεφαλή μου οχίστη».

στ. «Παπαδικιά μου, τον λούν σου είναι ν' τζέινον πόν ομπρός σου; -Είναι τούμπρα τζαι παλάι τζαι τζινούρκον μονοπάτι απητή ο λαός τζαι μπαίνει τζαι πορτοκλωτά τζαι βκαίννει».

Θα ήταν ενδιαφέρον να δούμε με ποιούς λεκτικούς τρόπους συμπαραδηλώνονται τα σεξουαλικά όργανα των δύο φύλων:

το αντρικό μόριο VS
το γυναικείο αέθιο»

- μεγάλο κόρμι με χοντρή κεφαλή και κρέμασμένα χείλη
- καλόρησ με σκούφια
- χωρίς την κούκουλα αλλά με φέσι
- με οχισμένη κεφαλή
- λαγός
- «λαρτοκούμνα» δηλ. δοχείο με λαρδί, ξύγκι
- μέση του ποταμού
- μάλλα
- κοτέτσι-φωλιά
- δωμάτιο-παλάτι
- νέμονοπάτι

Στις συμπαραδηλώσεις του αντρικού οργάνου παρατηρούμε ότι υπάρχει ζωντανία και κινητικότητα: ένας καλόρησ/λαγός έτοιμος για δράση. Αντίθετα, σε εκείνες του γυναικείου αιδίου

επικρατεί (στις πλείστες περιπτώσεις) στασιμότητα είναι απλά ένας χώρος υποδοχής. Με άλλα λόγια, η σεξουαλική πράξη περιορίζεται στη δράση του αντρικού μορίου: «μπαινεί - πορτοκλωτά - βκαίννει».

2.4 Το πρόβλημα «γυναίκα» το υπ' αριθμό ένα (ζητήμα στην ανδροκρατική και πατριαρχική ιδεολογία).

Η παραδοσιακή κοινωνία της Κύπρου (και ως τέτοια εννοούμε κατά κύριο λόγο εκείνη του 19ου αιώνα και των αρχών του ακοστού) θέτει μέσα από το λαϊκό λόγο μια σειρά από επιταγές για την γυναίκα, προτροπές και αποτροπές. Αυτή είναι το μόνιμο αντικείμενο λόγου στην ερωτική ποίηση: αυτή είναι το «πρόβλημα», η στρίγγλα που πρέπει να γίνει αρνάκι αυτής η συμπεριφορά πρέπει να μπει σε όρια, κοινωνικώς αποδεκτά. Πρώτα απ' όλα η γυναίκα πρέπει να είναι «του σπιτιού»: κινούμενη δηλ. στο χώρο του ιδιωτικού, να φροντίζει το νοικοκυριό, να γεννοβολεί και να μεγαλώνει τα παιδιά, να κρατά συντροφιά στο σύζυγο της κτλ.

Ο γυναικείος εγκλεισμός στο «μέσα» επιβάλλεται και από την ίδια τη φύση, το χαρακτήρα του «αδύνατου» φύλου: Την είδαμε παραπάνω ως τηγή αμαρτιών, που κολάζει τον άντρα με τα καμάματα της. Κληρονομώντας τη ρετινιανία της ομόφυλης της Εύας, παρουσιάζεται να συνδυάζει στο πρόσωπο της τη σαρκική ηδονή και την αμαρτία: αυτή λοιπόν είναι ο «όφιος» και ο «διάβολος», που στερεί από τον άνθρωπο-άντρα τον παράδεισο:

«Όξω που τομ παράδεισον, αδρωπε, ποιός σε έβκαλε;
Εν γυναίκα, ξέρεις το, μα σου γ'απάς τημ πάλα».

Εν τζ' είσεν ο παράδεισος με στανάμ με όφιν,
ήταν η Εύα τζ' ο Αδάμ θεόπλαστοι συντρόφοι.

Τζ' η Εύα εν εδέχεται που τοθ θεόν ευθύνην τζ' εσκέφτηκεν εις τον Αδάμ να δείξει καλοσύνην να βκούμ που τομ παράδεισον να κούμαντάρει τζέινη».

Χαρακτηρίζεται «λιωστρόφι», μια υπαρκτή γεμάτη ανησυχίες, ενώ φαίνεται ένα διακοσμητικό αντικείμενο, μια γατούλα για χαϊδεμα, στην ουσία παίζει στα δάκτυλα της τον εξουσιαστή της, εύκολα παρασύρει και παρασύρεται και γενικά δεν ελέγχει τον εαυτόν της:

α. «(...) Πκοιός δικάλος σου τα μαθεν, περίερκος μινίσκω είναι σκολειόν σπουδάσεις ακέφτουμαι τζ' εν το βρισκώ. Κόρη της Εύας εν είσαι; Στον

δικάλον να πάτε, με πότε εν π' αγγρίζετε με πότε εν π' αγαπάτε. Λιωστρόφια ούλλες είσασιν, μιαν έτσι τζ'ια μιαν έτσι, παίζετε στα δακτύλια σας μιτά σας όπκοιον μπλέξετε».

β. «Γενοικα εν είσαι; Ο νους εν νερόν εύκολα το κορμίν σου παράδωννεις; απώννεις, γελιέσαι ούλα το μωρόν με ξέρεις μ' αν γελάς, μ' αν μαραζώνεις». Συχνά η γυναίκα παρουσιάζεται ως θηρίο (στηθασο άλογο, φίδι, γάτα, αγριοπερίετο κτλ.), το οποίο ο άντρας θα πρέπει να εξημερώσει: κάτι πολύ δύσκολο, ίσως ακατόρθωτο:

α. «Ο άππαρος ο χουλλής με τον τζαιρόν κουρκάφει μα ο γέναικος το χούιν του μιτά του μα το πάρει».

β. «Πεζούνιν, αρκοπέζουον ηρούν τζι εμέρωσα σε τζαι τωρά που σ' εμέρωσα έφυες τζ' έχασα σε».

γ. «Σάν το πουλλίν πα' στο δεντρό/ πόν άρκον τζ' εν κοντεύκει ήτουν τζαι τζέινη μιαν φοράν/ μα έχω την στο κλούβιν τωρά, τζ' αννοιώ ης τζ' εν φεύκει».

δ. «(...) Γιατί γεναίκα τζαι καλή εν γένεται πιστεύκω. Εν παραλλάσει τίποτες γεναίκα που γεναίκα, η μια γ' κουφή τρίτζιφαλη τζ' άλλη έσει δέκα. Έναν εν το γινάτιν τους, έναν το λάωμα τους έναν εν το φαρμάτζιν τους, έναν το δόκκαμν τους(»).

Αυτή η αντιφατική μορφή λοιπόν, η άβουλη και καμωματούσα, η απίσθη και ευκολόπιστη, επειδή είναι επικίνδυνη για την ανδροκρατική κοινωνία, πρέπει να εγκλωβιστεί στον ιδιωτικό χώρο, μακριά από το δημόσιο: «Τον γέναικον πέκλωσ' τον, έξω να μεν γυρίζει μεν σου γελά πως εν καλή/ γιατί εν' όπως το γυαλί που εύκολα ραίζει».

Όταν η γυναίκα είναι όμορφη, τότε τα πράγματα δυσκολεύουν ακόμη περισσότερο: χρειάζεται αυστηρότερη επίβλεψη:

«Έσσεις γεναίκαν όμορφην, έσσεις μωρόν στην κούνια! θέλει γλεπτόν τζαι τάτεμαν/ έντζε σηκώνει: δικάννεμαν γυρούς μετ' στα καντούνια».

Αντίθετα, λοιπόν, με τον άντρα, ο οποίος κινείται έξω, στο δημόσιο χώρο, ασχολείται με εξωτερικές εργασίες, ασκώντας έλεγχο «πάνω στις δυνάμεις και τα μέσα της συνολικής αναπαραγωγής», η γυναίκα παραμένει περιορισμένη στον ιδιωτικό χώρο (σπίτι), ασχολείται με το νοικοκυριό, ενώ συμμετέχει (ως παιδοποιητική μηχανή) στη βιολογική αναπαραγωγή.

Καταλήγουμε λοιπόν στο γενικευτικό σχήμα:

άντρας-έξω (δημόσιος χώρος)
γυναίκα-μέσα

(ιδιωτικός χώρος)
Η πατριαρχική κοινωνία έχει επίσης προνοήσει μια σειρά από κώδικες που αφορούν τη γυναικεία εμφάνιση, τη συμπεριφορά κτλ. Η γυναικεία ενδυμασία (βλέπε εικόνες) κρύβει με θαυμαστή φροντίδα κάθε γυναικεία καμπύλη, κλύπτει και αυτό τον αστραγάλο, είναι φυσικό λοιπόν να λογακρινεται και να απορρίπτεται οποιαδήποτε γυναικείο στοιχείο, το οποίο απειλεί να διαταράξει την κατεστημένη τάξη των πραγμάτων. Έτσι, όταν η γυναίκα ασπάζεται πρώτη τις αλλαγές που προβλέπει η μόδα - ίσως από αντίδραση προς τις οικικές καταπιέσεις που υφίσταται στο ανδροκρατικό σύστημα, είτε για να τονώσει με τη μοντέρνα αμφίεση τη θηλυκότητα της, επισύρει την οργή του άντρα, όταν μάλιστα αυτός είναι πατέρας:

« Για να χω τζ'ια να πεί ν' αλλάξει την στολήν της ο κάθε ένας γέλα εν να της κόψω στροντζουλό τζ'ια την τζεφαλήν της».

Είσιεν μιαν ξεκλατωμένην με τ' αρουσιμένα βρούδια μαλλοκουρπητήσων, ρε παιδικιά, μα την αλήθεια είσιεν πίσω της καμπόσους, μια σαφαντάρικον κοπέλια άλλοι ερασιώκων τζαι θωρασάν τζαι τσακρούσαν που τα γέλια. Πολλές παρακάμαν το, αντροπήν έχασεν με τούτην την σημερινήν την μόδα τους που πιάσαν. Βάλλουν δικά δακτύλα βρατζίν τζαι κάποτε καθόλοι τζ' ορσεγιτζίοι τζαι θηλυτζίοι πάρεν κατά δικαίολού(»)

Κατακρίνεται οποιαδήποτε αλλαγή πάνω στη σεμνή παραδοσιακή ενδυμασία, γιατί επιφέρει «αδυνήρη» ομοτέλειματα και για τα δύο φύλα: Από τη μία βρίσκουν τον μπελά τους οι άντρες, κολάζονται και αμαρτάνουν. Απ' την άλλη, χάνουν την αξιοπρέπεια και την τιμή τους, σκακάντουν και προκαλούν:

α. «(...) Αφού με τούτο πεισιρέον τους νέους πελλάνίσκουν τους γερούς πιάνει συγκοπή/ τζ' άλλοι πούν άρωστίοι ευτίς άμ' τες δούν γιναισκουν. Έχασεν η γεναίκα πόν τέλλεια το κυρίον τζαι άσπου πτωρίζεται, ππέφτ η τιμή της κάτω».

β. «Ετοιπώσα πένω σε μιαν με τούτην γυμνοσύνη τωρά μετόνωσά το πικόν, μ' αγκάλεσέν με τζέινη. Να του το πω του δικαστή/ η πράξη μόν ήταν σωστή μα φκει το σούπερ μινι».

Κατακρίνεται επίσης οποιαδήποτε επέμβαση στη φυσική ομορφιά του προσώπου λχ. επίλειψη με χρώματα, αφάφρηση φρυδιών:

«Εγώ ν' τζ'ια θελώ πάνω σου καλλυντικά να βάλλεις τζ'ια ταπισόν να στέκεσαι τα βρούκια σου να βκάλλεις, κότσινη

μου μουσικοκαρδιά/την φυσική του ομορφιά γιατί να την προσβάλλεις»

Σε περίπτωση που η γυναίκα υπερβεί τα όρια της θερμοθετημένης συμπεριφοράς της τιμωρείται αυστηρά είδωμο παραπάνω ως βαριές επιπτώσεις που συνεπείγεται η απώλεια της γυναικείας παρθενιάς, έξω από τα πλαίσια του γάμου. Οποιαδήποτε πρωτοβουλία αναληφθεί από μέρους της γυναίκας (στον έρωτα, στην ενδυμασία) και οποιαδήποτε απόπειρα να περάσει από την σιωπή στο λόγο, από το ιδιωτικό στο δημόσιο, από το τυπικά γυναικείο στο τυπικά αντρικό, παρουσιάζεται να έχει αρνητικά αποτελέσματα στην αντροκρατική κοινωνία. Τέτοιου είδους παρεκτροπές τιμωρούνται με αμείλικτο τρόπο. Αναφέρεται εδώ η γνωστή περίπτωση της «Αντρονιάς», η οποία αφού ενδέεται «ευρωπαϊκά» ρούχα, παίρνει τον αγαπημένο της από το χέρι, περνά από τον ιδιωτικό χώρο στο δημόσιο (καφενείο), υποθετώντας μια σειρά από αντρικές συμπεριφορές:

«Εμάθετε τι γίνθη» στο μέρος της Ελλάς; Ήλθην η Αντρονιά ρούχα βρώμικα. Σερκός σερκός του πιάσεναι επείδον η αγνική, Σερκός σερκός του πιάσεναι πάλι στον καφενέ των καφετζήν προτάσσει σουμάδαν τ'ι αρκλήν προτάσσει ένα τραπέζιν, μα τραμπουλιά χερικά τ'ι αρκλήσεν να παίξει με τον παλληκαράν (...)

Η ακραία για την πατριαρχική κοινωνία συμπεριφορά της νέας τιμωρείται σκληρά ο «αντροσευμένος» αδελφός την τιμωρεί και την σκοτώνει μέσα στο καφενείο. Η αδελφοκτονία λειτουργεί ως παράδειγμα προς αποφυγή για κάθε σιμνή γυναίκα η οποία έχει αποδεχτεί τη μοίρα της και έχει αναγνωρίσει το ρόλο της ως συζύγου, μητέρας και οικοκυράς.

Συνοψίζοντας, διαπιστώνουμε ότι η ανδροκρατική και πατριαρχική ιδεολογία, για να περιορίσει το πρόβλημα «γυναίκα», θέτει μία σειρά από απαγορευτικές διαδικασίες. Εγκλιεί το θηλυκό στο χώρο του σπιτιού-πυλόν έξω-δός του στο δημόσιο χώρο σημαίνει δημόσιο κίνδυνο. Ο άντρας έχει χρέος να εξημερώσει με το νόμο τον «ατίθασο» χαρακτήρα της γυναίκας διαφορετικά, θα του ξεφύγει από τα χέρια του ως εξωτικό, νεράδα και θα κινείται στον «έξω» χώρο, στα περιδέρια.

Ο «αφέντης» του σπιτιού θέλει τη γυναίκα/κόρη του ντυμένη με παραδοσιακή φορεσιά, λιγομίλητη και κωμολοβηπούσα, να ασχολείται με τις δουλειές του σπιτιού, έτοιμη να συμβάλει, ως παι-

δοποιητική μηχανή, στη βιολογική αναπαραγωγή για διαίωξη του ανδρωπίνου είδους.

2.5 Παρατηρήσεις

Όπως αναφέρει ο Ρ. Μπάρτ, «φαίνεται πως είμαστε αναγκασμένοι για ορισμένο διάστημα να μιλάμε πάντα με υπερβολή για την πραγματικότητα».

Εξετάζοντας το ερώτημα κατά πόσο η λαϊκή ερωτική ποίηση της Κύπρου (όπως ορίστηκε στην Α' ενότητα) ανταποκρίνεται στη σύγχρονη κυπριακή πραγματικότητα, σίγουρα θα μπορούσαμε να γεννηθούν διχογνωμίες και να ακουστούν αντιφατικές γνώμες.

Είναι γεγονός ότι κατά τις τελευταίες δεκαετίες και ιδιαίτερα μετά από τη συμφωνία του 1974, αλλάζουν σημαντικά οι κοινωνικο-οικονομικές δομές του τόπου. Ένα σημαντικό μέρος του αγροτικού πληθυσμού, που εξορίζονταν από τις κατεχόμενες περιοχές του νησιού, στράφηκε σε αστικά κέντρα και ασχολείται με βιομηχανικά επαγγέλματα. Από την άλλη η ραγδαία ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας τείνει να ισοπεδώσει τα πάντα, καταφερόντας κέρηρα πλήγματα και «ανάγνυρα» στην κλειστή κυπριακή κοινωνία. Για παράδειγμα, παρατηρείται επικίνδυνη αλλοίωση της τοπικής διαλέκτου οι ξενικές (κυρίως αγγλικές) φρασολογίες ζίνουν και παίρνουν στις καθημερινές συνομιλητροπές μεταξύ Κυπρίων. Τα διάφορα έθνη χάνουν τη γηραιότητα τους αναβαπτίζονται με ένα φοκλορακό περιβλήμα, συνήθως για να ελκύσουν το τουριστικό ενδιαφέρον. Παρατηρείται επίσης σεξουαλική απελευθέρωση εδώ τη μερδα του λέοντος αποσπά, βέβαια, το αρσενικό φύλο, που επιτυγχάνει ερωτικές σχέσεις με ξένες κτλ.

Ποτέ, και σήμερα θα μπορούσαν να ανησυχήσουν άφωνα κατάλοιπα της πατριαρχικής νοοτροπίας στο νησί, ιδιαίτερα σε αγροτικές περιοχές. Αναφέρθηκε ήδη η επιμελημένη διατήρηση και χρήση φαλλοκρατικού λεξιλογίου. Προστίθεται εδώ ένα ακόμη παράδειγμα αρκετά (μαζί και ο γράφων) προσφώνούν τον πατέρα τους με τη λέξη «κύρης» (τζήρης), δε χρησιμοποιείται, όμως η λέξη «κυρά» για τη μητέρα.

Από την άλλη η εξακολούθηση και η αποδοχή θεσμών όπως των προξενιών, της προίκας, καθώς και παραδοσιακών αντιλήψεων που θέλουν το νεαρό φύλο με ανεγγύχη παρθενιά ως την έλευση του νυμφίου και περιορισμένο όσο γίνεται στο σπίτι, είναι μερικά δείγματα-κατάλοιπα της πατριαρχικής ιδεολο-

γίας.

Η λαϊκή ερωτική ποίηση της Κύπρου αιτείται της αντροκρατικής θέσεως της παραδοσιακής κοινωνίας και υπογορεύει κάποια δεδομένα πρότυπα συμπεριφοράς για τον άντρα και τη γυναίκα: Ο άντρας πρέπει να είναι το κατεξοχήν δυν υποκείμενο στις διάφορες εκδηλώσεις της ζωής, ενώ η γυναίκα περιορίζεται στις ασχολίες του σπιτιού. Συνοψίζονται εδώ συγκριτικά οι τυπικές δραστηριότητες, οι θερμοθετημένες συμπεριφορές και γενικά τα κύρια χαρακτηριστικά που αφορούν το καθένα από τα δύο φύλα, όπως προβάλλονται στο λαϊκό ερωτικό λόγο:

ο άντρας VS η γυναίκα

ο άντρας

- μιλά για το άλλο φύλο: αξιμνεί, χλευάζει, εκφράζει τα συναισθήματα του κτλ.
- ως ερωτικό υποκείμενο, επιζητεί ερωτικές σχέσεις. Αυτές χαιρέται τον έρωτα.
- κοιμάρει για τις προγαμίες ή πολυγαμίες του σχέσεις δέγμα αντρικοί.
- υποφέρει από τον έρωτα, απογοητεύεται, φθείρεται σωματικά, οδηγείται στην αμαρτία.
- με το γάμο καταξιώνεται κοινωνικά αλλά τυποχρόνα περιορίζει τις κινήσεις του.
- ασχολείται με εξωτερικές εργασίες και κινείται ελεύθερα από τον ιδιωτικό στο δημόσιο χώρο.
- είναι ο «αφέντης», ο «στύλλος» του σπιτιού, έχει τον πρώτο λόγο σε κάθε οικογενειακό θέμα.

η γυναίκα

- τηρεί (σχεδόν) απόλυτη σιωπή για το αντίθετο φύλο, δεν υπάρχει γυναικείος λόγος.
- είναι το ερωτικό αντικείμενο, δεν αναλαμβάνει πρωτοβουλίες στον έρωτα, δεν επιτρέπεται να έχει προγαμίες σχέσεις. Απώλεια παρθενιάς ίσον στέρωση τιμής.
- θεωρείται ηθικός αιτωργός των δεινοπαθημάτων του άντρα («κόρη της Εύρας»).
- με «ένταμο» γάμο (προξένια, προκα, παρθενιά) αποκαθίσταται κοινωνικά, εγκλιματίζεται στο σπίτι, καθαρίζει, μαγειρεύει, γεννά και φροντίζει τα παιδιά.
- είναι το μόνιμο «πρόβλημα» του άντρα, μια «στρήγγα», ένα θηρίο που πρέπει να εξημερωθεί.
- θα μπορούσαν να αντιπαρεταθούν και άλλα χαρακτηριστικά των δύο φύλων, όπως τα παρουσιάζει ο λαϊκός ερωτικός λόγος ένας λόγος ο οποίος (για τα σημερινά δεδομένα) ίσως μιλά «με

υπερβολή για την πραγματικότητα» (Ρ. Μπάρτ) ή μεταφέρει στο επίπεδο της ιδεολογίας κάποιας αντίληψης κλισιέ-παιδών ανταποκρίνονται ή δεν ανταποκρίνονται πλήρως με τις υπάρχουσες κοινωνικές αντιλήψεις. Είναι γεγονός ότι στις μέρες μας η γυναίκα (τουλάχιστον στις «εξελιγμένες» κοινωνίες) έχει καταφέρει να «σπάσει» τα όρια του εγκλεισμού της στον ιδιωτικό χώρο, ασχολείται με εξωτερικές εργασίες (όλότε «αντρικά» επαγγέλματα), ντύνεται μοντέρνα, α-νοληβάνει («αντρικές») πρωτοβουλίες κτλ. Όμως, ανθίζει ακόμη στην Κύπρο ένας φαλλοκρατικός λαϊκός ερωτικός λόγος (ενώ ο αντίστοιχος γυναικείος καταδικάζεται ακόμη στη σιωπή), ο οποίος συνεχίζει να είναι δεσμευτικός και εξουσιαστικός, αφού υποβάλλει και επιβάλλει πρότυπα και συμπεριφορές για το καθένα από τα δύο φύλα ξεχωριστά.

Όσο ακόμη ο Κύπριος πατέρας - ο οποιοσδήποτε πατέρας - αντιμετωπίζει με ιδιαίτερη προσοχή την ανατροφή του θηλυκού του παιδιού-για να το μεγαλώσει να το προκρίσει και να το «αποκαταστήσει» χωρίς να «βγει» το όνομα του, ή όσο η γυναίκα θα συνεχίσει να ανταποκρίνεται στις προτροπές και τις υπογορεύσεις της αντροκρατικής κοινωνίας (και όχι μόνο η αυτ), θα υπάρχει ένας αντρικός ερωτικός λόγος για να καταδλώνει-συμπαραδλώνει (πχ. κατά την τελετουργία του γάμου) το συνεχιζόμενο διαχωρισμό ανάμεσα στα δύο φύλα- έστω κι αν αυτή η διαχωριστική γραμμή τείνει να απαλυνθεί για να φαίνεται όσο το δυνατό πιο ανώδυνη. ● ε.π

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- α. Πηγές
- Ανθίας Τ., «Ερωτικό διότιχα», περ. Λογογραφική Κύπρος, τ. 35 (1985), 168-178.
- Γερμασιώτης Β., Ποιήματα στην Ανθολογία κυπριακής λαϊκής ποίησης, Λευκωσία 1980 σ.49 (Α.Κ.Α.Π.).
- Γεωργίου Η., Τα διαλόγια μου, Λευκωσία 1981.
- Του ίδιου, Γερόκλαμαν, Λευκωσία 1980.
- Του ίδιου, ποιήματα στην Α.Κ.Α.Π. ο.π. σ.213.
- Γιακουλλής Γ.Κ., Ανθολογία κυπριακής λαϊκής ποίησης, Λευκωσία 1980.
- Του ίδιου, Ανθολογία Λοπεταίων λαϊκών ποιητών, Λευκωσία 1981.
- Ζαχαρία Σ., Κλαίει ο Πενταδάκτυλος, Λευκωσία 1982.
- Καρνέρας Κ.Θ., Ποιητικά άπαντα, Λευκωσία 1980.
- Κατσαντώνης Κ., Κοινοίτικά τραούδια, Λευκωσία 1980.
- Λάμαχος Κ.Γ., Τα μωλωμένα τραούδια του Χ. Μ. Αζίνου, Λευκωσία 1985.
- Μαπούρας Α., Οι γέροι πλάτανοι Λευκωσία 1983.
- Μιχαηλίδης Β., Τα μωλωμένα τραούδια, επιμ. Κ.Γ. Λάμαχου, Λευκωσία 1985.

- Νικολαΐδης Μ., Κυπριακή Λογοτεχνία (Βασική Βιβλιοθήκη) Αθήνα 1957.
- Παπαδόπουλος Θ., Δημιόδη κυπριακά άσματα-εξ ενεκδότην συλλογών του ΙΘ' αι. Λευκωσία 1975.
- Πάτσας Ε., Ποιήματα, Κύπρος 1978.
- Πιερέτης Π., Φως του νηλιού, Λευκωσία 1979 του ίδιου Η αλήθεια, Λευκωσία 1981.
- Σακελλάριος Α., Τα κυπριακά, Αθήνα 1858.
- Σαρής Κ., Ο κυπριακός γάμος Κύπρος 1946.
- Ττόκας Δ., Τσάκισιαν της ημερούς, Λευκωσία 1981.
- Ττόμας Γ., Το φως των αμειβιών μου, Λευκωσία 1983.
- Ταουσιάνης Χρ., Λογογραφικά Ρίζοκαρπάσου, Γαλλούσα 1970.
- Του ίδιου, Δημοτικά τραούδια της Κύπρου (Α-Β), Λευκωσία 1987.
- Φαρμακίδης Ε., Κύπρια έπη, Λευκωσία 1974 (1926).
- Φιλίππου Α., «Συλλογή διότιχων κυπριακών ασμάτων», περ. Λογογραφία τ.ο. Ε (Αθήνα 1915) σ.585-596.
- Χαλάσης Θ., Φτερά-ζώματα, Λευκωσία 1981.

- β. Γενικά Σοηθήματα
- Αδάμαντιου Αδ., «Τηνακά», Δελτίο της (ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος, 5(1900) σ. 277-287.
- Altusser L., Θεσεις (1964-1975) μετρ. Ξεν. Γιατάγνα, Αθήνα, «Κείμενα», 1970.
- περ. Αμφί, «Σεξουαλικότητες και πολιτική» τευχ. 14-15 (1983).
- Γιακουλλής Κ., Οι ποιητάρηδες της Κύπρου (διδακτ. διατριβή), Θεσ/νίκη 1978.
- Του ίδιου, Κυπριακή λαϊκή ποίηση, συναγωγή μελετών (1974-1980) Λευκωσία 1980.
- Του ίδιου, Η Κυπριακή διάλεκτος στη λογοτεχνία, Λευκωσία 1986.
- περ. Διαβάζω, αφιέρωμα στη «Σημειολογία» (αρ. 71, 15.6.83), στο «Λαϊκό Αισθηματικό Μυθιστόρημα» (αρ. 100, 8.8.84), στο «Μ.σ.ε.λ.Φουκά» (αρ. 125 28.8.85) και στο «Ελληνικό Παραμύθι» (αρ. 130, 6.11.85).
- Εκο Ομπέρτο, Η σημειολογία στην καθημερινή ζωή, μετ. Αντ. Τσοπάνογλου, Αθήνα, «Μαλλιάρης-Παιδεία», 1983.
- Ελληνική Σημειωτική Εταιρεία, Η δυναμική των σημείων, πεδία και μέθοδοι μιας κοινωνιοσημειωτικής, Θεσ/νίκη, «παρατηρητής», 1986.
- Ηγκλετον Τ., Ο μαρξισμός και η λογοτεχνική κριτική, μετ. Γρ. Αζαριάδης, Αθήνα «Υψίλων» 1981.
- Godelier M., «Το σεξ σα βασικό θεμέλιο της κοινωνικής και κοσμικής τάξης στους Μπαρούνη της Νέας Γουίνεας - Μύθος και πραγματικότητα», μετ. Α. Λυχνάρα, στο Α. Verigliose, Σεξουαλικότητα και πολιτική, Αθήνα «Χατζηνικολή» σ. 167-203.
- Κυριακίδης Στ., «Οι ποιητάρηδες της Κύπρου», περ. Λογογραφία τ.ο. Ε (1915) σ. 650-651.
- Του ίδιου, Οι γυναίκες εις την Λογογραφίαν, Αθήνα 1920.
- Κυριακίδου Νέστορας Α., Η θεωρία της ελληνικής λογογραφίας, Κριτική ανάλυση, Αθήνα «Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών», 1978.
- Της ίδιας, Λογογραφία και Ανθρωπιστικές Σπουδές, Θεσ/νίκη 1980.
- Της ίδιας, «Λαϊκός πολιτισμός», στο Ελλάδα-ιστορία και πολιτισμός, Αθήνα, «Μαλλιάρης-Παιδεία» 1981 σ. 264-278.
- Της ίδιας, Λογογραφικά μελετήματα, Αθήνα,

- «Νέα σύνορα», χ. χ.έ.
- Κουκουλές, Φ., «Τα ου φωνητά των βυζαντινών» στο Βυζαντινών βίος και πολιτισμός, Στ Αθήνα 1955.
- Λεκατσός Π., Η Μητριαρχία και η σύγχρονη της με την Ελληνική πατριαρχία, Αθήνα «Κείμενα», 1970.
- Λουκάτος Δ., Εισαγωγή στην ελληνική λογογραφία, Αθήνα «Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης», 1978.
- Λυδέκ, Η., «Η προσφορική ποίηση της ελληνικής λαϊκής ποίησης στην Ελλάδα», περ. Φιλολογική Πάρος, 1 (1930) σ. 350-358.
- Μολέοκας Γ., «Η κυπριακή λαϊκή ποίηση και η ποίηση της», περ. Νέα Εποχή, τευχ. 73-74 (Ιούλιος-Οκτώβριος 1985) σ. 332-349.
- Morgan E., Η καταγωγή της γυναικείας, μετ. Α. Κοτζιάς, Αθήνα «Ράπτης», 1973.
- Μπάρτ Ρ., Μυθολογίες, μετ. Κ. Χατζηνικολή, Ι. Ράλλη, Γ. Κρητικός, Αθήνα, «Ράπτης» 1979.
- Μπένετι Τ., Φορμολισμός και ποίησης, μετ. Σπ. Τσακνιάς Αθήνα, «Νεφέλη» 1983.
- Μιράκωρος Ρ., Κοινωνική ιστορία, μετ. Τ. Πανταλή, Αθήνα, «Κέδρος» 1983.
- Πανταλή Χρ., «Οι ποιητάρηδες της Κύπρου», περ. Λογογραφία, τ.ο. Ε (1923) σ. 115-120.
- Παπαχρύσοστομου Χρ., «Οι ποιητάρηδες της Κύπρου», περ. Ελληνική Δημόκριτος, τ.ο. Ε (1949) σ. 897-899.
- Περώνης Α., Αναδρομές, Λευκωσία 1980.
- Πετρόπουλος Δ., «Οι ποιητάρηδες στην Κρήτη και στην Κύπρο», περ. Λογογραφία τ.ο. Ε (1954), σ. 374-400.
- Σηφάκης Γ., «Η παραδοσιακή λειτουργία του Καραγκιόζη», περ. Ο ποιητής, 9 (1979).
- Σκουτέρη-Διοσκουλάκη, Η η τέχνη του λόγου στις παραδοσιακές κοινωνίες. Μέθοδοι προσέγγισης στο λαϊκό αφηγηματικό λόγο (Σημειώσεις για το Δ' έτος), Θεσ/νίκη 1980.
- Της ίδιας, «Πρόκαπιταλιστικές ιδεολογίες του άνομου έρωτα», περ. Ο ποιητής, τευχ. 66 (Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1984), σ. 44-50.
- Της ίδιας, Ανθρωπολογία για το γυναικείο ζήτημα, Αθήνα, «ο Πόλις», 1984.
- Της ίδιας, Λογογραφία και κοινωνική ιστορία, Θεσ/νίκη (Σπουδ. Λογογραφίας), 1980.
- Τερζοπούλου Μ., Ψυχολογία της γυναικείας κοινωνία στο δημόσιο τραούδι, περ. Ανθρώποις, τευχ. 17 (Μάρτιος 84), σ. 68-69.
- Φουκά Μ., Ιστορία της σεξουαλικότητας, μετ. Γ. Ροζάκη Αθήνα, 1982.
- Μεταίς Υ., «Η κοκκίνοσκουρπίδα στην προσφορική παράδοση» (μετ. Ι. Φλωρεντίνου) περ. Σκουπα, τευχ. 5 (1981), 25-35.
- περ. Αντ., «Λαϊκός Πολιτισμός-έρευνα», τευχ. 40, 41, 43 (1976).
- Καψωμένος Ερ., Το σύγχρονο κρητικό τραούδι. Η τομή και η ιδεολογία του, Αθήνα, «Θεμέλιο», 1979.
- Νικολάου Θ., «Ο λαϊκός ποιητής Ε. Πάτσας», πρόλογος στο Ε. Πάτσας, Ποιήματα, Κύπρος 1978.
- Σισκαρά-Πιταλλίδου Θ., Ο Πετροχριστός στην Κύπρο. Ρίμες αγάπης, Αθήνα 1976.

Ποιητάρηδες και Λαϊκοί Ποιητές

Δρ. Κ. Γιαγκουλλής

Δημοσιεύουμε πιο κάτω μια επιστολή του Κ. Γιαγκουλλή που σχολιάζει το κείμενο του Α. Παπαλεοντίου «Οι σχέσεις των δύο φύλων στη λαϊκή ερωτική ποίηση της Κύπρου.» Το σημείωμα του Κ. Γιαγκουλή περιέχει ουσιαστικά δύο σκέλη. Το ένα σχολιάζει τις έννοιες λαϊκός ποιητής και ποιητάρης. Το δεύτερο σκέλος θέλει να υποδείξει την παράλειψη αναφορών από το κείμενο του Κ. Παπαλεοντίου. Γι' αυτή την παράλειψη ΕΥΘΥΝΕΤΑΙ το «Έντος». Αιτιολογούμε και απολογούμε για το τεράστιο αυτό λάθος που δυστυχώς δεν είμαστε σε θέση να επανορθώσουμε γιατί θα σήμαινε επαναδημοσίευση των 5 σελίδων του πρώτου μέρους. Το πρωτότυπο του Κ. Παπαλεοντίου ήταν παλιό σχολαστικό τόσο σ' ότι αφορά την παράθεση των πηγών ενός γλωσσαρίου και βιβλιογραφίας. Αρα μεταξύ του Κ. Γιαγκουλλή και Κ. Παπαλεοντίου υφίσταται μόνο η διχογνωμία για τους όρους λαϊκός ποιητής και ποιητάρης.

Διάβασα με πολύ ενδιαφέρον το Α' Μέρος της μελέτης του Ελευθέριου Παπαλεοντίου στο περιοδικό «Έντος των Τειχών», τευχ. 37ο, Νοέμβριος 1988, σσ.30-34, με τίτλο «Οι σχέσεις των δύο φύλων στη λαϊκή ερωτική ποίηση της Κύπρου». Χωρίς να περιμένω ολοκλήρωση της δημοσίευσης της μελέτης του Παπαλεοντίου, θεωρώ αναγκαίο να σχολιάσω ορισμένα σημεία της. Γράφει, λοιπόν, ο σ. ότι:

«Πολλοί μελετητές (π.χ. Χρ. Παντελίδης, Δ. Πετρόπουλος, Κ. Γιαγκουλλής) ταυτίζουν απόλυτα ή συγχέουν τους ποιητάρηδες με όποιους άλλους δημιουργούν ότι συμβατικά ονομάσαμε «λαϊκή ποίηση». Θα πρέπει να γίνει διαχωρισμός ανάμεσα στο ποιητάρη και στο «λαϊκό ποιητή». Ο ποιητάρης κατασκευάζει μια σειρά από δεκαπεντασύλλαβους στίχους με τους οποίους αφηγείται διάφορα περιστατικά, έρωτες, φόνους, θαύματα αγίων, θαύματα κτλ. Η δουλειά του ποιητάρη χαρακτηρίζεται από προχειρολογία και τυποποιημένες εκφράσεις, ενώ η εμφάνιση του έργου τους είναι καθημερινή, αφού αποβάλλει κατά κύριο λόγο να πληροφορήσει. Γι' αυτό το λόγο εξάλλου οι ποιητάρηδες αρχισαν να περιορίζονται σημαντικά με την ανάπτυξη των μέσων μαζικής επικοινωνίας.

Οι λεγόμενοι «λαϊκοί» ποιητές και παρ'όλα αυτά «τσιτατιστές» - «τραγ(γ)ουδιστές» άνθρωποι συχνά «αγρόμαστοι» ή με στοιχειώδη μόρφωση, εκφράζουν στην τοπική διάλεκτο - γιατί αυτήν ξέρουν - τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, προβάλλουν αξίες και θεσμούς και γενικά ευθυγραμμίζονται με τη δεσποζούσα ιδεολογία και ηθική της κοινωνίας όπου ζούν.»

Δεν διαφωνώ με τις πιο πάνω απόψεις που είναι και δικές μου απόψεις. Τις έχω αναπτύξει τόσο στη διδακτορική μου διατριβή, την οποία ο Παπαλεοντίου δε φαίνεται ν' αγνοεί, όσο και στις εκδόσεις λαϊκών ποιητών που έχω επιμεληθεί στη σειρά της Βιβλιοθήκης Κυπρίων Λαϊκών Ποιητών και της Βιβλιοθήκης Κυπρίων Λαϊκών Ποιητών, που πόλι δε φαίνεται ν' αγνοεί ο σ. Η διαφορά μας έγκειται στο γεγονός ότι ταυτίζω

τον όρο «ποιητάρης», με τον όρο «λαϊκός ποιητής» ή ότι άλλοτε αποκαλώ έναν ποιητάρη λαϊκό ποιητή και άλλοτε ένα λαϊκό ποιητή τον αποκαλώ ποιητάρη. Αυτό είναι αλήθεια, αλλά δεν πρόκειται για σύγχυση. Η σύγχυση, οπωσδήποτε, βρίσκεται στη μεριά εκείνων που μελετούν, ή που φαίνεται ότι μελετούν, την κυπριακή δημοτική ποίηση, την ποίηση των αφηγηματικών τραγουδιών των ποιητάρηδων και των μεταγενέστερων και νεότερων ολιγόστιχων ποιημάτων από πλευράς μόνο περιεχομένου, ενώ δε θα έπρεπε να μας διαφεύγει η τέχνη και η τεχνική τους, γενικά η μορφή τους, που είναι αλληλένδετη με το περιεχόμενο. Νομίζω ότι η βιαστική εξαγωγή συμπερασμάτων χωρίς να προηγηθεί εμπειριστατική μελέτη του υλικού στα σύνολα του είναι πράξη αυθαίρετη που μπορεί να συσκοτίσει την αλήθεια.

Ας πούμε ότι δεχόμαστε ότι πρέπει ν' αντιδικαστούμε τον όρο «ποιητάρης» από τον όρο «λαϊκός ποιητής». Επιθυμώ, όμως, να υποβάλλω πρώτα στον Παπαλεοντίου τα εξής δέκα ερωτήματα:

1. Επί συνόλου 128 φυλλάδων του ποιητάρη Χερσίλαμπου Μ. Αζίνου, οι δύο φιλοξενούν «τσιτατισμάτα» ενώ άλλες δώδεκα ερωτικά διστικά, τριστικά κ.α. Μόδα στις εκατόν δεκατέσσερις ρίμες του Αζίνου συγκυτίζονται ποιήματα κοινωνικού περιεχομένου, ρομάντσα στη σύλληψη και στην εκτέλεση, που τριών τον Αζίνου και των κατατόξωτων στους κορυφαίους ποιητάρηδες μας. Που πρέπει, όμως, να κατατάξουμε τον Αζίνου; Στους ποιητάρηδες ή στους λαϊκούς ποιητές; Σύμφωνα με όσα υποστηρίζει ο ίδιος πιο πάνω, ο Αζίνος ανήκει και στους ποιητάρηδες και στους λαϊκούς ποιητές.

2. Επί συνόλου οχτώ φυλλάδων του Χριστόφη Πριγκιπόπουλου, που όπως είναι γνωστό, έγραψε παλιότερα και ρίμες αυγαταλέγονται δύο φυλλάδες με «τσιτατισμάτα» και τρεις με ερωτικά. Ο Πριγκιπόπουλος, όπως εξάλλου, και ο Αζίνος, είναι έξοχος «τραγ(γ)ουδιστής». Που πρέπει να τον κατατάξουμε; Στους ποιητάρηδες ή στους λαϊκούς ποιητές; Σύμφωνα με όσα υποστηρίζει ο Παπαλεοντίου, ο Πριγκιπόπουλος

ανήκει και στους ποιητάρηδες και στους λαϊκούς ποιητές.

3. Πέρα από απλές φυλλάδες με επικαιρικά γεγονότα, ο ποιητάρης Γεώργιος Βασίλη Τρικωμίτης έγραψε και ποιήματα κοινωνικά, που προβάλλουν αξίες και θεσμούς και γενικά, όπως θα έγραφε ο Παπαλεοντίου, ευθυγραμμίζονται με τη δεσποζούσα ιδεολογία. Από πλευράς όμως τεχνικής ή αισθητικής τα ποιήματα αυτά είναι χειρότερα από τις χειρότερες ρίμες. Σύμφωνα με όσα γράφει ο Παπαλεοντίου, ο Τρικωμίτης είναι «λαϊκός ποιητής».

4. Ο Δημήτρης Γιάφρος από το Λιοπέτρι έγραψε μακροσκελέστατα θρησκευτικά ποιήματα, ολιγόστιχα ποιήματα γεμάτα φιλοσοφική διόθεση (τα ονομάζω «κοφτά»), ερωτικά τραγούδια, «τσιτατισμάτα» κ.α. Είναι και καλός τραγ(γ)ουδιστής. Που πρέπει να τον κατατάξουμε; Στους ποιητάρηδες ή στους λαϊκούς ποιητές; Σύμφωνα με όσα υποστηρίζει ο Παπαλεοντίου, ο Γιάφρος είναι και ποιητάρης και λαϊκός ποιητής.

5. Ο Αναστάσιος Γιώρκαλος από την Δερύνσια έγραψε αρκετά κοινωνικά και άλλα ολιγόστιχα ποιήματα (βλ. «Λαλέδες», Βιβλιοθήκη Κοκκινοχωριτών Λαϊκών Ποιητών, αρ.9). Έγραψε επίσης ερωτικά και συνήθως να συμμετέχει σε αγώνες «τσιτατισμάτων». Η τεχνική της ποίησης του δε διαφέρει από την τεχνική των ρομάντρωτων ποιητάρηδων. Που πρέπει να τον κατατάξω; Σύμφωνα με τις απόψεις του Παπαλεοντίου ο Γιώρκαλος είναι «λαϊκός ποιητής».

6. Ο λαϊκός ποιητής Π. Λιασίδης (τον οποίο ο Γ. Μιλέσκης θέλει «ποιητή», όχι «λαϊκό ποιητή») έγραψε και δύο ρίμες, μια για ένα φονικό και άλλη για ερωτικό θέμα. Υπήρξε, δηλαδή, ο Λιασίδης και ποιητάρης και δεν το αρνείται. Κάπου αποκαλεί υμάλιστα τον εαυτό του «ποιητάρη». Τι προτείνει ο Παπαλεοντίου στην περίπτωση αυτή;

7. Ο γνωστός λαϊκός ποιητής Α.Π. Μαρπούρας κυκλοφόρησε τις μέρες αυτές σε γ' έκδοση τη συλλογή λαϊκών ποιημάτων «Γεροπλάτανος». Ο ίδιος είναι καλός τραγ(γ)ουδιστής ερωτικών ποιημάτων και επδέχιος «τσιτατιστής». Σύμφωνα με όσα γράφει

ο Παπαλεοντίου κανονικά ο Μαρπούρας είναι «λαϊκός». Τι θα γίνει όμως με τις εβδομήντα τόσες φυλλάδες του που αναφέρονται σε φονικά, δυστυχήματα, πολέμους, θαύματα αγίων, έρωτες κ.α.; Αν, πάλι, τον ονομάσουμε ποιητάρη θα του αρνηθούμε τον όρο «λαϊκός ποιητής»; Τότε, όμως, που πάν τα λαϊκά του ποιήματα;

8. Ο μαρινίτης ποιητάρης Ιωσήφ Μιχαήλ έγραψε δεκαοχτώ περίπου ρίμες. Εξέδωσε όμως και τέσσερις φυλλάδες με ερωτικά τραγούδια, ενώ παράλληλα, δεν απουσίασε από κανένα ποιητικό διαγωνισμό του Καραβά. «Τσιτατισμάτα» του διατηρώ σε κασέτες. Που πρέπει να κατατάχθει; Στους ποιητάρηδες ή στους λαϊκούς ποιητές; Δεν ανήκει και στις δύο κατηγορίες;

9. Μπορεί κανένας ν' αρνηθεί τα λαϊκά ποιήματα του πρωτοποιητάρη Παλαίση; Τα «Ηλιοβουτήματα» του ποιητάρη αυτού είναι ότι καλύτερο μπορούμε να επιδείξουμε στον τομέα της λαϊκής ποίησης. Τι να πει, πάλι, κάποιος για τις οκτώ φυλλάδες ερωτικών τραγουδιών του, για τις πέντε φυλλάδες με «τσιτατισμάτα» του, που ως σήμερα κάνουν σ' όλους εντύπωση; Σύμφωνα με όσα γράφει ο Παπαλεοντίου, ο Παλαίσης κανονικά είναι «λαϊκός ποιητής». Είναι όμως, και ποιητάρης, γιατί έγραψε και ενενήντα ρίμες για φονικά, έρωτες, θαύματα κ.α.

10. Δε θέλετε να επεξηγηθώ, γιατί δε μπορούσα να δεκτιπλασιάσω τα ερωτήματα μου, διαλαμβάνοντας και άλλες περιπτώσεις (Π. Πεσκέτης, Χρ. Τίγγυρος, Αρ. Νικολάου, Ξ. Πάτσας, Κ. Λαούτσης, Α. Κοκινός, Κυρ. Κοντός, Α. Κουρούζας, Α. Ζαχαρούλας κ.α.) Δε νομίζω, πάλι, ότι ο ποιητάρης Χρ. Τζαπούρας, επειδή δεν έγραψε κοινωνικά ή ολιγόστιχα ποιήματα ή δεν τραγούδησε ή δημοσίευσε ερωτικά κ.α., υστερεί ποιητικά, αισθητικά, αν θέλετε, από οποιοδήποτε σημερινό λαϊκό ποιητή.

Εκείνο που πρέπει να δεχτούμε είναι ότι μερικοί ποιητάρηδες - λαϊκοί ποιητές ξεχωρίζουν από άλλους, είναι καλύτεροι, ενώ άλλοι είναι λιγότερο καλοί ή χειρότεροι. Τα άλλα είναι περιττές φιλολογίες και δεν αποτελούν πρό-

βλημα αλλά ψευδοπρόβλημα, που είναι αποτέλεσμα άγνοιας της ουσίας των πραγμάτων. Η ουσία των λέξεων διαχρονικά δεν παραμένει η ίδια και η λέξη ποιητάρης. Μπορεί σήμερα να μη σημαίνει ότι ακριβώς σήμαινε χτές, όπως αυτό δε θα σήμαινε αυτό που σήμερα σημαίνει. Εκ των πραγμάτων δεν μπορούσα να περιθωριοποιήσω τη λέξη ποιητάρης, επειδή διαφοροποιήθηκε το περιεχόμενό της ή κοινωνική σημασία της ποίησης του. Η λέξη ποιητάρης είναι μια λέξη με μακρά παράδοση και φορτισμένη με μνήμες και ιστορικά γεγονότα, που δεν μπορούμε με μια μονοκοντυλιά να διαγραφούν. Μέχρι που να φρεσποτούν καλύτερα τα πράγματα, να γίνουν ουσιαστικές έρευνες και να γραφτούν υπεύθυνες μελέτες που ν' ανατρέπουν τις δικές μου θέσεις, θα χορηγοποιώ αδιάκριτα τους δύο πάνω όρους, δηλαδή ένα θέλω, αλλά γιατί έτσι έχουν τα πράγματα.

Προτού κλείσω τη σύνταξη αυτή αναφορά μου στη μελέτη του Παπαλεοντίου, θα θέλω να του υποβάλω και τις εξής απορίες-ερωτήματα. Αιτιολογούνται σε δική μου σύγχυση, την κερτάω να μου απαντήσει:

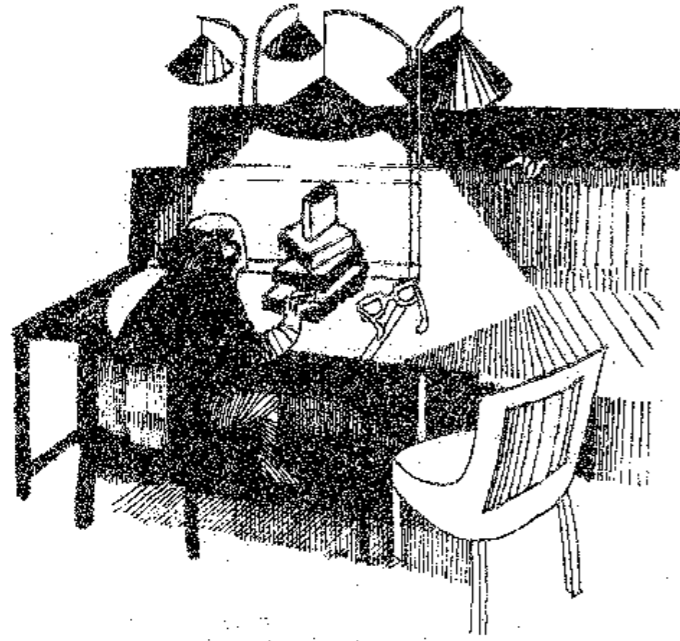
1. Από που αντλεί τη μαρτυρία της λαϊκού ποιητή Δ. Τάγκα (σ.30-31); Μήπως από την διδακτορική μου διατριβή «Οι ποιητάρηδες της Κύπρου, Θεσσαλονίκη (1978, σ.71-77); Γιατί δεν τα ανέφερες;

2. Από που ανηγρώσει τα περιεχόμενα έρευνας που έγινε για το φύλο των ατόμων που υπανόρθωσαν τα 258 δημοτικά τραγούδια που περιέχονται στις συλλογές των Ξ. Π. Φαρμάκη, Η. Καραβίτη και Χρ. Κυπριανού; Μήπως από την διδακτορική μου διατριβή (σ.π., σ.30);

3. Πρόσεξε ότι αρκετές παρατηρήσεις του για την κυπριακή ερωτική ποίηση είναι ταυτοδύναμες με δικές μου παρατηρήσεις για το ίδιο ερωτικό θέμα; (βλ. Κ.Γ. Γιαγκουλλή, Συμβολή στη μελέτη του κυπριακού ερωτικού ποιητάρη τραγουδιού, «Νέα εποχή» αρ. 147, Μάρτ.-Απρ. 1981, σσ.454-468 και «Ποιητάρηδες Α» Λευκωσία 1988, σσ.8-23). Αν τα πρόσεξε γιατί δεν τα αναφέρει; Αν δεν τα πρόσεξε γιατί δε σου συμβόλη της δικής του «έρευνας» για το θέμα αυτό;

4. Από που αντλεί τα παραδείγματα για την επαιρηματολογία του; Μήπως από τις δικές μου εκδόσεις της «Βιβλιοθήκης Κυπρίων Λαϊκών Ποιητών»; Γιατί δεν το αναφέρει; Μήπως νομίζει ότι η παράθεση μιας απλής βιβλιογραφίας λύει το θέμα της επιστημονικής δεοντολογίας που πρέπει να διέπει τα κείμενά μας;

Σκοπός μου δεν είναι να βίξω εδώ με οποιαδήποτε τρόπο τον Παπαλεοντίου, τον οποίο δεν γνωρίζω προσωπικά. Ο ελπιδοφόρος, όμως, αυτός έρευνήτης, που έδωσε ως τώρα εκπληκτικά κείμενα για θέματα της λογοτεχνίας μας που πολύ εκτιμώ, συλλαμβάνεται πολλές φορές να βιάζεται και να υποπίπτει σε λάθη ή να καταλήγει σε συμπεράσματα στα οποία δε θα κατέληγε αν ήταν πιο προσεκτικός. *



ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

Περεστρόικα - η διπλή σοβιετική πρόκληση

Του Δημ. ΛΙΒΙΕΡΑΤΟΥ

Διαβάζοντας το βιβλίο του Abel G. Aganbelgian "Perestroika - Le Double Defi Sovietique" Economica 1988, (Περεστρόικα - Αναδόμηση - η διπλή σοβιετική πρόκληση), καταλαβαίνεις την τεράστια απόσταση που έχει διανυθεί από την εποχή της σταλινικής εποχής. Ακόμα και την περίοδο της τελματικής ακινησίας Μπρέζνιεφ, που λες και είχε σταματήσει ο χρόνος.

Ο Αγκαμπελκιάν είναι ένας από τους κυριότερους οικονομολόγους της νέας Ρωσίας. Από αυτούς που προετοίμασαν την περεστρόικα. Αυτούς που μαλέτησαν τη σοβιετική οικονομία σε βάθος και είχαν δει το καταστροφικό αδιέξοδο που οδηγούσε τη μεγάλη χώρα η γραφειοκρατικοποιημένη και συγκεντρωτική οικονομία. Η περεστρόικα δεν άρχισε ξαφνικά με τον Γκορμπατσόφ. Αυτός εξέφρασε το νέο κύμα που ανέβαινε από όλες τις κλίμακες της σοβιετικής κοινωνίας. Πριν από τον Γκορμπατσόφ άρχισε με τον Αντρέποφ. Το μικρό χρονικό διάστημα Τσερνόμκο δεν μπορούσε να σταματήσει το τεράστιο κύμα που ανερχόταν σε όλη την απέραντη χώρα.

Ο Αγκαμπελκιάν μιλάει με ειλικρίνεια. Κι αυτό μας είναι η ευχαισιότε η εκτίμησή. Μπορεί κάποιος να μη συμφωνεί με όλες τις αντιλήψεις του, αλλά δεν έχει καμιά σχέση με κείνα τα προπαγανδιστικά, σκοτεινά ποσοστά που μας έδιναν οι επίσημοι οικονομολόγοι της περασμένης περιόδου. Ένα βιβλίο σοσιαλιστικής οικονομίας δεν μπορεί να είναι ψεύτικο. Δεν πάει ο σοσιαλισμός με ψευτίες. Κάνει λάθη, έχει άλλες αντιλήψεις, αλλά δεν μπορεί να ψεύδεται ηθελημένα χάριν κάποιων ομιχλώδους σκοπιμότητας.

Ο συγκεντρωτισμός έπληγε τη σοβιετική οικονομία, που βιάζεται σε μια πλούσια γη, που διαθέτει τα πάντα. Γεωργία, κτηνοτροφία, υπέδαφος, πλούσια, απέραντα εδάφη, όλων των ειδών τις πρώτες ύλες, 100 εθνότητες σε κίνηση, ένας ολόκληρος κόσμος. Αισθάνεσαι σαν να απελευθερώθηκε μια εκπληκτική δύναμη.

Ο περισσότερος κόσμος, δίκαια ίσως, εντυπωσιάζεται από τα ανοίγματα της

δημοκρατίας, του λόγου, της οργάνωσης, της κίνησης των ιδεών που κινούνται σήμερα στη Ρωσία. Αυτά όμως είναι τα φαινόμενα του εποικοδομηματος. Η δημοκρατία είναι απαραίτητο στοιχείο της οικονομίας και χωρίς αυτήν δεν αναπτύσσεται. Είναι ένας παράγοντας της οικονομίας. Όλες οι μεταρρυθμίσεις στο τέλος θα κριθούν από την επιτυχία της οικονομίας, της βάσης της σοβιετικής κοινωνίας.

Τα πρώτα αποτελέσματα φαίνονται ενθαρρυντικά. Το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν το 1987 κινήθηκε με 2,5% και φέτος το πρώτο εξάμηνο του 1988 με 5%. Η ομάδα των καταναλωτικών αγαθών για πρώτη φορά ξεπέρασε την ομάδα των μέσων παραγωγής. Και όποιος ξέρει κάτι για τη σοβιετική οικονομία, καταλαβαίνει ότι αυτό αποτελεί μια σπουδαία αλλαγή. Όταν τόσα χρόνια όλες οι ελλείψεις, κακοτεχνίες, σπατάλες, ληλασίες, δικαιολογούντο από την προτεραιότητα του τομέα των μέσων παραγωγής, όπου κανείς δεν μπορούσε να κάνει άμμο έλεγχο. Κάθε έλλειψη, πατάτας ή ραπτομηχανής, σπαδιδόταν στην τρομερή προσπάθεια που έκανε, υποτίθεται, η σοβιετική οικονομία για να ξεπεράσει τον καπιταλισμό. Γι' αυτό θα έπρεπε όλοι να αντιμετωπίζουν με ηρεμία και υπομονή τις ελλείψεις, σαν αναγκαία θυσία, για ένα ρόδινο μέλλον, που ποτέ όμως δεν φαινόταν στον ορίζοντα.

Όμως ας πάρουμε μερικά θέματα με τα οποία προσπαθούν οι δυτικοί εφημεριδογράφοι να αποδείξουν ότι η σοβιετική οικονομία με τις μεταρρυθμίσεις Γκορμπατσόφ καπιταλιστικοποιείται. Και επομένως εσείς προλετάριοι και υπανάπτυκτοι της καπιταλιστικής Δύσης, μη βιάζεστε για σοσιαλισμό, αφού ο σοσιαλισμός θέλει να μιμηθεί τον καπιταλισμό.

Κανείς βέβαια, σοβαρός οικονομολόγος δεν ισχυρίζεται τέτοια πράγματα, αλλά η εντύπωση της καθημερινής γραφής προσπαθεί να δώσει την εντύπωση της ιστορικής και αναπόφευκτης αποτυχίας του σοσιαλισμού για τον αιώνα τον άπαντα. Σαν να λέγαμε ότι επειδή τα κα-

πιταλιστικά κράτη από την εποχή το 1930 και μετά άρχισαν να βάζουν τον παράγοντα σχέδιο στην οικονομία τους, κάνανε άνοιγμα προς το σοσιαλισμό. Κανείς δεν μπορεί να το ισχυριστεί αυτό. Όμως αν δούμε κάποια γυναίκα να πουλάει ελεύθερα πατάτες στην ΕΣΣΔ αυτό είναι γρήγομα στον καπιταλισμό.

Πρώτ' απ' όλα το ζήτημα της αγοράς. Η ύπαρξη μιας αγοράς με τη σοσιαλιστική οικονομία δεν είναι ασυμβίβαστα, ούτε κανείς, εκτός από κάτι σταλινικούς φιλόσοφους, δεν το ισχυρίστηκε ποτέ σοβαρά.

Εκείνο που ζαλίζει, μερικούς οικονομολόγους και καθημερινούς προπαγανδιστές των εφημερίδων είναι η ύπαρξη της αγοράς στο σοσιαλισμό. Ο Αγκαμπελκιάν λέει (σελ. 139) ότι η ύπαρξη της αγοράς δεν είναι καπιταλιστικό φαινόμενο. Προϋπήρχε του καπιταλισμού και εξακολουθεί να υπάρχει και μετά απ' αυτόν. Όλα πουλιούνται και αγοράζονται. Ακόμα και τα ιερότερα των πραγμάτων. Έφτασε στο τρελό. Πουλιούνται ακόμα και οι φυσικές πηγές, οι ηθικές αξίες, ο αέρας, το νερό, το αζύγιο της φύσης, η πίστη σου, τα πάντα, μέχρι το παράλογο.

«Ο νόμος των επιχειρήσεων (ενώσεων) του κράτους που ψηφίστηκε τελευταία καθορίζει ότι το κράτος δεν είναι υπεύθυνο για τους λογαριασμούς της επιχείρησης και η επιχείρηση δεν ανταποκρίνεται στα χρέη του κράτους. Σ' αυτή τη βάση η επιχείρηση απολαμβάνει μιας πλήρους λογιστικής αυτονομίας, αυτοχρηματοδότησης και αυτοδιαχείρισης» (σελ. 140).

Υπάρχει επίσης η συνεταιριστική μορφή, όπως τα κολχόζ. Η σταλινική γραφειοκρατία προσπάθησε να εξαλείψει τη συνεταιριστική μορφή, όμως τώρα επεκτείνεται στη βιομηχανία, τις υπηρεσίες, τη διανομή. Και έχει μέλλον ακόμα.

Υπάρχει ακόμα και η ατομική εργασία, όπου υπάρχει αγορά και ισχύουν οι εμπορευματικές σχέσεις. Γενικά υπάρχουν οι παγκόσμιες εμπορικές ανταλλαγές, που διεξάγονται επίσης με τις χρηματικές, νομισματικές σχέσεις.

Οι σχέσεις της αγοράς δεν είναι λοιπόν κάτι το προσωρινό. Θα υπάρχουν ακόμα για πολύ. Το ότι ο σταλινισμός έκανε ένα πήδημα στα άγνωστα επιδιώκοντας την άμεση εξάλειψη της αγοράς και των χρηματικών σχέσεων με αστυνομικά μέτρα,

οδήγησε στην καταστροφή. Άλλωστε θα λέγαμε εμείς, ότι δεν είναι πρώτη φορά που δικτατορίες, μεθυσμένες από την υποσθένει δύναμή τους προσπαθούν να επιβληθούν στους κοινωνικούς και οικονομικούς νόμους.

Τέτοιοι βιασμοί οδηγούν στην καταστροφή και οδήγησαν βέβαια σε όσες περιπτώσεις επιχειρήθηκαν. Κατά τη γνώμη μου το ίδιο ισχύει ακόμα και σε δημοκρατικά-καπιταλιστικά καθεστώτα. Εκεί όπου προωθούνται θηριώδη μονοπώλια. Σε μερικά καπιταλιστικά κράτη, τα μονοπώλια, με τον γιγαντισμό, την αποκλειστικότητα, προπαύτας σε επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, οδηγούνται σε αταρχικές μορφές επιβολής τιμών που δεν έχουν καμιά σχέση με τους νόμους της ελεύθερης αγοράς που υποτίθεται ότι προσβάλλει το καπιταλιστικό καθεστώς. Τέτοιες περιπτώσεις έχουμε στη χώρα μας, σαν τη ΔΕΗ, τον ΟΤΕ, την ΕΥΔΑΠ και λοιπά που λειτουργούν επιτακτικά ενάντια στο μεγάλο καταναλωτικό κοινό.

Εκείνο από το οποίο πάσχει η σοβιετική οικονομία είναι ο υπεραυξητισμός. Καθυστέρηση, εμπόδια, ληλασία, όπου δεν υπάρχει έλεγχος. Εμείς γνωρίζουμε ότι ο καλύτερος μηχανισμός είναι εκείνος που συνεχώς μενώνεται. Αυτός που οι αρμοδιότητες του είτε παύουν να υπάρχουν, είτε μετατίθενται στους εργαζόμενους, στην αυτοδιοίκηση, την κοινωνία. Όποιος προσπαθεί να διευκολύνει την οικονομία, τη βοηθάει να ξεφύγει από το γραφειοκρατικό δόκανο της ακινησίας και να μεταθέσει μέρος των δραστηριοτήτων της στην αγορά. Αυτό είναι αναγκαστικά το στάδιο που περνάει η σοβιετική οικονομία σήμερα.

Ο νόμος της 15.1987 για την ιδιωτική εργασία διευκολύνει την ανάπτυξη της αγοράς. Και θα προσθέσουμε ότι η επίσημη γνώση της αναγκαιότητας της δεν διευκόλυνε σε καμιά περίπτωση τη μείωσή της. Απλούστατα ήταν μιά από τις επίσημες υποκρισίες των στατιστικών. Αλλά οι ελλείψεις υπήρχαν σε είδη και υπηρεσίες χωρίς να φαίνεται καμιά προοπτική πώς θα μπορούσαν κάποια στιγμή να πάψουν να υπάρχουν. Ελλείψεις μικρές, που στοχάζονταν ελάχιστα αλλά έκαναν τη ζωή μαρτύριο. Ένα σιρόφι βουλωμένο, ένα ντουφί, μια κλειδαριά χαλασμένη και άλλα τέτοια μικροπράγματα, που δεν μπορούσε να αντιμετωπίσει ο βράχος και δυσκίνητος γραφειοκρατικός μηχανισμός. Όμως έρχισαν το επίπεδο της ζωής σε μια συνεχή μείωση.

Όμως επειδή στο σταλινικό παρελθόν δεν υπήρχε η ελευθερία της αγοράς εμφανίστηκε το φαινόμενο της παραοικονομίας με τους αυθαίρετους μηχανισμούς της αναδιανομής εμπορευμάτων και εισοδημάτων.

Γι' αυτό η αγορά θα αυξάνει. Το σχέδιο είναι βασικό στοιχείο του

σοσιαλιστικού καθεστώτος. Η ύπαρξη της αγοράς που αναφέραμε δεν αλλάζει το χαρακτήρα του σοσιαλισμού. Όπως δεν αλλάζει το χαρακτήρα του καπιταλισμού όπου υπάρχει κάποιο σχέδιο, τη στιγμή που η βάση της κοινωνίας στηρίζεται στην ατομική ιδιοκτησία.

Όμως ο Αγκαμπελκιάν δεν τοποθετεί αποφασιστικά τον ανθρώπινο παράγοντα. Μιλάει περισσότερο αναπτυξιακά και όχι για οικονομία δυνάμεων, αποφυγή σπατάλης, λιγότερη μόλυνση (σελ. 252). Αναφέρεται σε ένα είδος συμμετοχής του ανθρώπου και πώς αυτή εντάσσεται στην όλη προσπάθεια.

Τον άνθρωπο - εργαζόμενο τον ικανοποιεί μόνον υλικά υποσχόμενος αύξηση του επιπέδου ζωής. Συγχρόνως όμως η αύξηση του επιπέδου θα είναι ηθελημένα υψηλότερη στις απέραντες περιοχές της Σιβηρίας, ώστε να ιθύνει τους ανθρώπους προς τα κεί. Επειδή σ' αυτούς τους τόπους βρίσκονται οι πρώτες ύλες και πηγές ενέργειας. Τους προωθεί προς απληρότητα κλίμακα, με αντάλλαγμα καλύτερες συνθήκες διαβίωσης (σελ. 250). Διακρίνεις (σελ. 252) μια πατερναλιστική αντιμετώπιση. Θα δώσουμε, θα κάνουμε, θα αλλάξουμε... Η διαφοροποίηση του επιπέδου ζωής θα γίνεται με δυο τρόπους αντιθέτους κατά κάποιο τρόπο, ο ένας από τον άλλο. Από τη μια το επίπεδο θα αυξάνεται με την αρχή της διανομής σε σχέση με την πραγματοποιηθείσα εργασία. (Δηλ. ποσοτικά, θα παίρνεις περισσότερα αν εργάζεσαι περισσότερο). Από την άλλη με την επέκταση των κοινωνικών χορηγήσεων για όλους. Βελτιώνοντας τις υπηρεσίες για παιδιά, για γέροντες, θα ελαφρύνει το βάρος του εισοδήματος και επιπέδου ζωής των εργαζομένων.

Αναφέρει ότι η διαφοροποίηση μεταξύ εισοδημάτων είναι 1:3. Νομίζουμε ότι δεν είναι σωστό, επειδή λογαριάζει μόνο το μισθό.

Τα ανώτερα στρώματα όμως έχουν και αποδοχές μη χρηματικές που ανεβάζουν σημαντικά το επίπεδο (ληλασία γραφειοκρατίας) πράγμα που γίνεται άλλωστε και με τα στελέχη στον καπιταλισμό είτε στις ιδιωτικές είτε στις δημόσιες υπηρεσίες απασχολούνται. Επωφελούνται της θέσης τους για να πάρουν ορισμένες υπηρεσίες δωρεάν που μπορεί να είναι από ταξίδι, αυτοκίνητο, διαμέρισμα, μέχρι τηλεφώνημα, γραμματόσημο και είδη καντίνας. Τονίζει ότι με τις μεταρρυθμίσεις που προτείνονται τα αγαθά πρέπει να είναι τα αναμενόμενα σε ποιότητα και ποσότητα από τους καταναλωτές.

Σαν παράγοντα στις παραγωγικές σχέσεις θέτει και τους σοφούς, τους τεχνικούς, την οργάνωση, όλους τους όρους της αστικής και της σταλινικής αντίληψης της οικονομίας. Ο άνθρωπος, η μεγάλη μάζα κόπου εδώ εντάσσεται. Δεν

συμμετέχει. Δεν μπορεί ακόμα να το σκεφτεί αυτό (σελ. 253). Όλα αυτά τοποθετούνται στην προοπτική του 2017. Συνέχεια αυτή η μακριά προοπτική του κήσε μαύρε μου να φας τριφύλλι και υποσχόταν και το προηγούμενο καθεστώς. Δεν τοποθετείται στο τίποτα τις μεταρρυθμίσεις που καθημερινά αλλάζουν και βελτιώνουν τη ζωή. Όχι μόνο ποσοτικά αλλά και ποιοτικά. Ανθρώπινα και δημοκρατικά. «Μα ξεπεράσουμε τις καπιταλιστικές χώρες στο πεδίο της παραγωγικότητας της εργασίας και άλλων δεικτών αποδοτικότητας, της ποιότητας παραγωγής, του τεχνικού επιπέδου».

Σφάλμα από την αρχή υποθέτουμε. Ο καπιταλισμός δεν θα ξεπεράσει σαν συνολικό παραγωγικό σύστημα, αλλά σαν ολόκληρο σαν άλλη ποιότητα ζωής. Οχι ποσοτικά, αλλά κυρίως ποιοτικά. Και με το σημερινό παγκόσμιο επίπεδο παραγωγής και δυνατότητων μπορεί ακόμα δύναμειν να ήταν δυνατό να έχουμε ένα παγκόσμιο καλύτερο και υψηλότερο επίπεδο ζωής, αν τα κράτη, τα μέσα, οι όροι διετίθεντο λογικά για τις ανάγκες των ανθρώπων και όχι για την απόκτηση άμεσου κέρδους. Οχι πλάσμα πλάσμα του αυτοκινήτου, του εφορικού, του ναρκωτικού, της πολυκατοικίας, του ατομικού ευδαιμονισμού στο άπειρο και παράλογο του καπιταλισμού.

Αλλά να βρουν οι άνθρωποι την ηρεμία τους, τη σιγουριά, την ελευθερία και τη δημοκρατία. Να γίνουν ειλικρινείς και ηθικότεροι για τους συνανθρώπους τους. Με αλληλεγγύη και γενικά καλύτερες σχέσεις μεταξύ τους.

Επίσης στο κεφάλαιο «Περεστρόικα και Άνθρωπος» μιλάει πάντα για ανάπτυξη. Δεν αντιμετωπίζει καθόλου το θέμα μείωσης ή στασιμότητας ή μικρής αύξησης του Ακαθάριστου Προϊόντος, αλλά συγχρόνως άνοδο του βιολογικού επιπέδου. Αναφέρει το τι θα γίνει για τον άνθρωπο. Οχι τι θα κάνει ο άνθρωπος και να πραγματοποιηθεί ο σκοπός.

Στη σελ. 259 λέει ακόμα ότι οι ελλείψεις στασιάζουν τη δημόσια διοίκηση. Αλλά θα πρόσθετα ότι ιδιαίτερα στη βιομηχανία ηθελημένα αλλά και στέλεχη αν θέλεις, τα στελέχη που έχουν τη δυνατότητα να το κάνουν.

Στη σελ. 220 μιλάει για συλλογικά έργα που εγκρίνουν το πλάνο. Δεν λέει πώς λειτουργεί η αυτοδιαχείριση. Μόσον με εκλογές να ελέγχεις πάντα τον αντιπρόσωπό σου. Τον υπεύθυνο. Τώρα βέβαια με πολύ περισσότερη διαφάνεια και πολύ περισσότερη σοβαρότητα από το παρελθόν. Αλλά από τη στιγμή που θα εκλεγεί αυτός ενεργεί για σένα και σύ μόνον υποκαθός ή κριτικάρεις το πολύ πολύ.

Δεν μπορεί να αντιληφθεί τη συμμετοχή από το σχέδιο μέχρι την καθημερινή εργασία όλων και κάθε μέρα και σε κάθε επίπεδο.

Τελειώνοντας θα θέλαμε να κάνουμε τρεις παρατηρήσεις ή μάλλον να σημειώσουμε τρεις ελλείψεις στο τόσο αξιόλογο έργο του Αγκαρμπελιάν:

1. Δεν αντιμετωπίζεται η συμμετοχή των εργαζομένων και γενικά των ενδιαφερομένων στις αποφάσεις και σε όλη την κλίμακα της παραγωγής, της οικονομικής δραστηριότητας και της κοινωνικής ζωής γενικά. Αυτό το θέμα που έκανε την εμφάνισή του στα σπεργιακά γεγονότα του 1961 στο Βέλγιο με τις «δι-ορθρωτικές μεταρρυθμίσεις» (réformes des structures) και που στη συνέχεια έγινε το ακαθόριστο αίτημα όλων των μετέπειτα γεγονότων στην Ευρώπη. Αυτό που κατάλαβε ο στρατηγός Ντεγκκάλ και έκανε τη φραστική υποχώρηση της συμμετοχής (participation) κατά τα γεγονότα του Μάη 1968 και που γι' αυτό άλλωστε τον πέταξε η ίδια του η τάξη, που δεν ήταν διατεθειμένη να κάνει καμιά υποχώρηση στο ζήτημα αυτό.

Όταν λέμε συμμετοχή δεν εννοούμε απλώς εκλογή αντιπροσώπων, διεθυντών κλπ. ατόμων της ιεραρχίας, που θα κάνουν τη δουλειά για μας. Αυτών δηλαδή που θα παίρνουν τις αποφάσεις για λογαριασμό μας σαν εξελεγμένοι αντιπρόσωποι. Εννοούμε να παίρνουν όλοι οι εργαζόμενοι, οι ενδιαφερόμενοι τις αποφάσεις. Συνέχεια και σε όλη την κλίμακα. Όχι μια βελτίωση του αντιπροσωπευτικού συστήματος που εφαρμόζεται στο αστικό καθεστώς, αλλά διεύρυνση της δημοκρατίας, κεντού και συνέχειας. Συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων στις αποφάσεις και ενέργειες για την παραγωγή, την κατανάλωση, την επένδυση, τη διάθεση, τη συνεργασία, την πραγματοποίηση του σκοπού και αντιμετώπιση των δυσκολιών. Αλλά και απολαυή των επιτυχιών.

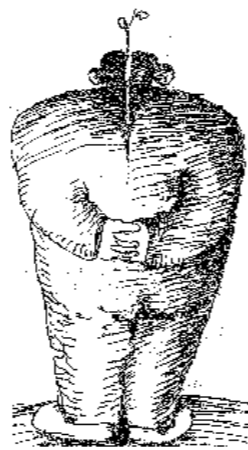
2. Αυτό που δεν συζητάει καθόλου είναι η περίπτωση απόδοσης του βιοτικού επιπέδου με σύγχρονη μέθοδο της παραγωγής. Μια ιδέα που τώρα άρχισε να συζητείται αρκετά. Μείωση των άχρηστων τομέων παραγωγής όπλων, πολυμυνητισμού, οχημάτων, συσκευών, δυστυχημάτων, ναρκωτικών κλπ. κλπ. Μιλάει όλο με την έννοια της ποσοτικής ανάπτυξης όλο και σε μεγαλύτερη κλίμακα. Αλλά ως τότε. Και ως πού θα αντέχει ο πλανήτης άποχη και επικίνδυνη σπατάλη;

3. Δεν συζητούν πώς πρακτικά θα οβη-νει το κράτος. Εφόσον απώτερος σκοπός του σοσιαλισμού είναι η εξαφάνιση του κράτους, του καταπιεστικού του μηχανισμού, που υπάρχει ακόμα και αν είναι σοσιαλιστικό, η οικονομία πρέπει να τείνει προς αυτή την κατεύθυνση.

Με την άνοδο, όχι μόνο του βιοτικού επιπέδου, αλλά και του επιπέδου πολιτισμού, εξανθρωπισμού, αλληλεγγύης, πολλές λειτουργίες του κράτους μεταφέ-

ρονται φυσιολογικά στους πολίτες. Όπως είναι οι ένοπλες δυνάμεις, αστυνομία, δικαιοσύνη, δημοτικές υπηρεσίες και άλλες πολλές. Αυτή η ιδέα δεν φαίνεται ακόμα στους σοβιετικούς οικονομολόγους παρόλο που τόσο συχνά αναφέρονται στον Λένιν. Μπορεί η εφαρμογή να προωθείται στην πράξη, σαν αναγκαιότητα για την απελευθέρωση της οικονομίας, αλλά φαίνεται πως ακόμα η νέα γκορμπελιστική διοίκηση δεν μπορεί να βάλει στο πρόγραμμά της μια τέτοια προοπτική.

Με τη διαφάνεια και περισσότερη πληροφορία που υπάρχει σήμερα θα μαθαίνουμε συνεχώς τις εξελίξεις της σοβιετικής οικονομίας. Και ίσως μερικοί αριθμοί θα αποδειχτούν πιο συγκλονιστικοί από πολλές δηλώσεις και κρίσεις.



Α.Τηλλυρίδης Δρα Φιλοσοφίας

Το 1985 συμπληρώθηκαν είκοσι χρόνια από τον θάνατο του μεγάλου αγωνιστή της ορθοδοξίας και διακεκριμένου βυζαντινού μας αιογράφου. Το γεγονός αυτό γιορτάστηκε με διάφορες εκδηλώσεις καλλιτεχνικές και πλούσια αρθρογραφία. Δικαιολογημένη λοιπόν η απόφασή και η υπόμνηση του ιστορικού αυτού γεγονότος γιατί οι μεγάλοι στυλοβάτες της πλούσιας ορθόδοξης και ελληνικής μας παράδοσης πρέπει να τιμούνται και να γράνονται για να μπορούν οι επόμενες γενιές στη θύμηση τους να πέρνουν δύναμη και να εμπνέονται από τα αγαθά τους έργα και την αγία τους ζωή και προσφορά.

Όσοι φυσικά είχαν το πρόνομο να γνωρίσουν προσωπικό τον Φ.Κόντογλου μπορούν να μιλήσουν από μία άμεση πείρα ότι καλύτερο και εποικοδομητικό από το βιωμά τους. Ένας από τους παλιούς και στενούς φίλους του Κόντογλου, ο Β. Μουστάκης γράφει χαρακτηριστικά: «... πιο γνήσιο Έλληνα δεν είδαμε απ' τις μέρες μας. Αυτό πολλοί τ' ομολογούν. Πριν απ' όλους, όσοι τον γνώρισαν από κοντά. Όσοι ανέπνεαν μέσα στην προσωπική του παρουσία. Γιατί ο άνθρωπος και τα έργα είναι ένα σ' αυτόν. Και τα δύο ήταν η αλήθεια της Ορθοδοξίας, όπως μετά τον Παπαδιαμόντη, κανείς δεν τα έζησε και δεν τα εξέφρασε στη νεότερη Ελλάδα... Ο θεός τον είχε χαριτώσει σπάταλα. Του έδωσε μια ψυχή ωραία. Και δύο τάλαντα εξάσια. Οι έβγαίνε από τον χρωστήρα ή τη γραφίδα του, έμεινε ανεπανάληπτο. Αφραστό σ' αισθητική αξία. Κι ό,τι φάνερω-νε από τον εσωτερικό του κόσμο, με λόγια, ή με πράξη, ήταν αληθινά περιπτώσια ελληνική του ελληνοβυζαντινού βιώματος...». Αυτή η ζωντανή μάρτυρσή του Β. Μουστάκη ιστορεί τον πραγματικό, τον αληθινό Κόντογλου που έγινε στο τέλος ένας άγιος και μέγας άνθρωπος της τέχνης και του πνεύματος αιώνιας έτσι την Εκκλησία και το Έθνος.

Δεν ήταν όμως μόνο ο παραδοσιακός καλλιτέχνης και ζω-

Ένα αθησαύριστο μήνυμα του Φ. Κόντογλου για την Κύπρο

γράφος αλλά και του λόγου και της πέννας άριστος σμιλευτής, φωτοδότης και μεταδότης. Γνώριζε και ζούσε έντονα τα προβλήματα, τις αγωνίες, τους αγώνες του λαού μας. Γι' αυτό και καταπίεστηκε βαθειά με την σωστή μετάδοση των μηνυμάτων της ορθόδοξης μας πίστης και παράδοσης. Τον διέκρινε μια χαρισματική ικανότητα και διακρίση που τον καθιστούσε απόλυτα συμμετοχο στη πορεία του ευγενικού μας λαού. Το πάθος του αυτό και οι αγωνίες του έφθαναν μέχρι τα μέρη της αγωνιζόμενης Κύπρου που ήλθε να μεταλαμπαδεύσει ένα αδελφικό μήνυμα ελπίδας και σωτηρίας γ' ένα αυστηρό πρωτότυπο και παραδοσιακό τρόπο.

Τον Οκτώβριο του 1949 ο Φ. Κόντογλου έστειλε μέσω των σπηλιών της «Ελληνικής Κύπρου» το πιο κάτω μήνυμα που έμεινε λησμονημένο:

«Αδελφοί μου Κύπριοι, Χρέος μου είναι να σας ευχαριστήσω για το λαμπρό περιοδικό σας, την «Ελληνική Κύπρο», που μου στέλλετε. Το αγαπώ και το εκτιμώ, γιατί κλείνει μέσα του όλην την φλόγαν κι όλον τον παλμό του αδάμαστου πατριωτισμού σας.

Για την πατρίδα σας την Κύπρο αισθάνομαι μια ιδιαίτερη αγάπη γιατί, απ' όσο ξέρω, οι Κυπριώτες είναι αγνοί Έλληνες και αληθινοί Χριστιανοί. Και λέγοντας αληθινοί χριστιανοί, θέλω αν πως κρατήσανε καθαρή την ορθόδοξη παράδοσή μας και την απλότητα εκείνη, που χωρίς αυτή χριστιανός αληθινός δεν γίνεται. Και επειδή οι μέρες που περνούμε είναι πονηρές, η Ελληνική ορθοδοξία νοθεύεται από ξενότροπα συστήματα, που παραμορφώνουν τον άσπιλο χαρακτήρα της λατρείας μας με διάφορους ανόητους και θεατρικούς νεωτερισμούς, γι' αυτό θεωρώ χρέος μου ιερό να σας εξορκίσω όλους να ανηπαχθήτε με όλη σας την ψυχή σε κάθε νεωτερισμό ανίερο που θα θελήσουνε μερικοί ανόητοι να φέρουνε και στην Κύπρο, όπως κάνανε και σε άλλα μέρη

της Ελλάδας. Ο πιο αντιορθόδοξος και ανθελληνικός νεωτερισμός είναι η εισαγωγή κάποιας ψευτοευρωπαϊκής μουσικής στις εκκλησίες μας, αντί της σοβαρής, ηρωικής, κατοικητικής, αγιασμένης βυζαντινής μουσικής, που εκφράζει τα μύχια της ελληνικής χριστιανικής ψυχής και που είναι η πνευματική αλωίδα που δίνει όλον τον ελληνισμό, και που μας θυμίζει τον ακατάπαυστο αγώνα της φυλής μας, καταπάνω στους εχθρούς της. Δες μιλώ με πόνο ψυχής, γιατί ανήκει η νεωτερισμοί κοντεύουνε να μας κηρύττουνε άδεια σπλιάγκηρα, πνευματική γυροπλοή, παπαγάλους και τυφλήδες. Κρατήστε καλά τις παραδόσεις. Καταδικάστε κάθε τέτοια ψευτονεωτεριστή, γιατί θα είναι και ψευτοχριστιανός και ψευτοέλληνας, αφού θέλει να καταλύσει την παράδοσή, το τίμιο ξύλο της φυλής μας.

Οι αγώνες που έκομα για την παράδοσή μου δίνουνε το δικαίωμα να μιλώ έτσι.

ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ, Αθήνα, Οκτώβριος 1949».

Τα μηνύματα αυτά του Φ. Κόντογλου ισχύουν πολύ περισσότερο σήμερα που η Κύπρος κυπιέται απ' όλες τις μεριές. Γέμει από ψευτοπροφήτες και σωτήρες δήθεν που ήρθαν στην Ελληνική και Ορθόδοξη μας γη να μας φωτίσουν και να πουλήσουν πνεύμα ξένο. Σκοπός όλων αυτών των φιλοσοφικών και πολιτικών επιδρομών ένας είναι: να μας απομακρύνουν από τις παραδόσεις και τα ήθη και έθιμα της μακράς μας ιστορίας. Θέλουν να μας πουλήσουν πνεύμα σατανικό για να μας χωρίσουν από την πατρίδα μας και την Ορθοδοξία μας. Γνωρίζουν ότι όταν ο Έλληνας χάσει τον σύνδεσμο του με την Ελληνορθόδοξη του πίστη και παράδοση δεν θα έχει πια καμιά αγάπη ούτε έννοια γι' την Πατρίδα του. Ας φυλάξουμε λοιπόν την παράδοσή μας που είναι το τίμιο ξύλο της φυλής μας. ● α.τ.

Η αίτηση του ποιητή Τεύκρου Ανθία για ένταξη του στο Κομμουνιστικό Κόμμα Κύπρου, όπως και ο χαιρετισμός του προς το προλεταριάτο της Κύπρου που δημοσιεύεται πιο κάτω, εκδόθηκε από το ΚΚΚ στο τυπογραφείο του Κ. Σκελέα: "Αστρά" στη Λεμεσό το 1931. Η μπροσούρα διετίθετο προς πώληση με σκοπό τη συλλογή χρημάτων για ενίσχυση του έρανου που διεξήγαγε από το ΚΚΚ για βοήθεια των οικογενειών των φυλακισμένων μελών του για την πολιτική τους δράση από το αγγλικό αποικιοκρατικό καθεστώς. Το ιστορικό αυτό ντοκουμέντο περιέχεται στο βιβλίο «Η Ιστορία του ΚΚΚ» που πρόκειται να εκδοθεί σύντομα στην Κύπρο.

των για ενίσχυση του έρανου που διεξήγαγε από το ΚΚΚ για βοήθεια των οικογενειών των φυλακισμένων μελών του για την πολιτική τους δράση από το αγγλικό αποικιοκρατικό καθεστώς. Το ιστορικό αυτό ντοκουμέντο περιέχεται στο βιβλίο «Η Ιστορία του ΚΚΚ» που πρόκειται να εκδοθεί σύντομα στην Κύπρο.

Ξενοφών Καλλής

ΑΙΤΗΣΗ ΤΕΥΚΡΟΥ ΑΝΘΙΑ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΚΥΠΡΟΥ.

Σύντροφοι,

Πέρασε πολύς καιρός από τότε που ένιωσα την ανάγκη να δουλέψω για το ξεσκάσιμο της κοινωνίας από τα χέρια των εκμεταλλευτών. Εργάτης και γο- όπως και Σεις- δεχόμενα την πίεση του κεφαλαίου, που φράζει το δρόμο στον καθένα μας για την πρόοδο και την αλήθεια. Μπροστά μου περνούσαν και περνάνε, απ' τη μια μεριά, μεροληψίες, φριχτές σκηές από την πάλη του Προλεταριάτου μας; στέρηση της λευτεριάς της σκέψης, χειροπέδες, εξορίες, χτυπήματα στα υγρά και σκοτεινά σπίτια, στο Καϊπάκι, στην Παλιά Στρατώνα, στο Ιντζεδίν, στα Ξερανήσια, πείνα, μίζερια, ανεργία; - καθημερινός αργός θάνατος, μ' άλλα λόγια, τόσων δυνάμεων, τόσων κορμιών, τόσων μυαλών. Απ' την άλλη, τα όργια κι' ο εξωφρενικός χορός της μπουρζουαζίας πάνω στο σβέρκο των ανθρώπων που τη θρέφει, οι πατριδοκαπηλίες, τα μακελλιά-πόλεμοι, οι γλυκανάλατες ρητορίες της κληροκρατίας, οι βανταλισμοί και τα αίσχη τους, το ναρκιστικό δηλητήριο που χύνουν επιδέξια στη μάζα για να μη ξυπνήσει. Όλα αυτά τα παρακουλούσανα πλημμυρισμένα από θυμό. Εσφιγγα τη γροθιά μου, έτριβα τα δόντια, λυσσούσα από το μίσος κι' έλεγα: Ποιός νάν' ο δρόμος που οδηγεί στην απολύτρωση; Ποιός νάν' ο τρόπος που θα γίνει συντριμμα το σαθρό αστικό οικοδόμημα;

Πλάϊ μου ένας κόσμος ολόκαιρος βασανισμένων συνανθρώπων, - που πιέζεται όπως κι' εγώ- δουλεύει εντατικά, οργανωμένος, αντιστέκεται σε κάθε χτύπημα τ' αφεντικού μ' ένα τρόπο θετικό και αποτελεσματικό.

Σαν μαγνήτης με τραβούσε ο ηρωϊσμός και το κουράγιο του, η πίστη, ο αγώνας του και τα τόσα θύματα του στο βωμό της αισχρής αντίδρασης έπαιρναν μέσα μου το χαρακτήρα συμβόλων.

Κι' ωδήγησα πολλές φορές τα βήματα μου προς αυτόν. Κ' είπα να σμίξω τη φωνή μου με τη φωνή του, να εξαφανίσω το άτομο μου στη μάζα του. Μα... δεν ξέρω τι με κράτησε μακριά του. Τάχα η επίγνωση της αδυναμίας μου, τότε, να παλαίψω; Τάχα κάποια μικροαστικά στοιχεία, που, την εποχή εκείνη-όπως ήταν φυσικό- μου δέσμευαν τη βούληση και τη δύναμη;

Ως τόσο όμως εύρισκα πως ο μόνος δρόμος που έπρεπε να ακολουθήσω ήταν ο δρόμος του Κομμ. Κόμματος- παρά τις πολύτροπες επιθέσεις χιλίων δυό εκμεταλλευτών του αγώνα μας (αρχαιομαρξιστών, λιβιτάριων κτλ). Και δούλευα πάντα πάνω στις γραμμές του και σαν τεχνίτης και σαν άτομο.

Ίδου όμως πούρθε ο καιρός να επισημοποιήσω τη δράση μου, να τεθώ κάτω από τα προστάγματα και τα παραγγέλματα εκείνων που μαλλάζανε ολότελα το ρυθμό της ζωής κι' έβαλαν μέσα μου άσβεστο το καμίνι για τον τίμιο αγώνα της λευτεριάς του ανθρώπου από τον άνθρωπο. Αυτό είναι πια για μένα μια επιταχτική ανάγκη, όχι μονάχα ένα κοινωνικό χρέος. Θέλω μέσα στο Κόμμα να ντασαλωθώ πιο πολύ, να συνειδητοποιηθώ πιο πολύ ταξικά και να εργαστώ όχι πια σε μονάδα αλλά σαν ομάδα.

Γι' αυτό με το σημερινό μου γράμμα εκφράζω την επιθυμία μου να με γράψετε στα στελέχη σας, ως μέλος, δηλώνοντας πως είμαι σύμφωνος με τη γραμμή του Κ.Κ. και πως θα πειθαρχώ στις αποφάσεις και τις εντολές του.

Λάσα - Πάφου 16/5/1931.

Με θερμούς συντροφικούς χαιρετισμούς
Τεύκρος Ανθίας

**«ΛΙΒΕΛΛΟΣ ΑΠΙΣΤΙΑΣ»
ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΚΥΠΡΟΥ
ΚΑΙ Σ' ΟΛΟ ΤΟ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΗ ΤΕΥΚΡΟΥ
ΑΝΘΙΑ ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΤΩΝ ΑΦΟΡΙΣΜΩ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΙΕΡΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ.**

Σύντροφοι,

Η αντίδραση, επιστρατεύοντας όλα τα αισχρά μέσα ενάντια στην εργατική τάξη, και πασχίζοντας να στην στήριξη το σαθρό οικοδόμημα της αστικής κοινωνίας με καρφίτσες, εκδηλώθηκε μόλις τη σημάτη κι' επιτολαιότη, την αφέλεια και την κοιποτονηριά, που συνήθως, χαρακτηρίζει κάθε χτύπημα της, στον αφορισμό που ο μπράβος της: η Ιερά... Σύνοδος της Κύπρου επέβαλε σε μένα. Απ' την μια, νομίζει πως: χτυπώντας μας οικονομικά θα καταστραφούμε. «Ευσεβής πόθος», που θα μείνει πάντα τέλειος, όσο στις φλέβες μας κυλάει ζεστό το γαϊμά της ζωής κι' όσο «η ιστορία το θέλει» να παίζει το προλεταριάτο τον πιο τίμιο ρόλο στη σκηνή της ανθρωπότητας, για το γράμισμα κάθε σάπιου και το χτύπημα μιας νέας ζωής, μακριά από την εκμετάλευση του ανθρώπου από τον άνθρωπο. Κι' απ' την άλλη, θαρρεί πως έτσι στήριζει την αρτηριοσκλήρωση της, διακρίνοντας δήθεν το λάο ενάντια μας και πασχίζοντας να του προσφέρει ακόμη μια γαυκατική ένωση, για να μην της χαλάει το ραζάκι και την καλοπέραση, αιώνια σκλάβος και τροφодότης της.

Κι' όμως... Πόσο γελιούνται, στην αδυναμία τους αυτή. Σκάφτουνε, με τα ίδια τους τα χέρια, το βαθύ λάκκο που θα σκεπάσει τα βρωμερά κορμιά τους. Είν' ο καιρός που οι χειροπέδες, τα κανόνια, οι ξεφολόγγες και τ' αναθεματούρια δεν έχουν πέραση. Ατσαλωμένοι από τον πόνο και το μίσος, - τείχη καρδιών και φρένων ακαταμάχητα - κάνουμε κάθε του βοή ναστοχεί και να νικήει ενάντια τους.

Σύντροφοι,

Ο αφορισμός μου είναι τιμή και για Σας. Δεν είναι μοναχά δικιά μου. Εγώ είμαι Σεις και Σεις είστε εγώ. Σας αφορίζουνε κείνοι που από καιρό αφωριστήκανε θετικά από Σας. Κι' οφείλετε ακόμη μια φορά να τους δικάσετε, να τους εξουθενώσετε. Δείξτε πως η αντίδραση τους δε σας τρομάζει, πικνώνοντας όσο μπορείτε πιο πολύ τις φλέγγες σας και δρώντας με φανατισμό για το ξύπνημα και την οργάνωση ολόκαιρης της εργατικής τάξης.

Σύντροφοι,

Αν τα καλυμμαύχια τα γιομάτα από τον ιδρώτα σας, αν τα ράσα τα ποτισμένα με το γαϊμα σας, αν οι σταπρόι οι ακοιβοληρωμένοι με την τίμια δουλειά σας, χυμάνε τσίφια σαν όρνια ενάντια σας, μη δειλιάστε. Απαντείστε με την εντατική σας δράση. Ψηλασάτε το ανάστημα σας πάνω απ' τη ψευτιά και τη σαπίλα.

Σύντροφοι,

Σας χαιρετώ με συγκίνηση κι' ορκίζομαι στα ροζιασμένα χέρια σας πως θάμαι πάντα στο πλευρό Σας, θαρραλέος ενδικητής, αιεταόβλητος από κάθε καταπίεση και καταδίκη που εκτοξεύεται ενάντια μου-ενάντια σας. Κι' ορκίζομαι στο μεγάλο μας Λένιν πως δε θα παψω να σκάφτω, μαζί με σας, τον λάφο της μπουρζουαζίας, της κληροκρατίας, τον ανθρωπίνου αίσχους.

Σύντροφοι,

«Ο αφορισμένος» σας ποιητής δε λύγισε καθόλου μπροστά στην πράξη της Ιερής Εξέτασης-πράξη αδυναμίας και πονηρίας- και δε σταματάει το λιτρωτικό του έργο στην «αποκηρυγμένη» «Δευτέρα Προσδοκία». Η επανάστατική του ορμή έχει πολλά ακόμη έργα να δώσει -όσο ζει για Σας θα δουλεύει και δεν θα πάψει να κατηγοριάζει και να σαφάζει «τα όργια που μέχρι σήμερα τις σάρκες μας ξεσκίζουν». Είναι ήδη έτοιμο και τυπώνεται το «ΠΟΥΡΓΑΤΟΡΙΟ»-η καθαρή φλόγα της γης- που θάναυ μια γερή απάντηση στα Μεσαιωνικά φτώματα που θαρόρεψαν πως θα πνέσουν έτσι τη φωνή μου-τη φωνή σας.

Παραθέτω εδώ ένα απόσπασμα από το δεύτερο μέρος του, που αρχίζει με την εικόνα του Μεγάλου μας Λένιν, εξακολουθεί με το έγερτήριο σάλπισμα του και τελειώνει με τον όρκο το δικό σας-το δικό μας.

«... Μα πιο πολύ τη σκεψη μου ένα όραμα ηλεκτρίζει:
»Μορφή γλυκειά όσο και τραχειά.
Κάτι από των βορεινών απέραντων στεππών
τη γλαφυρή γαλήνη
και κάτι απ' των πυκνών, σκιερών και σκοτεινών δασών
τη μεθυσμένη δίνη.

Χείλη: δύο πύρινοι μογλοί των καταφρονημένων.
Μάτια: νέων κόσμων προβολείς, ένα διπλό βόρειο σέλας.
Μέτωπο: μια τετράπλευρη περγαμνή, γραμμένη
Με γαίμα, ιδρώτα, και μ' επίτιτλον. «Η Ευτυχία της γης».

»Και μια φωνή που υψώνεται λες απ' τη γης το κέντρον,
κάνει τις μάξες να δονούνται από ένα κύμα στοχασμών.
Και γονατίζουν σιωπηλά οι εργάτες του μυαλού και του χεριού
σα θαμπωμένοι απ' τη μορφή κι' απ' τις απόχρωσες των φτόγγων.

Και λέν «οι πύρινοι μογλοί των καταφρονημένων»:
-«Σύντροφοι! Χρόνια εξήσατε σκουλήκια εδώ στη γη.
Τα πέλματα των δυνατών σας έκρυβαν το φως.
Ήλιος δεν ήτανε για σας κι' αστροφεγγιά γλαυκή
η μέρα, η νύχτα : θάνατος και τάφος σκοτεινός.

»Το χώμα, μυριοτρόπητο σφουγγάρι, σας ρουφούσε
το γαίμα και τον ιδρωτη, για να βλασταίνει στάχυ,
που θάθρεφε μερονυχτίς τ' αχόρταγο στομάχι
τ' αφεντικού που σας θανάτωνε την ώρα που γελούσε.

»Με παραμύθια ετύφλωνε τα βάρυπνά σας μάτια
και φτώματα ξαπλώνονταν στις μαχες τα κορμιά σας.
Πάνω τους εχρεμέτιζαν πλήθος περήφανα άτια,
σεργιάνιζαν: οι μέθυσοι απ' το γαίμα της καρδιάς σας.

»Μάρθε η στιγμή που επρόσμεναν τα βάθη των αιώνων,
επίσημη στιγμή χαράς, αναγερούς και ξυπνημού.
Γίνετε Σεις οι εκδικητές των περασμένων χρόνων,
ηλιακά συστήματα νέου πολύφωτου ουρανού.

»Σμίχτε γροθιές, καρδιές, μυαλά, κι' αλύπητα χτυπάτε.
Ξεθεμελιώστε από βαθιά το σάπιο χτίριο το παλιό.
Σύντροφοι! τώρα είν' το στερνό του κόσμου μακελλιό.
στ' άλλα μπροστά που επέρασαν είνε μηδέν στα μύρια.

»Και χτίστε αμέσως μια τρανή μεγάλη πολιτεία,
που θάχει φως, ανάσταση και ζωή για τον καθένα.
Στα χέρια σας τα εργατικά, τα τρισβασανισμένα,
είναι της γης τ' ολάνθισμα, τ' ανθρώπου η ευτυχία».
Με μάτια ογρά και με λυγμούς απολογιέται η μάξα:
με μια φωνή που ερρίγησε και τη βουβή νυχτιά:

-«Ολύμπιε Δία των φτωχών! κάθε σου λόγος κεραυνός
κάθε σου σκέψη: απέραντος, γαλάζιος ουρανός.

«Λένιν! Μας γιόμισε η καρδιά παρηγοριά απ' το φως σου
κι' ένοιωσε ο νους μια θύελλα να τον κινεί στο σύμπαν.
Κάθε σου νεύμα: προσταγή, φωταγωγία ο στοχασμός σου.

Λένιν! των σκλάβων οδηγέ στο εξωτικό λιμάνι,
πούν' η γαλήνη θησαυρός και μάννα το ψωμί,
την ώρ' αυτή ορκιζόμαστε σε Σένα, όλοι πιστοί,
πως θα γενούμε σύνεργα και πέτρες, να χτιστεί
μια πολιτεία μ' ανάσταση και φως για όλη τη γή.

»Ολύμπιε Δία των φτωχών! κάθε σου λόγος κεραυνός
κάθε σου σκέψη: απέραντος, γαλάζιος ουρανός.

Ζήτω το Κομ. Κόμμα Κύπρου!
Κάτω οι κηφήνες κ' οι λακέδες!

Πάφος 27 Μαΐου 1931
(η μέρα που δικάζεται ο σ. Βάτης)

ΤΕΥΚΡΟΣ ΑΝΘΙΑΣ

ΑΝΤΙ-ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ Κ.Π.ΚΥΡΡΗ

απο την ανέκδοτη συλλογή:

«ανατομία-αιρετικά αντι-ποιήματα πολύ σκληρά και χωρίς προσωπείο»

ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΠΕΡΙ ΛΟΓΙΚΗΣ

Η λογική τους πάει πολύ
(Ανατολικό ρητό)

Όταν άρχισαν να αντιλαμβάνονται το τι
είχε γίνει,
η καταστροφή είχε πια συντελεσθεί
κι αντίκρυζαν τα ερείπια στα χωριά και στις
πόλεις
το ψηλό απόρθητο βουνό τους έβλεπε σαρκαστικά,
όμως και αυτό εθρηνούσε υπόκωφα μαζί τους,
απεφάσισαν να συλλογισθούν αριστοτελικά,
σύμφωνα με την λογική που τους εδίδαξαν
στα κλασσικά γυμνάσια και στους ομίλους.

«Μόνο τρελλοί εάν ήσαν θα μας εφείδονταν,
όποιοι κι αν ήσαν
αυτοί που επίβουλα παραδοκούσαν δίπλα μας
και διασκέδαζαν με την αποσύνθεση μας.
Κι αυτοί τρελλοί δεν είναι.
Κανείς στην περιοχή μας δεν παραλογίζεται
ώστε να μην εισέλθει πανηγυρικά
στις πύλες που θα του άνοιγαν
παράφρονες οικοδεσπότες.»

Προς στιγμή έπιστευσαν ότι συνήλθαν
κι ότι εφεξής θα σκέπτονται με σωφροσύνη
Ως κι ο παγκόσμιος τύπος κι οι πρεσβείες
που τους γνωρίζουν σαν κάλπικη δεκάρα,
παρεπλανήθησαν.
Κι' οι Δαναοί τους εφοβήθησαν στ' αλήθεια.

Γρήγορα όμως αυτοί ξανάρχισαν
τα ίδια γνωστά μασκαράλκια.

Σόφια 24.10.1988

ΜΑΤΑΙΟΤΗΣ ΜΑΤΑΙΟΤΗΤΩΝ

«Την θάλασσαν ποιός εμπορεί να την
εξηγητήσει;»

Στην σύνθεση της νέας κυβέρνησης
θα υπήρχαν τέσσερεις καινοτομίες,
ίσως και πέντε,
που θα έδιναν τάξη και ρυθμό
στην ασυνάρτητη πολιτεία.

Θεσμοθετήθηκαν
υπουργεία παραπαιδείας, παραπληροφόρησης,
παραοικονομίας και παραναυτιλίας,
και εμελετάτο σαν κορωνίδα,
κι ένα υπουργείο λογικής και σωφροσύνης.

Στη χώρα ανθούσε το λαθρεμπόριο:
κυκλοφορούσαν όπλα, παράσιτα,
ναρκωτικά και κατασκοπεία,
πολύγλωστος παραλογισμός και σχιζοφρένεια,
κι έπρεπε γρήγορα κάτι να γίνει.

Αλλ' όταν έγιναν οι βολιδοσκοπήσεις
το πράγμα εσκάλωσε: κανένας δεν τολμούσε
ν' αναμειχθή στην πάταξη των κυκλωμάτων
κι όλοι αρνήθηκαν μ' ευγένεια

Όλοι είχαν κάποτε αμαρτήσει
κι όλοι εγνώριζαν
τι θα σημαίνει αυτός ο πόλεμος.

Στο τέλος, δίχως πολλή προσπάθεια,
και το υπουργείο της λογικής ελησμονήθη.

Σόφια, 25-26.10.1988

από το χειρόγραφο στην έκδοση
και του
ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

PRINTED
MATTERS
DESKTOP
PUBLISHING
SERVICES

δ.σεβερη 29
453831

Τι θα λέγατε
για μια
συνδρομη
«Εντός»;

ΓΚΑΛΕΡΥ·
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟ
ΒΙΝΤΕΟΘΗΚΗ


ΚΑΓΤΟΡΑΣ

ΚΑΝΑΡΗ 13, ΛΕΜΕΣΟΣ, ΤΗΛ. 051-52667

ΤΩΡΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ

**ΒΑΣΙΛΗΣ
ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ**



**1. Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ
ΕΡΓΟ ΤΟΥ
2. ΑΠΑΝΤΑ**



εκδόσεις Χρ. Ανδρέου

ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ

Προς
Εκδόσεις Χρ. Ανδρέου
Ρηγαίνης 64Α
Λευκωσία Τ.Κ. 2298
Τηλ. 476105 - 466648-9

Παρακαλώ όπως μου αποστείλετε το δίτομο έργο για τον εθνικό μας ποιητή Βασίλη Μιχαηλίδη ολοκληρωμένο και σε πολυτελή βιβλιοδεσία. Μαζί με τα βιβλία να μου παραδοθούν ΔΩΡΕΑΝ τα πέντε τεύχη της εφημερίδας «ΔΙΑΒΟΛΟΣ» που εξέδιδε ο ποιητής το 1888.

Συμφωνώ να πληρώσω £25 για όλα τα πιο πάνω. Η πληρωμή μπορεί να γίνει τοις μετρητοίς ή με 2 μηνιαίες δόσεις.

Ενδιαφέρομαι για 1, 2, 3, 4, 5, σειρές (βάλτε σε κύκλο ότι σας ενδιαφέρει).

Ον/μυν

Οδός αρ.

Περιοχή πόλις/χωριό

Τηλ. οικίας τηλ. εργασίας

Υπογραφή

Ζητούνται συνεργάτες
πρωίνοι ή απογευματινοί
ή μερικής απασχόλησης
για προώθηση των
εκδόσεων
μας